

Marika Ruohoniemi

Asunto ensin- periaatteen mukainen toiminta ja kehittämiskohteet

Helsingin asumisyksiköiden henkilökunnan näkökulma

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen

Opinnäytetyö

2.12.2018

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Marika Ruohoniemi Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu ja kehittämiskoh- teet, Helsingin asumisyksiköiden henkilökunnan näkökulma 78 sivua + 3 liitettä 2.12.2018
Tutkinto	Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Koulutusohjelma	Sosiaali- ja terveystieteiden johtamisen tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosionomi ylempi AMK
Ohjaajat	Lehtori, terveystieteiden tohtori Ly Kalam-Salminen Helsingin kaupunki / Psykiatria- ja päihdepalvelut / Tukiasu- misen päällikkö Katja Mantela
<p>Suomessa asunnottomuuden vähentämiseen pyritään vaikuttamaan asunto ensin- periaatteen mukaisella toiminnalla, jossa asunto on lähtökohtana kuntoutumiselle, elämäntapa- muutosta ei vaadita. Tuettua asumista järjestetään asumisyksiköissä, joissa on ympärivuoro- rokautinen tuki. Asunto ensin- laatusuosituksot ohjaavat laadun toteutumista yksiköissä.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää miten Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu toteu- tuu ja miten asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimusmetodina on strukturoi- tu ryhmässä tapahtuva haastattelu Helsingin tuetun asumisen kuuden asumisyksikön hen- kilökunnalle. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää asumisyksiköiden toi- minnan kehittämiseksi ja mahdollisten haasteiden ratkaisemiseksi.</p> <p>Tuloksista voidaan päätellä että laatu toteutuu asumisyksiköissä pääasiassa melko hyvin. Keskeisempiä kehittämiskohteita olivat erilaisten asumismuotojen tarve, asukkaan vaiku- tusmahdollisuuksien lisääminen, asumisyksiköiden toiminnan arviointi perustuen asukkai- den vointiin, työn suunnittelun haasteet sekä yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja suvaitse- vaisuuden lisääminen. Tuloksia voidaan hyödyntää asumisyksiköissä tehtävän työn sekä asunto ensin- periaatteen mukaisen toiminnan kehittämiseen. Tulokset tuottavat käytän- nöntason tietoa eriateisen tuen asumismuotojen tarpeesta vaihtoehtona asunto ensin- periaatteen mukaiselle toiminnalle.</p>	
Avainsanat	asunnottomuus, asunto ensin- periaate, asumisyksikkö, laatu

Author Title	Marika Ruohoniemi Quality based on Housing first principle and targets of development.
Number of Pages Date	Staff perspective of Housing units in Helsinki 78 pages + 3 appendices 2 December 2018
Degree	Master's degree
Degree Programme	Health and Social Care Management
Specialisation option	Master of Social Services
Instructor(s)	Ly Kalam-Salminen, Lector, Doctor of health sciences Katja Mantela, City of Helsinki, Mental and substance abuse services, Head of supported housing
<p>For the reduction of homelessness in Finland, Housing first principle-based operations have been implemented in to action. Apartment is seen as the base for rehabilitation, change in lifestyle is not insisted. Supported housing is arranged in housing units in which support can be provided round the clock. Quality recommendations guide the actualization of quality in the supported housing units.</p> <p>The purpose of this thesis is to clarify the employee`s perspective how Housing first principles actualize and how Housing first principle-based operations should be improved in Helsinki based supported housing units. Structured group interview was used as the research method for the six interviews of different supported housing units. The goal is to produce information, which can be made use of in the development of supported housing operations and as a tool to solve possible challenges.</p> <p>Fairly good actualization of quality can be deduced from the results. The most essential targets of development were the need for different forms of housing, increasing the residents` opportunity of influence, evaluating the functioning of the housing units based on the residents` condition, challenges in the planning of work and the enhancement of societal influence and the promotion of tolerance. The results can be utilized in the improvement of everyday work and also in the improvement of Housing first principle-based operations. The results produce practical level information on the need of units with different level of support as an alternative to Housing first principle-based operations.</p>	
Keywords	homelessness, housing first principle, supported housing unit, quality

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Asunnottomuus ja sen vähentämiseen tähtäävät toimenpideohjelmat Suomessa	2
2.1	Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen ja sen toimenpideohjelmat	4
2.2	Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma	7
2.3	Verkostokehittäjä- hanke	9
3	Asunto ensin- periaate, sen eri sovellukset sekä siihen liittyvä tutkimus	9
3.1	Asunto ensin- periaate Suomessa	11
3.2	Asumissosiaalinen työ asunto ensin- periaatteen työotteena	14
3.3	Kansainvälistä tutkimusta Asunto ensin- periaatteesta	14
3.4	Aikaisempaa tutkimusta, asunto ensin- periaatteesta Suomalaisissa asumisyksiköissä	16
4	Laatusuositukset sosiaalialalla ja asunto ensin- laatusuositukset	23
4.1	Laatusuositukset sosiaalialalla	25
4.2	Asunto ensin laatusuositukset	27
5	Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköt opinnäytetyön toimintaympäristönä	30
5.1	Tuettu asuminen asunnottomien palveluissa Helsingissä	31
5.2	Tuetun asumisen asumisyksiköt Helsingissä	31
5.2.1	Helsingin kaupungin Vanhan Viertotien asumisyksikkö	32
5.2.2	Pelastusarmeijan Pitäjänmäen ja Alppikadun asumisyksiköt	32
5.2.3	Sininauhasäätiön asumispalveluyksikkö Ruusulankatu ja Pessi	33
5.2.4	Helsingin diakonissalaitoksen Aurora- talo	33
5.2.5	Helsingin vieraskoti ry:n asumispalveluyksikkö	34
5.2.6	Vailla vakinaista asuntoa ry:n Junailijankujan asumisyksikkö ja Sällikoti	34
5.2.7	Suoja- Pirtti Ry:n Rukkilan asumisyhteisö	35
6	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	35
7	Tutkimuksen toteutus ja menetelmälliset valinnat	35
7.1	Menetelmälliset valinnat	35
7.2	Kohderyhmä	36
7.3	Aineiston keruu	38
7.4	Aineiston analyysi	39

8	Tulokset	41
8.1	Asunto ensin- mallin rakenteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet	42
8.2	Itsenäisen asumisen mahdollistamisen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet	47
8.3	Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet	51
8.4	Kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvät toiminnan kehittämiskohteet.	55
8.5	Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvät toiminnan kehittämiskohteet	59
9	Pohdinta	63
9.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	63
9.3	Jatkotutkimus ja kehittämishaasteet	72
	Lähteet	73
	Liitteet	
	Liite 1. Saatekirje	
	Liite 2. Kyselylomake	
	Liite 3. Laadullisen aineiston analyysimalli	

1 Johdanto

Suomessa on noin 7100 asunnottomia, joista suurin osa on pääkaupunkiseudun alueella (ARA 2018). Asunnottomuus on monimuotoinen ongelma ja sitä esiintyy monesta erisyistä. Erityisesti pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat asumisen onnistumiseen monenlaista tukea. Asunto ensin- periaate Suomessa on valtakunnallinen toimintaohje, jolla pyritään vaikuttamaan asunnottomuusongelmaan, se on ohjannut Suomessa valtakunnallista asunnottomuuspolitiikkaa, siitä lähtien kun pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma (PAAVO I) toteutettiin vuosina 2008- 2011 (Kaakinen 2012: 3-4). Suomessa asunto ensin- periaate koostuu viidestä pääperiaatteesta, ajatuksena on että asunto on lähtökohtana kuntoutumiselle, eikä kuntoutuminen asunnolle. Asunto ensin- laatusuositukset, jotka asettuvat viiden keskeisen asunto ensin- periaatteen alle, ovat valmistuneet 2017 alkuvuodesta.

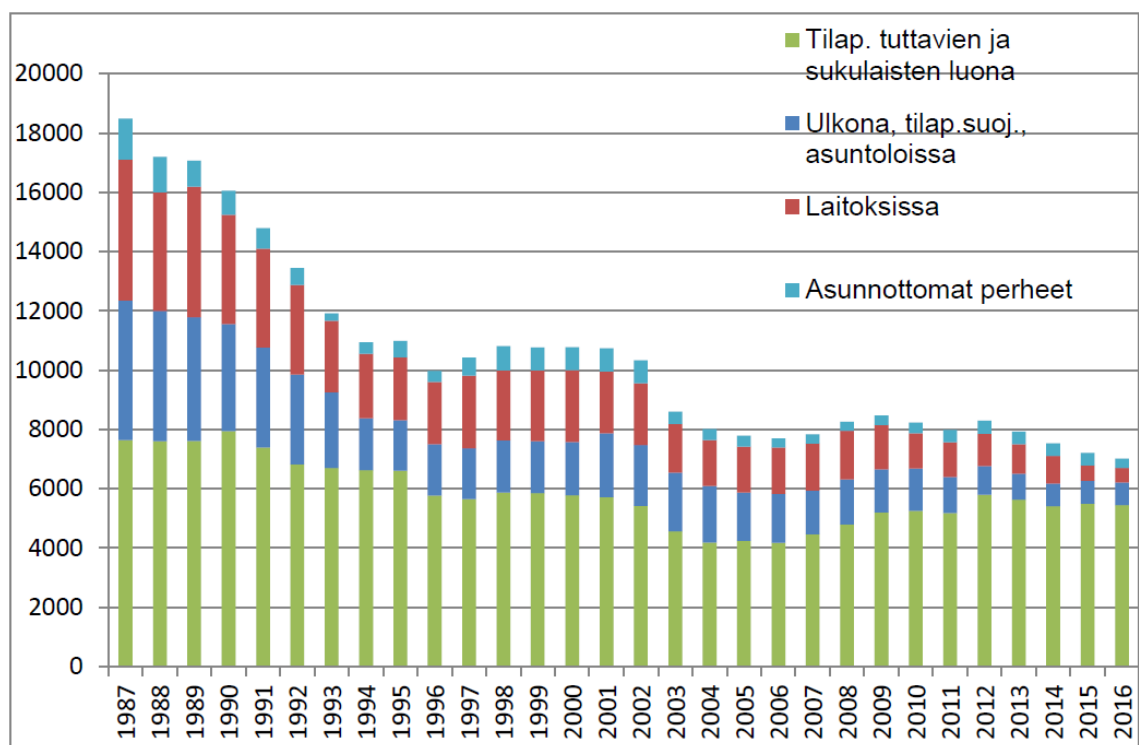
Asunto ensin- periaate (Housing first) on kehitetty Yhdysvalloissa ja on alun perin ollut erilaista hajasijoitettuihin asuntoihin vietävää tukea, tarkoituksena poistaa mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien asunnottomuutta järjestämällä heille asunto ja tarvittavat palvelut (Pathwaystohousing). Suomessa periaate on muokkautunut tueksi, jota ei viedä tavallisiin asuntoihin vaan asuntoihin valikoidaan tukea tarvitsevia ihmisiä, asumiselle asunnoissa on myös asetettu joissakin yksiköissä reunaehtoja. Erityistä Suomen asunto ensin- mallille on osittain vanhoista asuntoloista muunnetut tuetun asumisen asumisyksiköt, joihin valitaan tuen tarpeessa olevia asunnottomia (Kaakinen 2012: 24).

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää miten Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu toteutuu ja miten asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä työntekijöiden näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää asumisyksiköiden toiminnan kehittämiseksi ja mahdollisten haasteiden ratkaisemiseksi. Käytännön tutkimusta periaatteesta on Suomessa vähän (Perälä - Jurvansuu 2016:528). Tutkimuksen teoria muodostuu asunnottomuudesta Suomessa, sen vähentämiseen liittyvistä toimenpideohjelmista laatusuosituksista sekä aikaisempaan asunto ensin- periaatteeseen liittyvästä tutkimuksesta. Tämän jälkeen esitellään tutkimuksen toimintaympäristö, tarkoitus, metodi ja suunniteltu eteneminen.

2 Asunnottomuus ja sen vähentämiseen tähtäävät toimenpideohjelmat Suomessa

Helsingissä on toteutettu väestölaskentaa 1870- luvulta asti, asunnottomia omana ryhmänään, silloin vailla vakinaista asuntoa olevia, on laskettu 1950- luvulta alkaen. Tätä ennen asunnottomat ovat kuuluneet asukkeihin tai laitospöestöön. (Taipale 1982: 53.) Nykyään asunnottomaksi määritellään henkilö, jolla ei ole omistus- tai vuokra-asuntoa, vaan tämä oleskelee tuttavilla tai sukulaisilla, ulkona, asuntolassa, majoitusliikkeessä tai laitoksessa (ARA 2018).

Suomessa asunnottomuutta on tilastoinut vuodesta 1987 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). ARA: n tilastojen mukaan vuoden 2017 lopussa Suomessa oli 7112 asunnottomaa, joista yksineläviä oli 6615 ja perheitä 214. Pitkäaikaisasunnottomia oli 1893. Asunnottomista yli puolet on Helsingissä. Helsingissä asunnottomia oli yhteensä 3760, Espoossa toiseksi eniten ja Turussa kolmanneksi eniten. (ARA 2018)

Kuvio 1. Asunnottomuus Suomessa 1987- 2016. (ARA 2017)

Suomessa valtio on osallistunut asunnottomuuden parissa tehtävään työhön 1950- luvulta alkaen. Asuntotuotanto yhtiö ARAVA aloitti vuonna 1949 matalan koron laina

asuntojen tuottamisen. Nykyään ARA, asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tuottaa matalakorkoisia asuntoja. (Y- foundation 2017: 16.)

Asunnottomuus on yhteiskunnallinen ongelma johon vaikuttavat yksilölliset syyt. Suuret tuloerot, kohtuu kustanteisten asuntojen puute, muutto kasvukeskuksiin sekä talouden suhdanne vaihtelut aiheuttavat asunnottomuutta. Yhteiskunnan tarjoama tuki vaikuttaa asunnottomien määrään sekä asunnottomuuden kestoan. Asunnottomuuteen yksilötasolla voi vaikuttaa muun muassa vähävaraisuus, päihde- ja mielenterveysongelmat, elämänhallinnan vaikeudet, sosiaalisten resurssien vähyys ja elämäntilanteen muutos. (Asuntoensin a.)

Suomi on ainoa maa Euroopassa, jossa asunnottomuus vähenee, tähän vaikuttaa valtion, kuntien ja vapaaehtoisten toimet asunnottomuuden vähentämiseksi jo 1980-luvulta alkaen (Y- foundation 2017: 10). Vuonna 1987 asunnottomuuden poistaminen oli ensimmäistä kertaa hallitusohjelmassa. Tämän jälkeen asunnottomuuden poistaminen tai vähentäminen on ollut aina hallitusohjelmassa, joka on tuonut asunnottomuus työlle resursseja. Tärkeintä asunnottomuuden poistamisessa olisi tarjota edullisia asuntoja. Helsingissä kaupunki tarjoaa edullisia vuokra- asuntoja. (Y- foundation 2017:16.) 2000-luvulla valtio on tukenut asunnottomuuden vähentämistä rahoittamalla niin, että se on vaikuttanut juuri pitkäaikaisasunnottomien asemaan. Järjestöjen ja kuntien avulla on rakennettu uusia asuntoja ja uudistettu palveluja asunnottomille sopiviksi. (Y- foundation 2017: 10.)

Asunnottomista 60 prosenttia on Helsingin alueella. Asunnottomuus keskittyy yleensä suuriin kaupunkeihin. Helsingissä asuntotarjonta ei kohtaa ihmisten tarpeita, asunnot ovat liian kalliita ja isoja. Myös suuri osa asunnoista on omistusasuntoja, joihin monilla ei ole varaa. Huolimatta sosiaaliturvajärjestelmästä, etujen hakeminen saattaa olla haasteellista asunnottomalle. Asunnottomuus ei ole vain yhden toimijan ratkaistavissa, vaan siihen tarvitaan eri toimijat mukaan, kuten kunnat, yritykset, rahoituspuoli, valtio sekä järjestöt. (Y- foundation 2017: 12-13.)

2008 alkaen asunnottomuuden vähentämistä alettiin valtakunnallisesti toteuttamaan asunto ensin- periaatteeseen perustuen. Asunto ensin- periaate, Housing first principle, on ideologia, toimintamalli, tapa ajatella sekä periaate. Periaatteen lähtökohtana on että asunto on ihmis- ja perusoikeus. Asunnottomien parissa tehtävä työ alkaa siitä

että asunnoton tarvitsee ensimmäisenä asunnon. Periaatteen mukaan työ ja asuminen voi olla eritavoin järjestetty, kunhan asunnoton saa asunnon. (Y- foundation 2017: 10.)

Asunnottomuuden poistamista, vähentämistä ja ennaltaehkäisyä on toteutettu asunto ensin- periaatteeseen perustuen kolmella eri ohjelmalla, jotka on kirjattu hallitusohjelmiin. Ohjelmat ovat pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisohjelma PAAVO I (2008-2011), pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma PAAVO II (2012- 2015) ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn keskittyvä ohjelma AUNE (2016- 2019).

2.1 Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen ja sen toimenpideohjelmat

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma PAAVO I toteutettiin vuosina 2008-2011. Ohjelmaan osallistui kymmenen Suomen suurinta asunnottomuuskaupunkia, Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Lahti, Jyväskylä, Oulu, Joensuu, Kuopio ja Turku. Koordinoijana ohjelmassa oli ympäristöministeriö, valtionpuolelta ohjelmaan osallistui myös sosiaali- ja terveysministeriö, rikosseuraamusvirasto, ARA sekä RAY. Ohjelmassa oli mukana myös useita paikallisia ja valtakunnallisia järjestöjä. (Kaakinen 2012: 3-4.)

Pitkäaikaisasunnottomuus määritellään tuen tarpeen sekä asunnottomuuden keston perusteella (Pitkänen 2010: 3). Pitkäaikaisasunnottomuus on määritelty ARA: n mukaan seuraavasti: ”pitkäaikaisasunnoton on henkilö, jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi yli vuoden mittaiseksi tai asunnottomuutta on esiintynyt toistuvasti viimeisen kolmen vuoden aikana” (Asuntoensib).

Ohjelmassa toteutettiin kehittämistyötä, jossa tarkoituksena oli luoda uudenlaista jalkautuvaa moniammatillista työtettä, joka tukee asunto ensin- periaatetta. Työotteen tarkoituksena on puuttua mielenterveys- ja päihdeongelmiin, jotka vaarantavat asuminen onnistumista. Yhteisessä kehittämistyössä oli mukana asunnottomuuden ja asuminen asiantuntijoita eri tasoilta, joista koostui kehittäjäverkosto. Kehittäjäverkosto työn tuloksena syntyi Nimi ovesa- hanke, jossa tavoitteena oli pitkäaikaisasunnottomuuden vähentäminen ja ennaltaehkäisy asunto ensin- periaatteen mukaisia asunnottomien palveluita kehittämällä. Nimi ovesa- hankkeeseen osallistuivat Espoon, Helsingin, Tampereen ja Vantaan kaupungit sekä Helsingin Diakonissalaitos, Silta- valmennusyhdistys ja Vailla vakinaista asuntoa ry. (Kaakinen 2012: 5-6.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman tavoitteena oli puolittaa pitkäaikaisasunnottomuus ohjelman aikana sekä tehostaa asunnottomuuden ennaltaehkäisyä. Tavoitteiden toteutumiseksi valtio ja kymmenen kaupunkia tekivät aiesopimuksen. ARA:n kuntakyselyn mukaan näissä kaupungeissa oli eniten asunnottomia Suomessa vuonna 2007. ARA tekee vuosittain marraskuun 15. päivä asuntomarkkinakyselyn kaikkiin Manner- Suomen kuntiin, vuonna 2008 kyselyssä kysyttiin ensimmäisen kerran pitkäaikaisasunnottomien määrää. (Pitkänen 2010: 3-4.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman yhtenä tavoitteena oli osoittaa pitkäaikaisasunnottomille mukana olleisiin kaupunkeihin yhteensä 1250 asuntoa, tukiasuntoa ja hoitopaikkaa. Vuoden 2011 lopussa paikkoja oli otettu käyttöön 1519. Lisäksi vuosien 2012- 2013 aikana otettiin pitkäaikaisasunnottomille tarkoitettuja paikkoja käyttöön 624. (Kaakinen 2012: 6.)

Ohjelmakaudella asumisen tuen palveluihin palkattiin STM avustuksella hieman alle 200 uutta työntekijää. Ohjelmakauden aikana tavoitteena ollut asuntoloiden muunto-ohjelma, jossa asuntolat muutettiin asumisyksiköiksi, eteni suunnitellusti. Asunnottomien vapautuvien vankien asumispalveluja kehitettiin kahdessa RAY:n rahoittamassa hankkeessa. PAAVO I ohjelmassa kehitettiin myös nuorten asumisen tukea ja asunnottomuuden ennaltaehkäisyä monialaisella eri elämänvaiheet huomioon ottavalla työotteella sekä osoittamalla nuorille asuntoja. Asumisneuvoja palkattiin ohjelmakaudella 12. (Kaakinen 2012: 9-12.)

Pitkäaikaisasunnottomuus oli vuonna 2009 vähentynyt, mutta erot kuntien välisissä eroissa pitkäaikaisasunnottomien määrässä olivat kasvaneet, myös asunnottomuus yleensä oli kasvanut. Tietopohjan erilaisuus oli syynä pitkäaikaisasunnottomien osuuden suureen vaihteluun eri kunnissa. (Pitkänen 2010: 3-4.) Helsingissä asunnottomuus oli kasvanut ohjelmakaudella yksinäisten asunnottomien kohdalla, kun vuonna 2008 yksinäisiä asunnottomia oli Helsingissä 3150, vuonna 2011 heitä oli 3400, eli asunnottomien määrä oli kasvanut 250 henkilöllä. Pitkäaikaisasunnottomien määrä oli ohjelmakauden aikana laskenut 1591 yksinäisestä pitkäaikaisasunnottomasta 1240, eli pitkäaikaisasunnottomien määrä oli laskenut 351 henkilöllä. Yhteensä kaikissa 10 ohjelmassa mukana olleessa kaupungissa yksinäisten asunnottomien määrä oli kasvanut vuosina 2008- 2011 5954 henkilöstä 5974 henkilöön. Pitkäaikaisasunnottomien määrä oli kai-

kissa kaupungeissa yhteensä laskenut 2931 henkilöstä 2190 henkilöön. (Kaakinen 2012: 8.)

PAAVO I ohjelman aikana Helsinkiin otettiin käyttöön 8 tuetun asumisen yksikköä, eli asumisyksikköä. Suurin asumisyksikkö on Helsingin Diakonissalaitoksen Aurora- talo, jossa on 125 asuntoa ja pienin Rukkilan asumisyksikkö, jossa on 21 asuntoa. Asumisyksiköiden toteutuksessa kiinnitettiin huomiota yhteistyöhön naapuruston kanssa ja sijoittumiseen kaupunkirakenteessa. Kaupunkikuvassa ja rakenteellisesti suuri muutos on asuntola asumisen muuttuminen asumisyksikkö asumiseen. Vuonna 2012 asuntola paikkoja oli 144 ja 80 tilapäisen kriisimajoituksen paikkaa. (Kaakinen 2012: 14.) Asunnottomuuden vähentämishjelmassa on otettu huomioon kaupunkien ja järjestöjen työntekijöiden kokemukset ja asiantuntijuus, jotta löytyisi paikallisiin tarpeisiin ratkaisuja. Monessa kaupungissa myös päihitteettömille asumisyksiköille on ollut tarvetta. (Kaakinen 2012: 24.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma, PAAVO II, toteutettiin vuosina 2012-2015. Hallituksen periaatepäätökseen on kirjattu ohjelman tavoitteiksi poistaa pitkäaikaisasunnottomuus vuoteen 2015 mennessä, vähentää pitkäaikaisasunnottomuuden riskiä tehostamalla sosiaalisen vuokra- asuntokannan käyttöä asunnottomuuden vähentämiseksi sekä tehostaa toimenpiteitä asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. (Karppinen & Fredriksson. 2016;4.) PAAVO II ohjelmassa mukana olivat valtiolta Ympäristöministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Rikosseuraamuslaitos, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus sekä Raha- automaattiyhdistys. Lisäksi ohjelmassa ovat 11 kaupunkia, joissa asunnottomuus on suurinta, sekä valtakunnallisia ja paikallisia järjestöjä ja palveluntuottajia. (Karppinen - Fredriksson 2016: 6.)

Keskeisimpiä tuloksia PAAVO II ohjelmassa saavutettiin pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisessä, asunnottomuustyöhön palkattujen uusien työntekijöiden määrässä, asunnottomien palveluiden piirissä olevien asukkaiden asumisen onnistumisessa, asumissosiaalisen työn vakiintumisessa ja sen tuloksellisessa asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä asumisneuvonnan keinoin. (Karppinen – Fredriksson 2016: 19-27.) Helsingissä pitkäaikaisasunnottomille osoitettiin 424 uutta asuntoa asumisyksiköihin vuosina 2012- 2015, lisäksi järjestöjen hajautetun asumisen tuettuja asuntoja osoitettiin 226 sekä kaupungin vuokra- asuntoja 80. Merkittävänä tuloksena voidaan pitää asumissosiaalisen ennaltaehkäisevän työn sekä asunnottomuustyön kehittämistä ja sen rahoittamisen turvaamista jatkossa. Häätöjen määrää pystyttiin vähentämään lisäänty-

neen asumisneuvonnan keinoin, Helsingissä työskenteli vuonna 2015 17 asumisneuvojaa. Helsinki luopui asuntola asumisesta ohjelman tavoitteen mukaan vuonna 2013. Pitkäaikaisasunnottomien määrä laski Helsingissä 24 % vuosina 2012 - 2015, toisaalta asunnottomuus kääntyi kasvuun vuonna 2015, joka Helsingin kaupungin mukaan johtuu muuttoliikenteestä. Helsingissä asunnottomuustyössä korostuu suuri pula kohtuuhintaisista vuokra- asunnoista. (Karppinen - Fredriksson 2016: 27-28.)

Ympäristöministeriön asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman mukaan pitkäaikaisasunnottomuus laski Paavo ohjelmakauden aikana 1345 henkilöllä (35 %). Toimenpideohjelmassa kirjoitetaan asunnottomuuden laskeneen alle 7 000 henkilöön vuonna 2015 (Ympäristöministeriö 2016: 2-3). Y- säätiön mukaan vuodesta 1987 asunnottomuus on vähentynyt 12 000 henkilöllä (Y- foundation 2017: 10–11). Asunnottomien eurooppalaisen etujärjestön, Feantsa, mukaan Suomi on ainoana Euroopan maana pystynyt vähentämään asunnottomuutta taloustaantumasta huolimatta. (Ympäristöministeriö 2016: 2-3.)

Kolmen tutkijan kansainvälisessä PAAVO I ja PAAVO II ohjelmien arvioinnin tuloksissa todettiin että pitkäaikaisasunnottomuuden pysyvä väheneminen saavutettiin, mutta sitä ei pystytty poistamaan. Tutkijat kiinnittivät huomiota siihen että pitkäaikaisasunnottomuuden poisto on sidoksissa asunnottomuuspolitiikan lisäksi moneen muuhun yhteiskuntapolitiikan saralla tapahtuviin muutoksiin. Tutkijat korostivat kohtuuhintaisten vuokra- asuntojen riittävän tarjonnan tarpeellisuutta ja niiden tämän hetkistä puutetta sekä asunnottomuuden ennaltaehkäisyä, johon on panostettu AUNE- ohjelmassa. (Karppinen - Fredriksson 2016: 18.) Asunto-, sosiaali-, terveys- ja työvoimapalveluiden sektoroitu järjestäminen ei tue tutkijoiden mukaan asunnottomuuden varhaista tunnistamista ja ennaltaehkäisyä tarpeeksi vaan voi jopa aiheuttaa asunnottomuutta ja hidastaa itseenäisempään elämään ja työelämään siirtymistä. Tutkijoiden mukaan monialainen ja resursoitu yhteistyöohjelma toimisi tähän ratkaisuna. (Ympäristöministeriö 2016: 2-3.)

Suuret uudis- ja korjausrakentamisen investoinnit ja henkilöstölisäykset tuen tarpeessa oleville asunnottomille, jotka toteutettiin PAAVO- ohjelmissa, hyödynnetään AUNE- ohjelmakaudella kohdentamalla resursseja kotiin vietävän kuntouttavan tuen kehittämiseen sekä henkilöstön osaamisen syventämiseen (Ympäristöministeriö 2016: 2-3).

2.2 Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma

Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan asunnottomuuden vähentämiseen tähtävä työtä jatketaan AUNE- työryhmän esitykset huomioiden. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma AUNE 2016- 2019, jatkaa asunnottomuuden vähentämistä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamis- ja vähentämishojelmien jälkeen. (Ympäristöministeriö 2016: 2-3.) AUNE- ohjelmassa varsinaisia valtion sopimuskumppaneita ovat Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Oulu, Lahti, Jyväskylä ja Kuopio, sekä halukkaat kehyskunnat. Lisäksi ohjelmatyötä tehdään Joensuun, Porin ja Hyvinkään kanssa. (Ympäristöministeriö 2016: 10.)

Päämääränä toimenpideohjelmassa on liittää asunto ensin- periaatteen pohjalta tehtävä asunnottomuustyö laajemmin osaksi syrjäytymisen torjuntatyötä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä että asumisen turva varmistetaan aina kun asiakas kohdataan palvelujärjestelmässä. Tavoitteena ohjelmassa on jatkaa asunnottomuuden vähentämistä, tämä saavutetaan vahvistamalla asunnottomuuden ennaltaehkäisyä ja torjumalla asunnottomuuden uusiutumista. Ohjelman kohderyhmänä ovat äskettäin asunnottomaksi ajautuneet, pitempään asunnottomana olleet sekä asunnottomuuden uhkaamat ihmiset kuten ylivelkaantuneet ja hädän uhkaamat nuoret tai perheet, osa lapsuudenkodista itsenäistyvistä nuorista, laitoksista itsenäiseen asumiseen siirtyvät mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat sekä osa 21 -vuotta täyttävistä jälkihuollon päättävistä nuorista, kotoutumisessa epäonnistuneet oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat sekä vankilasta asunnottomina vapautuvat tai koevapautteen siirtyvät vangit. (Ympäristöministeriö 2016: 3.)

Toimenpide ehdotuksia ohjelmassa on 20. Ehdotukset jakautuvat neljän aihe alueen alle. Ensimmäinen on kohdennetut toimenpiteet asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi, tämä otsikko sisältää eniten toimenpide- ehdotuksia. Toisena on asunnottomuuden uusiutumisen torjunta. Kolmantena ovat sopimukset, joka pitävät sisällään toimenpide- ehdotuksen sopimusten tekemisestä valtion ja kaupunkien kesken. Sopimuksessa määritellään toimenpiteet asunnottomuuden vähentämiseksi ja uusiutumisen ehkäisemiseksi sekä periaatteet yhteiskehittämiseksi. Neljäntenä on koordinointi ja yhteiskehittäminen. (Ympäristöministeriö 2016: 4-10.) Näillä 20 ehdotuksilla pyritään asunnottomuuden hoitamiseen liittyvän palvelujärjestelmän uudistamiseen asiakaslähtöisemmäksi, ennaltaehkäisevämmäksi ja kustannustehokkaammaksi. Toimenpideohjelman aikana asunnottomille ja asunnottomuuden riskiryhmille osoitetaan 2 500 asuntoa ja asuntopaikkaa. (Ympäristöministeriö 2016: 3.)

2.3 Verkostokehittäjät- hanke

Verkostokehittäjät- hanke koordinoi pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman kehittämistyötä sekä valtakunnallisesti asumissosiaalista kehittämistyötä. Hanke on toteutettu PAAVO II ohjelman aikana ja verkostokehittäjät jatkavat edelleen toimintaansa AUNE ohjelmakaudella. Y- säätiöllä on hankkeen vetovastuu, lisäksi hankekumppaneita ovat Sininauhasäätiö, Helsingin Diakonissalaitos, Vailla vakinaista asuntoa ry ja Rauman seudun katulähetys. Vastuualueet hankkeessa on jaettu teemoittain. Omien hankkeidensa kautta Verkostokehittäjät- hankkeeseen liittyvät Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyhanke, Rikosseuraamuslaitoksen ja kriminaalihuollon tukisäätiön hankkeet asunnottomien vapautuvien vankien asumisratkaisujen kehittämiseksi, ARA:n ja asumisneuvontafoorumin koordinoima asumisneuvontatyö sekä muu asunnottomuutta ehkäisevä työ. (asunto ensin c; Karppinen - Fredriksson 2016: 9.)

Laaja asiantuntijaverkosto koostuu pitkäaikaisasunnottomuuden poisto ja vähentämishjelmiin osallistuvista kaupunkien sekä kolmannen sektorin palveluiden tarjoajien asiantuntijoista. Asiantuntijoita verkostossa on noin 20 henkilöä, asiantuntijatiimi kokoontuu noin 2-3 kertaa vuodessa. PAAVO II ohjelman aikana verkostossa kehitettiin toimintamalleja, suunnitteli ja toteutti tapahtumia sekä koulutuksia. Verkostokehittäjät- hankkeen yksi tärkeimmistä tavoitteista oli kehittää yhdessä kansallisella tasolla asunnottomien palveluita. (Karppinen - Fredriksson 2016: 9.) Verkostokehittäjät ja laaja asiantuntijatiimi on valmistanut asunto ensin- laatusuosituksen.

3 Asunto ensin- periaate, sen eri sovellukset sekä siihen liittyvä tutkimus

Yhdysvaltalainen asunto ensin- periaate tarkoittaa sitä että asunto ja palvelut on eriytetty ja asunnon saaminen ei velvoita ihmistä kuntoutumaan, vaan ajatus lähtee siitä että asunto on perusoikeus. Asunnot on hajasijoitettuja ja palvelut voivat olla mielenterveyspalveluita, päihdepalveluita, tai koulutukseen sekä työllistymiseen tähtääviä palveluita. Hajasijoitus tukee kodin tuntua asunnossa sekä itsemääräämisoikeutta. Nämä tekijät nopeuttavat integraatiota ympäröivään yhteiskuntaan. (Pathwaystohousing.)

Asunto ensin- periaate, Housing first model, on lähtöisin yhdysvalloista ja sen on kehittänyt Pathways to Housing organisaation perustaja, psykologi Sam Tsemberis vuonna

1992. Alkuperäinen asunto ensin- periaate on tarkoitettu poistamaan mielenterveysongelmista tai päihdeongelmista kärsivien asunnottomuus. Periaatteen ajatus on yksinkertainen, järjestetään asunnottomalle asunto ja viedään tarvittavat tukipalvelut kotiin. (Pathwaystohousing.) Tarkoituksena on asuttaa päihde- ja/tai mielenterveydestä kärsivä ihminen suoraan, ilman väliportaita (Juhila – Raitakari 2014: 185).

Alkuperäisessä periaatteessa on kahdeksan periaatetta, jotka ovat: asuminen on ihmisen perusoikeus, asiakkaita kohdataan arvostavasti ja myötätuntoisesti, asiakkaan kanssa sitoudutaan työskentelemään niin kauan kun hän tukea tarvitsee, hajautettu asuminen on ensisijainen vaihtoehto, tuki ja asuminen ovat erotettu toisistaan, asiakkaalla on valinnanvapaus ja itsemääräämisoikeus, toiminta on toipumista edistävää ja haittoja vähentävää. (Juhila – Raitakari 2014: 185.)

Asunto ensin- periaate on jaettu kolmeen eri suuntaukseen. Alkuperäiseen Pathways Housing First (PHF), yhteisöasumiseen perustuvaan suuntaukseen (Communal Housing First CHF) sekä kolmanteen kevyeen Asunto ensin- sovellukseen (Housing First light Services HFL). (Juhila – Raitakari 2014: 188.)

Periaate tai joku sen sovelluksista on käytössä yli sadassa kaupungissa Yhdysvalloissa, Kanadassa, Euroopassa ja Australiassa. Kanada oli ensimmäinen valtio, joka on poliittisesti ottanut mallin käyttöön asunnottomuuden poistamiseksi maanlaajuisesti. (Pathwaystohousing.) Myös Suomi on kirjannut pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen hallitusohjelmaan vuodesta 2008 alkaen pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisohjelman PAAVO I käynnistyessä (Pitkänen 2010: 3).

Asunto ensin- periaate on päinvastainen kuin perinteinen lineaarinen portaikko- malli, jossa asukas etenee porraskerrallaan itsenäisempään asumiseen. Eteneminen vaatii asukkaalta oman elämän hallintaa. Asunto ensin kritisoi tätä lineaarista mallia, monet tutkimukset, varsinkin yhdysvaltalaiset, ovat näyttäneet että asukkaalla voi olla vaikeuksia edetä lineaarisessa mallissa. Aiheesta löytyy myös tutkimuksia, joissa asunto ensin- periaatteen ja lineaarisen mallin välillä ei ole merkittäviä eroja. Pathways to Housing- järjestö on saanut poliitikot ja tutkijat ympäri maailmaa vakuuttuneeksi Asunto ensin- periaatteen paremmuudesta verrattuna lineaariseen- malliin, on puhuttu myös asunnottomuuspolitiikan paradigmanmuutoksesta. (Juhila – Raitakari 2014: 185-187.)

3.1 Asunto ensin- periaate Suomessa

Asunto ensin tarkoittaa sitä että asunto on lähtökohta kuntoutumiselle ja ongelmien ratkaisemiselle, sosiaalisten- ja terveydellisten ongelmien ratkaisu ei ole ehtona asunnolle. Asunto ensin perustuu neljään keskeiseen periaatteeseen, jotka ohjaavat asunnottomuustyötä. Asunto on palveluiden ensimmäinen vaihe ja asuntoon toimitetaan muita tukitoimia, jotka mahdollistavat henkilön asumisen omassa asunnossa. (Asunto ensin d.) Asunto ensin lähestymistapaa kutsutaan asunto ensin- periaatteeksi, -malliksi sekä – filosofiaksi, tässä työssä sitä kutsutaan asunto ensin- periaatteeksi.

1980- luvulta alkaen asunnottoman tuli ensin kuntoutua ongelmistaan, jotta hänellä olisi mahdollisuus saada asunto, tätä kutsutaan myös lineaariseksi malliksi. Tämä tarkoitti usein pähteiden käytön lopettamista tai mielenterveysongelmien hoitoa ennen mahdollisuutta asuntoon. Asunto ensin- periaatteessa asunto on lähtökohtana kuntoutumiselle ja muiden ongelmien ratkaisemiselle. Asunto ensin- periaate tuli suomen asunnottomuuspolitiikan johtavaksi malliksi vuosina 2008- 2011. (Y- foundation 2017: 10-11.)

Suomalaisessa Asunto ensin- periaatteessa on yhdistetty alkuperäinen Pathways to housing- periaate, yhteisöllinen asunto ensin- periaate ja hajautettuun sekä kevyeen tukeen perustuva asunto ensin- periaate (Kaakinen 2012: 23). Vaikka alkuperäinen Asunto ensin- periaate, toimiessa asunnottomuutta poistavana, edellyttää sen toteuttamista mahdollisimman oikein ja puhtaasti (Juhila – Raitakari 2014: 188). Keskeistä Suomen asunto ensin- periaatteelle on asunnon näkeminen inhimillisenä perusoikeutena, oma asunto on pohjana riittävälle yksityisyydelle ja sosiaalisten sekä terveydellisten ongelmien hoitamiselle. Asumisen tulee perustua toistaiseksi voimassa olevaan vuokrasopimukseen sekä asunnon fyysiset puitteet määrittävät ARA:n tilanormien mukaan. Suomalaisessa asunto ensin- periaatteessa erityistä on asumisyksikkö muotoinen toteutus. (Kaakinen 2012: 23–24.)

Ensimmäisen kerran asunto ensin- periaatteen on suomentanut Nimi ovesa- hanke(2010- 2012), se myös muokkasi silloiset viisi pääperiaatetta suomalaiseen yhteiskuntaan ja palvelujärjestelmään sopiviksi. Periaatteet olivat valinnan vapauden filosofia, asumisen ja palveluiden eriyttäminen, kuntoutuminen ja voimaantuminen, yhteiskuntaan integroituminen sekä asunto ensin- mallin rakenne. (Asunto ensin e.)

Vuonna 2016 aloitettiin asunto ensin- periaatteen laatusuosituksen laatiminen, jolloin myös viittä pääperiaatetta muokattiin vastaamaan paremmin käytännön tarpeita. Uudet pääperiaatteet ovat lähellä alkuperäisiä Nimi ovesa- hankkeen laatimia periaatteita. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Neljä pääperiaatetta ovat:

itsenäisen asumisen mahdollistaminen
valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet,
kuntoutuminen ja voimaantuminen
yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen.
(Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Itsenäisen asumisen mahdollistaminen pitää sisällään yhden asunto ensin- periaatteen perusajatuksista, asuntoa ei tarvitse ansaita, vaan se on jokaisen oikeus. Ajatuksena on että, jokainen saa oman vuokra- asunnon ilman välivaiheita ja jokainen pystyy asumaan, mikäli saa tarvittavan tuen ja palvelut. Asuminen perustuu vuokrasuhteeseen ja huoneenvuokralakiin, eikä se ole sidoksissa hoidollisiin tai palveluihin liittyviin ehtoihin. Asumisen onnistumista arvioidaan erillään mahdollisista päihde- ja mielenterveysongelmista, mikäli hoito- tai kuntoutusjaksoja tulee, asuminen jatkuu asunnossa jakson jälkeen. Asuminen pyritään turvaamaan palveluista riippumatta ja palveluiden saatavuus asunnon vaihtumisesta riippumatta. (asunto ensin f.)

Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet tarkoittavat asunto ensin- periaatteen perustamista asukkaan itsemääräämisoikeuteen ja valinnanvapautta sekä osallisuutta vahvistaviin pyrkimyksiin. On tärkeää että asukas valitsee itse häneen kohdistuvat toimenpiteet, tällöin sitoutuminen palveluihin ja motivaatio muutokseen omassa tilanteessa ovat mahdollisia. (asunto ensin f.)

Kuntoutuminen ja voimaantuminen asunto ensin- periaatteessa perustuvat asumis- sosiaaliseen työhön, joka on vuorovaikutteista läsnäolontyötä ja perustuu arvostavaan ja yhdenvertaiseen kohtaamiseen. Asunto ensin- periaatteen mukaisessa työssä asukkaan kanssa pyritään keskustelemaan aktiivisesti hänen kiinnostuksen kohteista ja tavoitteista sekä etsitään vuorovaikutteisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen. Työntekijät kiinnittävät huomiota ja sanoittavat asukkaan pienetkin onnistumiset sekä antavat palautetta asukkaan osaamisesta ja pystyvyydestä arjessa, asukkailta pyydetään myös palautetta työntekijöiden toiminnasta. Jotta tämän kaltainen kohtaaminen ja työs-

kentely onnistuisi se vaatii tarpeettomista valtarakenteista luopumista organisaatio- ja yksilötasolla. (asunto ensin f.)

Asunto ensin- periaatteen mukaan koti on perusta elämän järjestämiselle, osallisuuden kokemiselle ja ympäristöön kiinnittymiselle. Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen perustuu siihen että asukkaan osallisuutta omaa elämää koskevissa asioissa, ympärivään yhteisöön kiinnittymisessä sekä omiin verkostoihin yhteydenpitoa tuetaan. Asukkaan kokemusta omasta kodista pyritään vahvistamaan ja mahdolliset muutot järjestetään asukkaan tuen tarpeen mukaan. Asunto ensin- asumisyksiköissä tehdään asukkaan kanssa ympäristötyötä eli naapurustotyötä sekä edistetään suvaitsevaa ja leimaantumista ehkäisevää ilmapiiriä lähiyhteisöissä ja valtakunnallisesti. (asunto ensin f.)

Suomen asunto ensin- periaatteelle erityistä on tuetun asumisen yksiköt, eli asumisyksiköt, jotka ovat osittain muunnettu vanhoista asuntoloista asumisyksiköiksi. Yksiköiden asukkaat koostuvat pelkästään entisistä asunnottomista, joka on joissakin arvioissa koettu ongelmalliseksi keskittymäksi. Asumisyksiköt ovat kuitenkin osoittaneet tarpeellisuutensa. Niissä pystytään kohdentamaan henkilökunnan oikeanlainen tuki tukea tarvitseville. On arvioitu, että erityisesti yksiköt sopivat yksinäisyyden ja eristäytymisen vaarassa oleville entisille asunnottomille. Haasteita asumisyksiköissä aiheuttavat yhteisöllisyyden kehittäminen sekä päihteiden käyttö. Vähentämishjelmaan ja asunto ensin- periaatteeseen liittyvät toimenpiteet ovat monipuolistaneet aiesopimuskuntien asunnottomien palveluja, rakennemuutos palveluissa mahdollistaa myös asumispolkujen syntymistä. (Kaakinen 2012: 24.)

Asumisyksiköt on tarkoitettu pääasiassa pysyviksi asumisratkaisuksi, kuitenkin monista yksiköistä on muotoutunut välivaiheen asumisen yksiköitä, joista tavoitteena on siirtyä itsenäiseen asumiseen, kun tuen tarvetta ei enää ole. Olennaisena pidetään sitä että pysyvä asuminen on mahdollista, tuen tarve voi olla pysyvää niin kuin vuokrasopimuksella asuminen. (Kaakinen.2012;24.) Alkuperäisessä Asunto ensin- periaatteessa tuen tarpeelle on määritelty kahden vuoden raja, suomessa tuen tarpeelle ei ole aikarajaa (Kaakinen 2012: 25).

3.2 Asumissosiaalinen työ asunto ensin- periaatteen työtteenä

Asunto ensin- periaatteen parissa työskentelevien työtettä kutsutaan asumissosiaalisiksi työksi, joka on läsnäolon työtä. Asumissosiaalinen työ perustuu arvostavaan ja yhdenvertaiseen kohtaamiseen. Siinä pyritään toimijoiden keskinäisen luottamuksen ja yhteisöllisen ilmapiirin vahvistamiseen. (asunto ensin f.)

Asumissosiaalista työtä tehdään asunnottomien tai asunnottomuuden kokeneiden henkilöiden kanssa. Asumissosiaalinen työ on vuorovaikutustyötä yksilö- tai ryhmätasolla, se toteutuu yleensä ammattilaisen ja asukkaan välillä. Asumissosiaalisessa työssä korostuu luottamuksellinen suhde, asukkaiden kunnioitus ja myötätuntoinen työskentely ovat tärkeä osa sen luomista. (Granfelt 2013: 209, 224-225.)

Asumissosiaalisen työn tavoite on, turvata asuminen ja ehkäistä asunnottomuutta. Asumissosiaalinen työ pyrkii vaikuttamaan asumista vaarantaviin (psyko) sosiaalisiin ja käytännön ongelmiin, se on suurelta osin käytännönasioiden ja niiden hoitamisen tukemista. Asumissosiaalinen työ on asumisen tukemista, josta ei voi erottaa elämän muita osa- alueita. Asumissosiaalinen työ voi myös kohdistua rakenteellisiin ja palvelujärjestelmän ongelmiin moniammatillisena verkostotyönä. (Granfelt 2013: 209, 224-225.)

3.3 Kansainvälistä tutkimusta Asunto ensin- periaatteesta

Tutkimuksien avulla ja tutkimuksissa vedetään rajaa sille mikä on Asunto ensin- periaatteen mukaista asumista ja mikä ei. Osa Asunto ensin sovelluksista perustuu alkupe- räisen periaatteen vastaisesti yhteisöasumiseen. Puheenvuoroissa koskien Asunto ensin- periaatetta on oltu huolissaan sen sovellusten etäännyttämisestä alkuperäisestä mal- lista. On puhuttu puhtasoppisuudesta ja paikallisiin oloihin soveltamisesta. Köydenve- toa on Asunto ensin- periaatteen myönteisyyden ja kriittisyyden välillä. (Juhila - Raitaka- ri 2014: 189.)

Asunto ensin tutkimusten tuloksissa tulee esille mallin kustannustehokkuus ja hyvin- voinnin tuottaminen sekä asunnottomuuden vähentäminen. Olennaista Asunto ensin- periaatteen toimivuudessa on riittävät resurssit, ammattitaitoiset työntekijät ja vuokra- asuntojen riittävä saaminen. Olennaista on myös yksilöllisyys, tarpeiden, toiveiden ja palveluiden yhteensovittaminen. Nykyinen tutkimus todetaan riittämättömäksi, mutta se

tukee Asunto ensin- periaatteen käyttöä. (Juhila – Raitakari 2014: 187-188.) Paavo ohjelman kansainvälisen tutkija- arvioinnin mukaan Suomi on parhaita esimerkkejä asunto ensin- periaatteen soveltamisesta onnistuneesti, vaikka tavoite pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi jäi saavuttamatta (Ympäristöministeriö 2016: 2-3).

Tutkimuksissa, jotka koskevat Asunto ensin- periaatetta, ongelma kohdiksi nousee muun muassa asukkaiden vaikeus integroitua yhteiskuntaan, tekemisen löytäminen päiviin sekä asukkaiden kokemana yksinäisyys. Tutkimuksissa myös painotetaan maiden vastuuta Asunto ensin- periaatteen levittämiseen ja jatkotutkimusten varmistamiseen. (Juhila – Raitakari 2014: 188.) Suurimmassa osassa tutkimukseen ja käytäntöön perustuvissa puheenvuoroissa on päädytty siihen että Asunto ensin- periaatteesta ja sen sovelluksista tarvitaan lisää eurooppalaista tutkimusta. Kolmessa paljon viitatussa julkaisussa nousee esille se että Asunto ensin soveltamiseen ja tuloksellisuuteen vaikuttavat paljon maan lainsäädäntö, kohdejoukko sekä tukipalveluiden käytötapa ja luonne sekä asuntomarkkinat. Toiseksi nostetaan esille se että Asunto ensin- periaate ei ole kaiken kattava ratkaisu asunnottomuusongelmaan ja sitä käytetään löyhästi hyvin erilaisissa asumisratkaisuuksissa. Kolmanneksi on mahdollista että Asunto ensin keskustelussa ohitetaan kriittisiä puheenvuoroja ja yksinkertaistetaan asioita. (Juhila – Raitakari 2014: 189.)

Puheenvuoroissa on nostettu esille se että vain osa Asunto ensin- periaatetta käsittelevistä teksteistä perustuu kontrolloituun koeasetelmaan tai on vertaisarvioitu. Tästä johtuen tutkimusnäyttö ei ole niin vahva kuin joissain tutkimuksissa on annettu ymmärtää. Kustannussäästö laskelmat Asunto ensin- periaatteen käytöstä perustuvat oletukseen palveluiden käytöstä, jos ihminen ei ole Asunto ensin- periaatteen asukas. Päihde- ja/tai mielenterveysongelmista toipumisessa ja sosiaalisessa integraatiossa Asunto ensin- periaatteen näyttö on vaatimatonta. (Juhila – Raitakari 2014: 189.) Y- säätiö on laskenut että Asunto ensin- periaatteen mukainen politiikka on säästänyt rahaa. On laskettu että yksi asunnon saanut asunnoton säästää yhteiskunnan varoja noin 15 000 euroa vuodessa. (Y- foundation 2017: 10-11.)

Käytännön tason Asunto ensin- periaatteen mikrotutkimuksessa korostuu se miten tärkeää on työntekijöiden tavoitettavuus, vertaistuki ja mahdollisuus rehellisyyteen päihdeidenkäytön suhteen niin että ei ole vaarassa menettää asuntoa. Hajautetun asumisen ongelmista nousee esille eristäytyminen ja integroitumisen vaikeus, köyhyys ja tekemisen puute. Asukkaiden puheessa korostuu lisäksi käytännöllisen tuen, välittämisen ja

luottamuksellisuuden merkitys asumisen onnistumisessa. Riitta Granfeld on kehittänyt asumissosiaalisen työn käsitteen tutkiessaan Asunto ensin- käsitettä, se sisältää vuorovaikutus-, läsnäolon-, kotiutumisen-, sekä kontrollityötä. Pääargumentteina mikrotason teksteistä voi nostaa asiakkaiden ja työntekijöiden kokemuksia on tärkeä tutkia, arjen tilanteet ratkaistaan työntekijöiden ja asukkaiden kesken, näissä kohtaamisessa määrittäytyä mitä Asunto ensin milloinkin on sekä on tärkeä saada tietoa miten makrotason käsitteet muuntuvat mikrotason työntekijöiden ja asukkaiden todellisuudessa. (Juhila – Raitakari 2014: 190.) Tsemberies on oppikirjoissaan kuvannut asunto ensin- periaatteen ideaalisesti ja yksityiskohtaisesti sekä menestyksekkäänä interventiona, niissä asunnottomasta tulee vastuuta ottava ja valintoja tekevä asukas. Näissä julkaisuissa kosketus aikaisempaan tutkimukseen on löyhä. (Juhila – Raitakari 2014: 187.)

Suomalainen Asunto ensin- periaate perustuu siihen että ei ole vain yhtä Asunto ensin- konseptia, vaan periaatetta sovelletaan paikallisiin tarpeisiin (Kaakinen 2012: 25). Yhteisöasuminen, johon osa paikallisesti muokatuista Asunto ensin- periaatteen mukaisesta asumisesta perustuu, on alkuperäisen periaatteen vastainen. Tutkimuksissa yritetään vetää rajaa sille mikä on Asunto ensin- periaatteen mukaista, puhutaan puhdasoppisuudesta ja paikallisesta soveltamisesta. (Juhila – Raitakari 2014: 189.) Suomessa asumisen ja asumispalveluiden rakenne on eurooppalaisiin vastaaviin verrattuna edistyksellisessä muutoksessa, jossa asumista päihde- ja mielenterveysongelmalla ei ehdollisteta päihdeettömyyteen ja hoitokontakteihin (Johansson 2013: 157). Suomalaisessa tutkimuksessa Asunto ensin- periaatteesta nostetaan esille sen ja lineaarisen portaikkomallin jännitteitä sekä haittoja vähentävän asumissosiaalisen työn vaativuus (Juhila – Raitakari 2014: 189).

3.4 Aikaisempaa tutkimusta, asunto ensin- periaatteesta Suomalaisissa asumisyksiköissä

Asunto ensin- periaatteella toimivista asumisyksiköistä tehty aikaisempi tutkimus on pääasiassa laadullista haastatteluun tehtyä tutkimusta. Tutkimuksissa on haastateltu niin työntekijöitä kuin asukkaita yhdessä ja erikseen. Tässä esitellään asumisyksiköissä työntekijöiden ja asukkaiden näkökulmasta Suomessa tehtyjen tutkimusten tuloksia. Tutkimukset käsittelevät asunto ensin- periaatteen hyviä ja huonoja puolia asumisyksiköissä, työn sisältöä, luonnetta ja laatua sekä työn, asunnon ja yhteisön merkitystä, niin asukkaiden kuin henkilökunnan näkökulmasta.

Asunto ensin- periaatteessa on paljon eroja eri maiden välillä. Tämän voi aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella ajatella johtuvan siitä että asunnottomuus ongelma on aina paikallinen ja yksi tietty malli ei sovi kaikkialle. (Perälä – Jurvansuu 2016: 528.) Työntekijöiden haastatteluissa Suomen asunto ensin- periaatteelle tyypilliset suuret asumisyksiköt koettiin turvattomiksi ja vaikeiksi hallita, toiveena oli pienemmät yksiköt, jotka olisi paremmin resursoitu (Perälä & Jurvansuu. 2016;537) Asumisyksiköiden työntekijät kokevat että Asunto ensin- periaatteen mukainen asunnottomuus politiikka on kuitenkin tarpeellinen ja Asunto- ensin periaate sekä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamis- ja vähentämishjelmat ohjaavat asunnottomuuden poistamista tuetun asumisen keinoin hyvään ja laadukkaaseen suuntaan (Perälä - Jurvansuu 2016: 533; Kivelä – Hakanpää 2015: 8-10).

Niin sanottu portaikkomalli (lineaarinen malli) koettiin työntekijöiden näkökulmasta olevan syvälle juurtunut suomen päihdepalveluihin sekä asumispalveluihin. Portaikkomallissa pyritään vähitellen asteittain turvaamaan asukkaalle, asetettujen sääntöjen ja velvoitteiden avulla, siirtyminen itsenäiseen ja täysivaltaiseen elämään normaaliyhteisössä. Tilaaja tuottaja mallin koetaan aiheuttavan paineita tilaajan, eli kuntien, puolelta portaikkomallin tyypiseen eteenpäin siirtymiseen, jossa myös pakkomuutot ovat mahdollisia. (Kivelä – Hakanpää 2015: 8-10.) Tutkijat toteavat että portaikkomallin ja asunto ensin – periaatteen vastakkainasettelu on turhaa, sillä kumpiakin tarvitaan asukkaiden erilaisiin tuen tarpeisiin vastaavien palveluiden tarjoamisessa. Ratkaisevaa eri mallien toimivuudessa on käytännön ruohonjuuritason asukaslähtöinen toteutus. (Kivelä - Lepo 2016: 15–16.)

Kritiikkinä Asunto ensin- periaatetta koetaan on esitetty sitä että pelkkä asunto ei riitä, on asukkaita, joiden päihde- ja mielenterveysongelmat jatkuvat samalla tavalla kuin ennen asuntoa. Tällöin asunto voi muodostua loukuksi, jossa ollaan eristyksissä muusta yhteiskunnasta. Vaikka ihminen saa asunnon, se ei ratkaise asunnottomuuteen liittyviä ongelmia. Asunto ensin- periaate tarvitsee rinnalleen muita tukitoimia, pelkkä asumisen tuki ei riitä. Rinnalla tulisi olla ainakin kattavat päihde- ja mielenterveyspalvelut. (Perälä - Jurvansuu 2016: 530.) Monet asunnon saaneet haluavat jatkaa päihteiden käyttöä, jonka Asunto ensin- periaate sallii. Toisaalta päihteiden käytön lopettaminen asumisyksikköympäristössä vaatii lujuuutta, koska ympäristössä on paljon päihteiden käyttöä. Toisaalta asumisyksiköt kannattelevat asukkaita, toisaalta ne ovat ongelmien ja sairauksien täyttämiä ympäristöjä. (Perälä - Jurvansuu 2016: 531.)

Asumisyksiköissä tehtävässä työssä keskiössä on palveluihin ohjaus sekä yhteistyö muun palveluverkoston kanssa. Asumisyksiköiden asukkaat jäävät joskus muiden palveluiden ulkopuolelle asuessaan asumisyksikössä tai siksi että ovat päihdeongelmaisia. Jotkut työntekijät kokevat että intensiivistä hoitoa on lähes mahdotonta saada, jollei asukas ole motivoitunut hoitoon ja melko hyvässä kunnossa. Huonokuntoisimmat asukkaat tarvitsisivat huomattavasti enemmän hoitoa ja palveluita, mutta saattavat joskus jäädä asumisyksikön palvelun varaan, mitä työntekijät pitävät Asunto ensin- periaatteen vastaisena. Joskus asumisyksikkö saattaa mahdollistaa entistä runsaamman ja rajattomamman päihdeidenkäytön ja elämän laatu saattaa laskea rajusti. Työntekijöiden näkökulmasta vaihtoehtoisia intensiivisemmän tuen paikkoja on liian vähän. (Perälä - Jurvansuu 2016: 536.)

Työntekijät toivovat selkeää rajausta asunto ensin- asumisyksiköiden ja muun palvelujärjestelmän välille. Asumisyksiköt huolehtivat asumiseen liittyvistä ongelmista ja sen onnistumisesta ja muu palvelujärjestelmä vastaisi muiden ongelmien, kuten päihdeongelman, hoidosta. Työntekijät toivovat myös että sijoittaessa asukkaita, kunta miettisi tarkemmin, mikä asumismuoto on kenellekin sopiva. (Perälä - Jurvansuu 2016: 536.) Niiden asumisyksikön asukkaiden, jotka kuntoutuivat koulutuksen tai työn piiriin, kohdalla on tehty toimivaa yhteistyötä muun palvelujärjestelmän kanssa. Työntekijät toivovat lisää resursseja yhteistyölle. (Perälä - Jurvansuu 2016: 536.) Asumisyksiköiden työntekijät kokevat että heidän työtään ei arvosteta muun palvelujärjestelmä taholta ja asumisyksiköiltä odotetaan liikoa, kuten päihdeongelmista kuntoutumista, johon tarvittaisiin resursseja ja muita palveluita tueksi. Asunto ensin- periaatetta on kritisoitu myös siitä että taloudellisia saavutuksia mitataan mutta asunnottomuuden syyt ja seuraukset ovat jääneet huomion ulkopuolelle. (Perälä - Jurvansuu 2016: 535.)

Työntekijät kokevat merkitykselliseksi asumisyksikössä tehtävässä työssä asukkaiden tukemisen, läsnäolon arjessa ja uusien mahdollisuuksien avaamisen. Yksilöllisyys, joustavuus ja tavoitteiden asettaminen sellaiseksi mihin asukas itse on valmis, ovat työntekijöiden näkökulmasta toiminnan lähtökohtia. (Perälä - Jurvansuu 2016: 535.) Asukkaiden näkökulmasta asumisyksikön tarjoama tuki koetaan asukkaiden asumisen onnistumisen edellytykseksi (Hirsi 2011: 41-51). Asukkaat kokivat merkittävänä kodin tunteen, elämän laadun ja osallisuuden kokemuksen, yhteisöllisyyden sekä mahdollisuuden mielekkääseen tekemiseen ja sosiaaliin suhteisiin. Turvallisuuden tunnetta arvostettiin ja sen puuttuminen koettiin huonona. (Kivelä - Leppo 2016: 30-34.) Asukkaat arvostavat henkilökunnan välittämistä ja huolenpitoa mutta toisaalta valvonta saat-

taa häiritä. Asukkaat kokevat kanssa- asujistaan ja yhteisöllisyydestä olevan hyötyä, toisaalta päihteiden käyttö ja siihen liittyvät erimielisyydet sekä kaupankäynti koetaan haitallisiksi. (Hirsi 2011: 41-51.) Samassa asumisyksikössä asuvista toiset kokivat saman asian hyvänä ja toiset huonona. Asukkaiden monimuotoisuus ja yksilölliset tarpeet korostuivat. (Kivelä - Leppo 2016: 30-34.)

Asumisyksiköiden työntekijöille tehdyissä haastatteluissa nousi esille neljä osa- aluetta, joista työntekijöiden työ koostui. Osa- alueet olivat työntekijöiden vuorokauden ajasta riippumaton asukkaisiin kohdistuva arjen tuki, palveluohjaus, pyrkimys asukkaiden aktivointiin ja asukkaiden kontaktointi ja erityisseuranta. Työssä esiintyy asukkaiden moninaiset ongelmat sekä työntekijöiltä vaadittu laaja- alainen työorientaatio, joka ei täysin sovi yhteen asunto ensin- periaatteen mukaisen itsenäisen ja osallistuvan vuokra- asumisen kanssa. (Perälä - Jurvansuu 2016: 533.) Asumisyksiköiden päivät vaihtelevat rauhallisista kiireisiin, jolloin vain akuutteihin tapahtumiin on mahdollista reagoida niin että tilanteet pysyvät hallinnassa. Tapahtumia, joihin pitää reagoida, ovat esimerkiksi liiallinen päihteiden käyttö, asukkaiden välien selvittely, ruuanlaitosta aiheutuneet palohälytykset tai psykoottinen oireilu. (Perälä - Jurvansuu 2016: 533.)

Asunto ensin- periaatteella toimivan asumisyksikön työntekijöiden sekä asukkaiden haastattelun mukaan asumisen onnistuminen on asukkaan ja henkilökunnan yhteinen tavoite, jota kohden käydään asukkaan ja henkilökunnan kesken tapahtuvien neuvotteluiden. Neuvotteluissa keskustellaan tavoitetta vahvistavista sekä heikentävistä toimista. (Johansson 2013: 157-158.) Keskustelu tuki, talousasioissa annettava tuki sekä päih- teettömyyden ja kuntoutukseen motivoinnin tuki toteutuvat asumisyksiköissä hyvin. Kehitettävää työntekijöiden näkökulmasta nähtiin olevan asukkaiden hoivatarpeissa, hygieniassa, ravitsemuksen sekä asunnon siisteydessä tukemiseen. Erityisesti huolta aiheutti se saavatko päihtyneet ihmiset nämä perushoivan tuet, mikäli päihtymystila sitä vaatii. (Kivelä – Hakanpää 2015: 35-36.)

Asumisyksikön asukkaille tehdyssä haastattelussa asukkaat kokevat että asunnon saaminen on monelle käännekohta ja huomattava parannus elämässä myös kokemus asumisen taitojen ja asioiden hallitsemisesta kasvaa asunnon myötä (Hirsi 2011: 41-51). Joillekin asumisyksiköiden asukkaista asumisyksikön asunto on ainut mahdollisuus elää jollain tavoin inhimillistä elämää. Työntekijöiden mukaan asunto mahdollistaa monelle asukkaalle kodin, lämmön, järjestyksen, toivon, turvan ja yhteisön. Kuntoutu-

minen ei välttämättä ole asumisyksikössä asumisen tulos, mutta elämänlaatu ja päih- teiden ainakin vähän hallitumpi käyttö ovat tuloksina. (Perälä - Jurvansuu 2016: 535.)

Työntekijöiden haastatteluissa asukkaat näyttäytyivät paljon apua tarvitsevina, usein mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaisina. Työntekijät kokivat että joskus puhe Asunto ensin- periaatteen itsenäisistä vuokrasopimuksella asuvista entisistä asunnottomista antoi liian hyvän kuvan asunnottomuuden hoidosta ja vei resursseja työltä. (Perälä - Jurvansuu 2016: 533.) Työntekijät kuvasivat asukkaiden arkea myös niin että siinä ovat voimakkaasti läsnä näköalattomuus sekä mielenterveys- ja/tai päihdeongelmat. Asu- misyksiköissä on myös sellaisia asukkaita, jotka eivät pysty enää itse valitsemaan, ka- sautuneiden ongelmiansa vuoksi. Työntekijät ovat myös kritisoineet asumisyksiköitä säilömispaikoiksi tai kolhooseiksi, joihin kunta sijoittaa asukkaita välittämättä miten asuminen sujuu. Työntekijöiden mukaan, jotkut asukkaat pelkäävät asumista asu- misyksiköissä. (Perälä - Jurvansuu 2016: 535.)

Työntekijöiden ja asukkaiden haastatteluissa käy ilmi että asukkaiden vieraat aiheutta- vat usein häiriötä asumisyksikössä, vieraita koskee ehdoton sääntö olla aiheuttamatta häiriötä. Asukas on vastuussa omista vieraistaan ja vieraiden oletetaan osaavan käyt- täytyä toisen kodissa. Työntekijän oletetaan olevan vastuussa asumisyksikön turvalli- suudesta, lisäksi yksikön toimintaan sovelletaan sosiaalihuoltolakia. Työntekijä koros- taa huoneenvuokralakia ulko- ovesta kulkemiseen, ovi on lukossa ainoastaan yöaikaan ja sen vuoksi että vieraiden kulkemista valvotaan. Moraalinen järjestys asumispalve- lussa syntyy luottamuksen kautta. Mikäli vieraat ovat moraalisen järjestyksen ongelma, voidaan vierailuja rajoittaa. Työntekijän selonteossa korostuu luottamuksen kautta vas- tuuttaminen, aikuisen vastuu, ei kiellot. Asumisyksiköissä koetaan että vastuussa tur- vallisuudesta ovat asukkaat sekä työntekijät. (Johansson 2013: 163-168.) Joidenkin asukkaiden kokema turvattomuuden tunne aiheutui toisten asukkaiden häiriökäyttäy- tymisestä ja päihdeiden käytöstä (Kivelä - Leppo 2016: 43-44).

Suomalaisen sovelluksen Asunto ensin- periaatteella toimivat asumisyksiköt ja niissä käytetty hallinnan mekanismit eivät sovi samalla tavoin kaikille asukkaille (Lehikoinen 2015: 96). Valvontamekanismeja ovat kameravalvonta, ovisummeri, kulkurajoitukset, vierailukäytännöt, asukkaiden turvallisuuden valvonta, verenpainemittaukset sekä asi- akkaan terveyden ja talouden valvonta. (Lehikoinen 2015: 98-99.) Asukkaiden kyky tehdä vastarintaa oman autonomiansa vuoksi vaihtelee. Eniten tukea tarvitsevat ajau- tuvat helpoimmin kontrollin kohteeksi, heillä on usein puutteita itsensä huolehtimisessa

sekä vaikea päihde- tai mielenterveysongelma. Kun huonoimmassa asemassa oleva asukas ei ota minkäänlaista apua tai tukea vastaan, vaan juo alkoholia ja käyttää muita päihteitä niin kauan kuin on hengissä, voidaan puhua äärimmäisestä vastarinnasta. Viitaten tähän vastarintaa äärimmäisessä muodossaan Asunto ensin- mallia voidaan kutsua pitkäksi saattohoidoksi. (Lehikoinen 2015: 96–97.) Toisaalta ihmisarvotekona koettiin esimerkiksi se, että työntekijät raahasivat asuntoon, jos oli itse niin päihtynyt, ettei pystynyt siirtymään (Kivelä - Leppo 2016: 43-44). Ihmisarvotekot ovat tekoja jotka pyrkivät turvaamaan ihmisen asumisen. Ihmisarvoteko voi olla asunnon turvaaminen perusoikeutena tai välttämätön hoiva ja huolenpito heitteille jäämisen ja hyväksikäytön estämiseksi (Kivelä - Leppo 2016: 18).

Asukkaille tehdyissä haastatteluissa yhteiset säännöt ja henkilökunnan työhön liittyvä kontrolli koettiin pääasiassa hyväksi ja tarpeelliseksi asumisen sujuvuuden ja turvallisuuden vuoksi. Vuokrasopimuksen irtisanominenkin ymmärrettiin, jos rikkoo sääntöjä toistuvasti. Tutkimuksessa kiinnitettiin huomiota siihen että asukkaat puhuivat pelosta, jota aiheutti oma sekä toisten käyttäytyminen päihtyneenä ja siitä aiheutuvat seuraukset, yksin oleminen. Pelko loi kunnioitusta työntekijöitä ja muita asukkaita kohtaan. Vuokrasopimuksen irtisanomisen pelossa oltiin valmiita tekemään yhteistyötä henkilökunnan kanssa sekä hakeutumaan päihdehoitoon. Yhteisö vaikutti päihteiden käyttöön vähentävästi sekä lisäävästi, kuitenkin oltiin sitä mieltä että jokainen itse päättää omasta päihteiden käytöstä. (Arkonaho - Viippola 2015: 38-40.)

Haittojen vähentävän lähestymistavan positiivisiksi puoliksi nousivat asukkaiden haastatteluissa erilaisen kolmannen sektorin tarjoaman yhteisöllinen toiminta, kuten retket ja muu virkistystoiminta sekä vertaistoiminnan positiivisuuden asukkaiden elämässä. Asumisyksikössä järjestetään yhteisiä palaveriteita henkilökunnan ja asukkaiden kesken, joilla asukkaita koitetaan saada osallistumaan. Kuitenkin osallisuus on jäänyt asukkaiden puolelta pieneksi ja joidenkin asukkaiden mielestä henkilökunta tekee käytännössä päätökset kokouksissa. Toisille asukkaille osallistuminen ja yhteisöllisyys sopivat hyvin kun taas toisille se aiheuttaa negatiivista kuntoutumista, osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista. Osa asukkaista oli selvästi väärässä paikassa asumassa. (Lehikoinen 2015: 98.)

Tutkimuksessa koskien asumisyksikön asumisyhteisöä, osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä suhde yhteisöön muodostui asukkaiden kokemuksesta toisista asukkaista, henkilökunnasta, omasta käyttäytymisestä ja valintojen tekemisestä, sekä monista muista

tekijöistä. Yhteisöön haluttiin kuulua ja toisaalta ei haluttu. Tutkimuksessa tuli esille se, ettei asukkailla ollut valinnanvapautta tarjotun asunnon suhteen. Asukkaat kokivat asunnon tuoman yksityisyyden suojan erittäin tärkeäksi. Asukkaiden toiveena oli muutto itsenäiseen asumiseen tulevaisuudessa, kuitenkin kokemus tuen tarpeesta arjen hoitoon oli tällä hetkellä olemassa. (Arkonaho - Viippola 2015: 35-38.)

Asumisyksiköiden asukkaille tehdyissä haastatteluissa nousi esille että asukkaan osallisuus ja kohtaaminen asukaslähtöisesti sekä asukasta kuunnelleen jokaisessa asumispolun vaiheessa on tärkeää. Tutkimuksessa nousee esille myös se että kaikissa asumisyksiköissä ei ole tarpeeksi resursseja asukkaan asukaslähtöiseen kohtaamiseen ja tarpeellisen tuen antamiseen. (Kivelä - Leppo 2016: 10.) Asunto ja asumisen tuki voivat olla asukkaan ensimmäinen askel kohti osallisuutta yhteiskunnassa (Kivelä - Leppo 2016: 18).

Yhteisöasumiseen perustuvassa asumisyksikössä asuminen ei täytä asukkaiden kaikkia näkemyksiä normaaliasumisesta. Vaikka asunto mielletään perusoikeudeksi, eikä sen eteen tarvitse tehdä mitään, osa asukkaista kokee asumisen fyysisesti ja henkisesti raskaaksi. Asukkaita häiritsee asumisyksikössä asumisesta aiheutuva stigma, puutteelliset ruuanlaittomahdollisuudet, naapurit, metelöinti sekä päihteiden käyttö. (Lehikoinen 2015: 97.) Asukkaat kokivat heille tehdyissä haastatteluissa samankaltaisuutta muiden asukkaiden kanssa, tästä johtuen esimerkiksi naapurin lähestyminen koettiin helpommaksi kuin tavallisessa kerrostalossa. Samankaltaisuuden kokemus toi myös turvaa asukkaille. Asumisyksikössä asuminen vaatii sopeutumista, johon vaikuttavat tutkimuksen mukaan aikaisemmat kokemukset asumisesta, oma asenne ja käyttäytyminen. (Arkonaho - Viippola 2015: 38-40.) Monet asukkaat tekevät eron tavallisen vuokra- asumisen ja asumisyksikössä asumisen välille, jotkut asukkaat myös kokevat asumisyksikössä asumisen olevan epämieluisa vaihe (Lehikoinen 2015: 97). Tutkimuksessa tulee esille huomio siitä että asukkaat eivät kokeneet asumisyksikköä asuntolaksi vaan asuntolaan joutumista pelättiin (Arkonaho - Viippola 2015: 35-38).

Sininauhasäätiön tutkimuksessa, jossa haastateltiin asukkaita, on kehitetty osallisuuden kehä, joka koostuu neljästä osiosta: ihmisarvot, osallisuus omassa elämässä, osallisuus yhteisössä ja osallisuus yhteiskunnassa. Osallisuuden kehä lähtee liikkeelle ihmisarvotiedoista, jotka takaavat ihmiselle välttämättömän hoivan ja huolenpidon, jonka jälkeen voidaan edetä asukkaan identiteettityön tukemiseen, jossa asukas tulee aktiiviseksi toimijaksi oman elämän valinnoissa, osalliseksi omassa elämässä. Tämän jäl-

keen on mahdollista kokea osallisuutta yhteisössä ja kokea kuuluvansa johonkin. Viimeisenä kehällä on kokemus osallisuudesta yhteiskunnassa. (Kivelä - Leppo 2016: 18-20.)

Asumisyksikköjen laatuun liittyvässä kirjallisuuskatsauksessa laatuun vaikuttaviksi käsitteiksi nousivat omankodin tuntu, yksilöllinen toimijuusanalyysi, asiakaslähtöinen toimintakulttuuri, asumissosiaalisentyön toteuttaminen, asiakkaan itsemääräämisoikeus, ihmisarvo- teko, yhteisöön kuuluminen sekä toimijuus. Asumisyksikköjen työntekijöiden mielestä tärkeimmiksi laatutekijöiksi nousivat asunnon kodinomaisuus ja kodin tuntu, palveluiden hyvä saavutettavuus sekä asumisen turvallisuustekijöihin ja ongelmiin liittyvä kontrollin ja normien valvonta. Ne laatutekijät joita työntekijät pitivät tärkeinä, myös toteutuivat työssä. (Kivelä – Hakanpää 2015: 29-31.) Laadukas tuettu asuminen voi myös tarkoittaa sitä että se tuottaa asukkaalle valmiuksia siirtyä eteenpäin itsenäisempään elämään. Laadusta voi kertoa myös se että asukas näkee elämään ja asumiseen liittyviä vaihtoehtoja tulevaisuudessa tai asukkaalla on tulevaisuuteen suuntaavia unelmia itsenäisestä asumisesta. (Kivelä - Leppo 2016: 17.)

Laatutekijät, joissa työntekijät kokevat olevan kehitettävää, olivat asukkaan fyysisten rajoitteiden huomioiminen asumisessa, valinnanvapaus asunnon ja tukimuodon valitsemisessa, asumisen järjestämiseen liittyvien toiveiden huomioiminen, osallisuus neuvotteluihin asumisen säännöistä ja häiriöiden sanktioista, osallisuus ympäristön ja yhteistiltilojen huolehtimiseen sekä asumisen leimaavuus. (Kivelä – Hakanpää 2015: 32-33.) Laatua vahvistavana koettiin myös erilaisten jatko asumispolkujen saatavuus, joka ei toteudu tällä hetkellä. Useat asukkaat kokivat jumiutumisen tunnetta nykyiseen tuetun asumisen asumisyksikköön, koska vaihtoehtoja ei ole. (Kivelä - Leppo 2016: 78-81.)

4 Laatusuositukset sosiaalialalla ja asunto ensin- laatusuositukset

Laatukäsitys syntyy niin että sille annetaan merkitys ja se heijastaa aikaansa ja tiettyä kontekstia. Laatusuositukset sisältävät laatukäsityksiä. (Mäki.2004; 19.) Keskustelu palveluiden laadusta alkoi Suomessa 1990-luvulla yhdessä talouskeskustelun kanssa. Laadunhallinta ja erilaiset laadunhallintajärjestelmät ja niiden kokeilu tulivat suomeen ilman yksityistämisen lisääntymistä. Laatuajattelua sekä laadunkäsitettä määriteltiin sopivaksi julkisipalveluihin pohjoismaisessa kontekstissa. Muun muassa laatusuosituk-

set voitiin käsittää hallinnollisina keinoina pyrkiä hallitsemaan peruspalveluiden eriarvoistunutta saavutettavuutta. (Haverinen 2003: 327.)

Laatu käsitteenä on haastavaa määritellä yksiselitteisenä sosiaali- ja terveysalalla. Laatu voidaan määritellä kykyä täyttää esimerkiksi palvelulle asetetut tavoitteet, vaatimukset ja odotukset. (SFS-ISO 8402). Myös kyky täyttää asiakkaiden palvelujen tarve, edullisin kustannuksin, ammattitaidolla ja erilaisin lakien, asetusten ja säädösten mukaan, voi määritellä laadun sosiaali- ja terveysalalla. Kokemuksellinen laatu on erittäin tärkeää sellaisten asiakasryhmien kohdalla, jotka elävät palvelujen varassa. Tärkeää laadun määrittelyssä on sopia yhteisesti mitä laadulla tarkoitetaan. Tämä yhteinen sopiminen voidaan tehdä aluetasolla, kunnassa, organisaatiossa tai työryhmässä ja se ilmaistaan laatupolitiikassa. On tärkeää että yhteisesti sovittu laadun määritelmä välitetään kaikille, jotka työskentelevät kyseisessä yksikössä tai organisaatiossa. (Idänpää-Heikkilä – Outinen – Nordbland – Päivärinta - Mäkelä 2000: 11.)

Mitattavien ja näkyvien ominaisuuksien lisäksi laatu koostuu vaikeasti määriteltävistä subjektiivisia piirteitä omaavista ominaisuuksista. Laatua voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat asiakas, ammatillinen ja johtamisen näkökulma. Kun laatua tarkastellaan asiakkaan näkökulmasta, on kysymys kokemuksellisesta laadusta, asiakkaan elämyksestä laadusta, tuottaako palvelu asiakkaalle sitä mitä hän kokee tarvitsevansa. Ammatillisesta näkökulmasta katsottuna on kysymys sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten määrittelemästä ammatillisesta ja tieteellisestä laadusta. Ammatillisessa näkökulmassa tarkastellaan täyttyvätkö asiakkaan tarpeet asiantuntijan näkökulmasta katsottuna. Johtamisen näkökulmasta tarkastellaan palvelujärjestelmää, sen kustannuksia suhteessa saavutettuun laatuun, palveluiden hukkakäyttöä ja lakien sekä säädösten noudattamista. (Idänpää- Heikkilä ym. 2000: 12.)

Päihdepalveluiden laatusuosituksissa määritellään laatu sosiaali- ja terveyspalveluissa kyvyksi tunnistaa, määrittää ja täyttää asiakkaiden palvelutarve ammattitaitoisesti sekä eettisesti kestävästi. Lisäksi palvelut tulee toteuttaa edullisin kustannuksin ja lakien sekä asetusten mukaan. Sosiaali- ja terveyspalveluissa laatuun liitetään myös kyky kohdentaa voimavarat ensisijaisesti palveluita eniten tarvitseville. (Päihdepalveluiden laatusuositukset 2002: 23.)

Taustana sosiaalipalveluiden laadun kehittämisessä olivat huoli muutoksesta selviämisestä, profiloitumisesta ja palvelujen perustan turvaamisesta laatua parantamalla. Lisäksi koettiin tarpeelliseksi luoda välineitä oman toiminnan laadun määrittämiseen ja arviointiin. Sosiaalialan laadusta käydyssä keskustelussa sekä laatujulkaisuissa näkyi monenlaisia laadun parantamisen malleja. Kyse on ollut laatukäsitteen määrittelystä sekä haltuun ottamisesta. Sosiaalialalla halutaan profiloitua asiakaslähtöisenä sekä laatuun sitoutuneena ja asiakaskeskeisiä työtapoja kehittävä. (Haverinen 2003: 327-328.)

4.1 Laatusuositukset sosiaalialalla

Ensimmäinen uudenlainen sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitteluasiakirja oli Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000- 2003, jossa tarkoituksena oli täsmentää konkreettisiksi sosiaali- ja terveystoiminnallisia tavoitteita toimenpidesuositusten avulla (Voutilainen 2007: 7). Ohjelman yksi ydinajatus oli kuntien ohjaaminen yhteistyötä painottavalla otteella ja keskeisenä työvälineenä olivat laatusuositukset. Ohjelman mukaan laatusuosityötä tulisi jatkaa, kuitenkin niin että painopisteenä olisi tulevaisuudessa laatusuositusten toimeenpano ja vaikuttavuuden arviointi. Haasteena on se miten laatusuositusten asema voidaan säilyttää olosuhteiden muutoksessa, niin että niistä ei muodostu liian jäykkä ja sitova ohjausväline. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003: 29.)

Laatusuositukset ovat informaatio- ohjauksen välineitä ja niiden vaikutusten seuranta on nostettu esiin. Suositukset on todettu tarkoituksen mukaisiksi ja tehokkaiksi ohjaus- ja seurantavälineiksi. Toisaalta on myös todettu että käyttöönotto monien toimijoiden verkostoon on vaikutuksiltaan epävarma. (Voutilainen 2007: 8.) Ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa on normi-, säädös-, resurssi- tai informaatio- ohjausta. Informaatio-ohjaus sisältää tiedon lisäksi suosituksia ja arvotyyppistä informaatiota sekä välineitä toiminnan kehittämiseksi, mutta ohjaus ei ole pakottavaa. Koska informaatio- ohjaus ei perustu pakottamiseen, se saa usein paremman vastaanoton kuin pakottavat ohjauskeinot. (Oulasvirta – Ohtonen - Stenvall 2002: 28-29.) Laatusuositukset liittyvät tiettyyn aikakauteen ja laadunhallinnan kehitykseen, ne toimivat laadun informaatio- ohjauksen välineinä. Suositusten hyväksymiseen ja hyödynnettävyyteen vaikuttavat valmistelu- prosessin avoimuus ja laaja osallistuminen. Prosessissa tulisi näkyä keskustelua arvoista, koska suosituksissa on lopuksi kysymys valinnoista. (Mäki 2004: 131.)

Laadunvarmistukseen tähtäviä tavoitteita esitettiin ensimmäisen kerran sosiaali- ja terveyshuollossa vuosina 1987- 1991. 1980- luvun puolivälissä suomessa käynnistyi informaatio- ohjaus laadunvarmistuksessa. (Voutilainen 2007: 14.) Kuitenkin selkeämpi näkyvyys laadunvarmistuksessa, nykyisessä laadunhallinnassa, saavutettiin 1990- luvun puolivälissä sosiaali- ja terveyshuollon julkisen sektorin johtamisen kehittämises- sä sekä asiakkaiden hoidossa ja palveluissa (Mäki 2004: 132).

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1995- 1998 vuosien valtakunnallisessa suunnitel- massa tavoitteita palveluiden laadun ja saatavuuden turvaamiseksi, tällöin laadunhal- linnan suosituksen laatiminen annettiin Stakesin tehtäväksi. Laadunhallinta sosiaali- ja terveyshuollossa- valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallin- nan järjestämisestä ja sisällöstä, valmistui 1995, se oli ensimmäinen laadunhallin- tasuositus. Uusi suositus, Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta 2000- luvulle, julkaistiin vuonna 1999. (Voutilainen 2007: 14.)

Suomessa tärkeänä pidetyt peruslinjaukset laadunhallinnassa sisältyvät Valtakunnalli- seen suositukseen Sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinta 2000- luvulle. Yhtenä suosituksena on kehittää laatuindikaattoreita- ja mittareita paikalliseen, alueelliseen sekä valtakunnalliseen käyttöön, palvelujentuottajien omaan toimintaa perustuen. Suo- situksessa nostetaan esille laadunhallinnan arviointi osana tutkimusohjelmia, joiden perustaksi tarvitaan useita sosiaali- ja terveysalan toimijoiden laatimia laatuksiteerejä. (Idänpää- Heikkilä ym. 2000: 8.)

Tärkeää on että laatuksiteerien laatijat ja käyttäjät ymmärtävät laatuun liittyvät käsitteet samalla tavalla (Idänpää- Heikkilä ym. 2000: 9). Laadunhallinnan suosituksessa, Laa- dunhallinta sosiaali- ja terveydenhuollossa 1995, määritellään laatuksiteeri niin että se on mitattavissa oleva ominaisuus (Idänpää- Heikkilä ym. 2000: 9). Laatusuosituksen laatimisprosessin aikana syntyy sosiaalista pääomaa, vuorovaikutusta, luottamusta ja yhteistä tulevaisuuden näkymää. Tämä onnistuu kun suositukset valmistellaan yhteis- työssä, jolloin kaikilla sidosryhmillä on mahdollisuus vaikuttaa suositusten sisältöön ja painotuksiin. (Voutilainen 2007: 18.) Laatusuositus joka on vaikuttavuudeltaan hyvä, paikantaa oleelliset kehittämiskohteet, määrittelee selkeät kehittämiskohteet ja houkut- telee sitoutumiseen (Voutilainen 2007: 8).

4.2 Asunto ensin laatusuositukset

Asunto ensin- laatusuositukset on rakennettu vuosina 2016- 2017 verkostokehittäjien koordinoiman laajan toimijaverkon yhteistyönä, jossa mukana on ollut myös asunnotomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma. Pohjana laatusuositusten laatimisessa on toiminut asunto ensin- periaatteen ensimmäisen ohjeistuksen viisi pääperiaatetta. Keskeisenä foorumina laatusuositusten laatimisessa on toiminut Verkostokehittäjä-hankkeen laaja asiantuntijatiimi, joka koostuu noin 20 asunnotomuustyön toimijasta kunnista, järjestöistä ja säätiöistä eripuolilta Suomea. Työskentelyssä on ollut mukana myös kokemusasiantuntijoita. Vertaisarvioinnit, joissa suositusten toimivuutta arvioidaan ja niitä jatko jalostetaan, organisoidaan AUNE- toimenpideohjelman ja Verkostokehittäjä- hankkeen yhteistyönä. Vertaisarviointi antaa palveluiden tuottajalle mahdollisuuden tarkastella laatusuositusten toteuttamisen tilaa ja kehittää palveluita ja toimintaa. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Suomalaisen asunto ensin- periaatteen ensimmäisen ohjeistuksen, Nimi ovesa- hankkeen (2010- 2012), lisäksi tarvittiin konkreettisempaa ohjeistusta periaatteen soveltamiseksi käytännössä. Joidenkin ohjeistuksen osien tarkoituksenmukaisuutta kyseenalaistettiin kentällä tehtävässä käytännön asiakastyössä. Erityisesti tarve ohjeistuksen päivittämiseen nousi Verkostokehittäjä- hankkeen ja Paavo II toimintaohjelman yhteistyönä toteuttamassa Liikkuvan tukityön pilottityöskentelyssä (2014- 2015). (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.) Uudessa ohjeistuksessa keskeisinä tavoitteina oli tuoda periaatteeseen käytännönmukaisuutta ja konkretiaa, sovellettavuutta käytäntöön sekä tukea palveluiden suunnittelussa, annetun palautteen mukaisesti. Lisäksi tavoitteena on nostaa esille hyviä ja tuloksellisia toimintamalleja lakien rinnalle. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Laatusuositukset asettuvat viiden asunto ensin periaatteen alle ja tukevat sekä havainnollistavat käytännön työtä. Viisi periaatetta ovat asunto ensin- mallin rakenne, itsenäisen asumisen mahdollistaminen asumisen ja palveluiden eriyttäminen, valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet, kuntoutuminen ja voimaantuminen sekä yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen. Laatusuosituksia on 25 kappaletta. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.) Seuraavassa esitellään asunto ensin- laatusuositukset periaate kerrallaan.

Ensimmäinen periaate on asunto ensin- mallin rakenne, jonka alla olevat laatusuositukset kohdistuvat perustehtävään, toiminnan arvoihin, asiakasprosesseihin, työntekijä-resursseihin, yksikköjen sijoittamiseen osaksi muuta yhteiskuntaa, henkilökunnan minimikoulutukseen sekä jatkuvaan toiminnan kehittämiseen asiakkaiden tarpeet huomioiden. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

1. Toiminnan perustehtävä on organisaatiossa kaikille selvä ja toimintaa ohjaavat arvot on määritetty. Perustehtävä ja arvot tukevat asunto ensin -periaatteen toteutumista ja ohjaavat työtä arjessa.
2. Asiakasprosessit on kuvattu ja kuvauksiin on kirjattu myös yhteistyökäytännöt ja toimijoiden vastuut.
3. Asunnot sijaitsevat hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella osana muuta yhdyskuntarakennetta. Yksiköiden tilaratkaisut mahdollistavat myös arjen mielekkään tekemisen toteuttamisen.
4. Työntekijäresurssi on mitoitettu asiakastarpeen mukaan ja se mahdollistaa myös asukkaiden sosiaalisen kuntoutumisen tukemisen. Arjen mielekkään tekemisen vastuuhenkilö on nimetty ja ympäristötyöhön (naapurustotyö) on varattu resursseja.
5. Henkilöstöllä on vähintään sosiaali -tai terveysalan peruskoulutus, sekä riittävä erityisosaaminen tehtävänsä hoitamiseen. Henkilöstöllä on mahdollisuus lisäkoulutukseen ja työnohjaukseen. Uusi henkilöstö perehdytetään periaatteen mukaiseen toimintaan.
6. Jatkuvan parantamisen pyrkimys on kiinteä osa toimintaa. Palveluntuottaja kerää palautetta asiakkailta, sidosryhmiltä ja henkilöstöltä säännöllisesti ja palvelun vaikuttavuutta seurataan suunnitelmallisesti. Kokeilukulttuurin mukaisesti uusia ideoita testataan matalalla kynnyksellä arjessa ja palautetta ja tuloksia hyödynnetään aktiivisesti toiminnan kehittämisessä.
7. Asunnottomien palvelujen hankinnat perustuvat asiakastarpeisiin. Hankinnoista vastaavat huolehtivat siitä, että hankinnoilla tuetaan asunto ensin -periaatteiden toteutumista ja huomioidaan asunto ensin – laatusuositukset. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Toinen periaate on itsenäisen asumisen mahdollistaminen, asumisen ja palveluiden eriyttäminen. Tämän periaatteen alle sijoittuvat laatusuositukset käsittelevät vuokrasopimusta ja palveluiden eriyttämistä, jolloin asuntoa ei lähtökohtaisesti menetetä vaikka tuen tarve muuttuu, toisin sanoen asuminen ei ole riippuvainen tuen tarpeesta tai sen vastaanottamisesta. Asuminen perustuu huoneenvuokralakiin ja mahdollisia asumiseen liittyviä häiriöitä pyritään ehkäisemään ja puuttumaan niihin ajoissa, asuminen pyritään turvaamaan. Palvelusuunnitelma tehdään ja tuki määritellään asukkaansa yhdessä. Asukkaalla on oikeus myös olla ja asua ilman tukea, jos hän itse tilanteensa näin määrittelee, niin sanottua osallistumispakkoa ei ole. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

8. Asunto ensin -palveluissa asukkaalla on huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus. Perustelluissa poikkeustapauksissa (esim. arviointiyksiköt) asuminen järjestetään muulla asiakkaan palvelutarve paremmin huomioivalla tavalla.

9. Asumisen häiriötilanteisiin ja muihin asumisen ongelmiin kuten vuokravelkoihin puututaan nopeasti ja asukasta tuetaan tilanteen selvittämisessä.
10. Asukkaan kanssa tehdään yhdessä palvelusuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti. Tarvittaessa asukas saa palveluohjausta ja omatyöntekijä saattaa hänet perus- ja/tai erityispalveluihin.
11. Tukipalvelu joustaa asukkaan tarpeiden mukaan asukkaiden yhdenvertainen kohtelu ja yksilölliset tarpeet huomioiden.
12. Asumisen jatkumista ei ole sidottu palvelujen vastaanottamiseen. Tuen tarpeen muutokset eivät lähtökohtaisesti tarkoita asumismuodon vaihtoa ja asuminen varmistetaan tuen päätymisestä huolimatta.
13. Asumissosiaalinen työ on myös haittojen vähentämistä. Halutessaan asukkaalla on oikeus vain olla ja asua, osallistumispakkoa ei ole. Vuokralaisen velvollisuuksien hoitaminen ja itsestä huolehtiminen riittää.
(Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Kolmas periaate on valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet. Sen alla olevien laatusuositusten tarkoituksena on että asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin sekä mahdollistaa selkein ja luotettavin palautteenantoprosessien kautta palautteen anto, jolla asukas pystyy osallistumaan palvelujen toteutukseen ja kehitykseen. Asukas on aina mukana häntä koskevassa päätöksenteossa, asukkaalla on vaikutus mahdollisuus asumismuotoa valitessa sekä palvelujen ja tuen valinnassa. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

14. Asukas kutsutaan aina mukaan häntä koskevien asioiden käsittelyyn.
15. Asukas voi vaikuttaa asumismuodon valintaan (esim. yksikkö, hajautettu, päihteen, päihteen salliva).
16. Asukas voi vaikuttaa itselleen parhaiten sopivien palvelujen/aktiiviteettien valintaan ja saa tukea valintojen tekemiseen.
17. Asukas tietää miten vaikuttaa asumista ja yhteisöä koskeviin asioihin sekä asumispalvelun toteutukseen ja kehittämiseen.
(Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Neljäs periaate on kuntoutuminen ja voimaantuminen sen alle asetetut laatusuositukset käsittelevät seuraavia asioita. Asukkaan kanssa käydään aktiivista keskustelua tämän tavoitteista ja annetaan positiivista palautetta saavutuksista, tämän toimintakyky huomioiden, asukkaan ehdoilla, samalla rohkaisten tätä ottamaan vastuuta omasta elämästään varmistaen että asukas tietää mistä apua ja tukea saa. Myös asukkaalta pyydetään palautetta palveluista, työskentelyssä toteutetaan arvostavaa kohtaamista sekä rakennetaan toimijoiden keskinäistä luottamusta ja yhteisöllisyyttä. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

18. Asukkaan kanssa keskustellaan aktiivisesti hänen tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan sekä etsitään dialogisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen.
19. Asukkaan osaaminen ja pystyvyys huomioidaan arjessa ja asukkaalle annetaan johdonmukaisesti kannustavaa palautetta hänen arkisista tekemisistä ja onnistumisista.
20. Vahvistamme arvostavan kohtaamisen pohjalta kaikkien toimijoiden keskinäistä luottamusta ja yhteisöllistä ilmapiiriä. Asukkaalta pyydetään palautetta säännöllisesti.
21. Asukasta rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta arjestaan samalla varmistuen, että asukas tietää mistä apua ja tukea on saatavissa.
(Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

Viides periaate on yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen, jonka alle asettuvat laatusuositukset käsittelevät aiheita, jossa koti on perusta yhteiskuntaan kiinnittymiselle, osallisuuden kokemiselle sekä elämän järjestämiselle. Pyritään tukemaan asukkaan omia sosiaalisia verkostoja sekä ympäristötyön avulla vähentämään leimautumista. Vuokrasopimuksella pyritään vahvistamaan asukkaan pysyvyyden tunnetta. Käytetään hyväksi yhteistyökumppaneiden verkostoa uusien keinojen löytämiseen osallisuuden ja integroitumisen tukemiseksi. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

22. Asukkaalla on mahdollisuus kokea asunto kodiksi, esim. vuokrasopimukset ja hallinnolliset ratkaisut tukevat asumisen jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Mahdolliset muutot toteutetaan asukkaan tarpeet huomioiden ja muutostilanteisiin taataan asukkaalle riittävä tuki.
23. Tuemme asukkaan osallisuutta omaa elämää koskevissa asioissa sekä kiinnittymistä ympäröivään yhteisöön. Vahvistetaan yhteydenpitoa luonnollisiin verkostoihin, kuten perheenjäseniin.
24. Asumisyksiköissä ympäristötyötä tehdään suunnitelmallisesti ja asukkailla on keskeinen rooli toteutuksessa. Yhdessä asukkaiden kanssa edistetään suvaitsevuuutta ja ehkäistään leimaantumista lähiyhteisöissä ja valtakunnallisesti.
25. Yhteistyökumppaneiden kanssa etsitään aktiivisesti uusia mahdollisuuksia osallisuuden ja integroitumisen tukemiseen
(Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

5 Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköt opinnäytetyön toimintaympäristönä

Tutkimuksen toimintaympäristönä toimivat Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköt, jotka toimivat asunto ensin- periaatteen mukaisesti ja niissä on henkilökuntaa ympäri-vuorokauden. Luvussa on ensin esitelty tuettu asuminen Helsingin asunnottomien palveluissa ja Helsingin asumisyksiköt.

5.1 Tuettu asuminen asunnottomien palveluissa Helsingissä

Asunnottomuuden kokenut henkilö voi saada tukea asumiseensa, jonka kunta järjestää omana palveluna, kolmannen sektorin tai yksityisen tuottamana palveluna. Asukkaan oikeuksia ja velvollisuuksia määrittelee vuokralaisen asema, kun taas tuen tarve määrittyy sosiaalihuoltolain mukaisesti, tuettuna asumisena tai palveluasumisena, asiakkaan ja asumisyksikön henkilökunnan sekä palvelun tilaajan kesken. (Johansson 2013: 157-158.)

Asumisen tuki järjestää asumisen palvelut Helsingin asunnottomille. Asumisen tuen asiakkaat ovat helsinkiläisiä täysi-ikäisiä yksin olevia ja lapsettomia pariskuntia sekä mielenterveysongelmaisia asunnottomia. Palveluita ovat sijoitus- ja arviointityö, palvelukeskus ja tuetun asumisen sosiaalipalvelut. Tukiasuminen, tuettu asuminen ja palveluasuminen ovat asunnottomille järjestettäviä asumispalveluita Helsingissä. Tuettua asumista järjestetään kolmannen sektorin pienasunnoissa sekä ympärivuorokautisesti tuetuissa asumisyksiköissä, joissa toteutetaan asunto ensin- periaatetta. Tuettu asuminen on ostopalveluiden toteuttamaa, lukuun ottamatta kaupungin omaa Vanhan Viertotien asumisyksikköä. (Helsingin kaupunki a.)

Asiakkaiden tuen tarpeen arvioinnista vastaa Asumisen tuen arviointi- ja sijoitustyöryhmä. Sosiaalityöntekijä Asumisen tuessa haastattelee kaikki asiakkaat ja työryhmä yhdessä sijoittaa asiakkaan tuen tarpeen mukaan asumispalveluihin. Asiakkaalla tulee olla asunnon ja tuen tai hoivan tarve päästäkseen asunnottomien asumispalveluihin. Asuminen tuetun asumisen asumispalveluissa on vuokrasopimuksellista ja perustuu huoneenvuokralakiin. (Helsingin kaupunki a.)

5.2 Tuetun asumisen asumisyksiköt Helsingissä

Tuetun asumisen asumisyksikköjä on Helsingissä kymmenen. Asumisyksiköt toimivat asunto ensin- periaatteen mukaisesti ja niissä on henkilökuntaa ympärivuorokauden. Suurimmassa asumisyksikössä on 125 asiakaspaikkaa ja pienimmässä 21. Helsingin kaupungilla on yksi oma tuetun asumisen asumisyksikkö, muut yksiköt ovat ostopalveluiden kautta. Ostopalveluina tuettua asumista asumisyksikkö muodossa tuottavat Helsingissä Pelastusarmeija, Vieraskoti ry, Sininauha Oy, Vailla vakinaista asuntoa ry, Suoja- Pirtti ry sekä Helsingin diakonissalaitos. Nämä tahot voivat tuottaa myös muita asumispalveluita.

Pelastusarmeijalla on kaksi tuetun asumisen asumisyksikköä, Alppikadun asumisyksikkö (80 asuntoa) ja Pitäjänmäen asumisyksikkö (Pelastusarmeija). Sininauha Oy:llä on kaksi asumispalveluyksikköä Ruusulankatu ja Pessi (Sininauhakoti). Helsingin diakonissalaitoksella on yksi asunnottomien tuetun asumisen asumisyksikkö Aurora-talo (Hoiva). Vieraskoti ry:llä on yksi tuetun asumisen asumisyksikkö (Helsingin vieraskoti). Vailla vakinaista asuntoa ry:llä on kaksi tuetun asumisen asumisyksikköä Junailijankuja ja Sällikoti (VVA ry). Suoja-Pirtti ry:llä on yksi asumisyksikkö Rukkilan asumisyhteisö (Suoja-Pirtti Ry).

5.2.1 Helsingin kaupungin Vanhan Viertotien asumisyksikkö

Vanhan Viertotien asumisyksikkö on Helsingin kaupungin vuonna 2013 toimintansa aloittanut yksikkö. Asuntoja asumisyksikössä on 98 ja ne ovat peruskalustettuja. Asumisyksikössä asukkaiden käytössä ovat saunat, kuntosali, biljardipöytä, tietokoneita, puuverstas sekä piha-alue, jossa on tilaa oleskella, nuotiopaikka ja muita harrastusmahdollisuuksia. Asukkaat ovat aikuisia helsinkiläisiä ja tarvitsevat tukea asumiseensa. Asumisyksikössä asuminen perustuu vuokrasopimukseen ja toiminta on asuntoensinperiaatteen mukaista. Asumisyksikön kriteerinä asukkaaksi tulevalle on tuen tarpeen lisäksi pyrkimys päihteettömään tai päihteettömämpään elämään, tässä Vanhan Viertotien asumisyksikkö poikkeaa muista Helsingin asumisyksiköistä. Kaikki asumisyksikön yhteiset tilat ovat päihteettömiä ja yhteinen toiminta on päihteetöntä. Asumisyksikön periaatteena on asukaslähtöisyys ja yhteisöllisyys. Asumisyksikössä tuki on ympärivuorokautista. Työntekijöinä ovat johtaja, vastaava ohjaaja, 12 ohjaajaa, 5 sosiaaliohjaajaa sekä 2 sairaanhoitajaa. (Helsingin kaupunki b.)

5.2.2 Pelastusarmeijan Pitäjänmäen ja Alppikadun asumisyksiköt

Suomen pelastusarmeija on tarjonnut asumispalveluita asunnottomille Helsingissä vuodesta 1907 lähtien. Asuntoensinperiaatteella toimiva Pitäjänmäen asumispalveluyksikkö avattiin vuonna 2011. Alppikadun yksikkö avattiin 2012, se on peruskorjattu entisestä 240 paikkaisesta asuntolasta 80 pientalon asumisyksiköksi. Asuminen perustuu vuokrasopimukseen. Toiminta-ajatuksena asumispalveluyksikössä on mahdollistaa asukkaille ihmisarvoisen elämän edellytykset, johon kuuluu asunto sekä kokemus osallisuudesta omaan elämään, yhteisöön ja yhteiskuntaan. Henkilökunta pyrkii

turvaamaan asukkaiden pysyvän asumisen haasteista huolimatta sekä tukee ja ohjaa asukkaita päivittäisissä asioissa ja pyrkii vahvistamaan onnistumisen kokemuksia. Henkilökunta on paikalla ympärivuorokauden. Asukkaalta ei vaadita esimerkiksi päihde- teettömyyttä vaan asunto ensin- periaatteen mukaisesti asunto nähdään sosiaalisen kuntoutumisen lähtökohtana. Asumispalveluyksikössä sovelletaan yhteisökasvatuksellisia menetelmiä sekä toteutetaan monimuotoista työtoimintaa. (Pelastusarmeija.)

5.2.3 Sininauhasäätiön asumispalveluyksikkö Ruusulankatu ja Pessi

Sininauha Oy tarjoaa päihde- ja mielenterveystyöehtoista tuettua asumista, sen omistaa sininauhasäätiö. Töölössä sijaitseva asumispalveluyksikkö Ruusulankatu on tarkoitettu nuorille aikuisille, joilla on päihde- ja/tai mielenterveysongelmia sekä pitkäaikaisia ongelmia asumisen suhteen. Pessi on tarkoitettu pitkäaikaisasunnottomille joilla on mielenterveys- ja päihdeongelma taustaa. Pessissä on 90 asuntoa. Ruusulankatu ja Pessi toteuttavat asunto ensin- periaatetta ja tarjoavat tukea arjen ja elämän hallintaan, asukkaalle tehdään vuokrasopimus. Henkilökunta on paikalla ympärivuorokauden. Työtä tehdään myös suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden puolesta. Toiminta ajatukseen kuuluu että jokaisella ihmisellä on oikeus ihmisarvoiseen elämään sekä ihmisen itseisarvon kunnioitus yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Ruusulankadulla tehdään ympäristötyötä myös työtoimintana. Siinä työntekijät ja asukkaat tekevät yhteistyötä naapuruston, lähialueen yritysten sekä viranomaisten kanssa, jotta yhteiselo sujuisi mahdollisimman hyvin. Ympäristötyöhön kuuluu myös lähialueiden siivoaminen. Ruusulankadulla on mahdollisuus kouluttautua vertaistoimijaksi ja osallistua vertaistoimintaryhmiin. (Sininauhakoti.)

5.2.4 Helsingin diakonissalaitoksen Aurora- talo

Helsingin diakonissalaitos tarjoaa Asunto ensin- periaatteen mukaisia asumispalveluita, joiden lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen. Asunto ensin- periaatteen mukaisesti asunto on perusoikeus ja asumisen edellytyksenä ei ole elämänmuutos. Auroralossassa on 125 asiakaspaikkaa. Jokaiselle asukkaalle nimetään vastuuhjaaja ja tehdään yksilöllinen suunnitelma. Henkilökunta antaa asumiseen tarvittavaa tukea. Tavoitteena asumispalveluiden toteuttamisessa on mahdollistaa pysyvä ja turvallinen asuminen. Asukkaat voivat osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Toisille asu-

mispalveluyksikkö voi olla pysyvä koti, toiset jatkavat tuetumpaan tai itsenäisempään asumiseen. (HDL.)

5.2.5 Helsingin vieraskoti ry:n asumispalveluyksikkö

Helsingin vieraskoti ry on tarjonnut asunnottomille palveluita vuodesta 1883. Nykyinen asumispalveluyksikkö on peruskorjattu vuonna 2006 asuntolasta asumisyksiköksi. Asumispalveluyksikössä on 47 yksiötä ja 23 pariskunta- asuntoa, asiakaspaikkoja on 95. Asunnot on tarkoitettu helsinkiläisille aikuisille miehille, naisille ja pariskunnille. Vieraskodin asumispalveluyksikössä asuminen perustuu huoneenvuokralakiin ja vuokrasopimukset ovat toistaiseksi voimassa olevia. Vieraskodissa toteutetaan Asunto ensin- periaatetta. Ympäri vuorokautinen henkilökunta tukee asukkaan asumista ja tavoitteena on asumisen turvaaminen sekä tukea asukkaiden edellytyksiä selviytyä itsenäisemmässä asumisessa. Asumispalveluyksikössä työskentelee asumisohjaajia, palveluohjaajia, päihdeohjaaja sekä sairaanhoitaja. (Helsingin vieraskoti.)

5.2.6 Vailla vakinaista asuntoa ry:n Junailijankujan asumisyksikkö ja Sällikoti

Junailijankujan asumisyksikkö on suunnattu pitkäaikaisasunnottomille, jotka tarvitsevat tukea asumiseensa. Junailijankujalla tuetaan asukkaan asumisentaitoja sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tavoitteena on mahdollistaa asukkaille itsenäisen asumisen edellytykset ja siirtyminen itsenäisempään asumisen muotoon. Yksikkö tarjoaa yhteisiä tilojaan lähialueen käyttöön ja osallistuu kehittämään alueen viihtyvyyttä ja turvallisuutta muiden alueen toimijoiden kanssa. Junailijankujalla työskentelee viisi asumisohjaajaa, kaksi yötyöntekijää, sairaanhoitaja sekä sosiaaliohjaaja. Sällikoti on toiminut asunto ensin- periaatteen mukaisesti vuodesta 2007 alkaen, siellä on 29 asiakaspaikkaa. Sällikodin tarkoituksena on tarjota turvallinen ja kodikas ympäristö pitkäaikaisasunnottomille, sekä tukea asukkaiden asumisvalmiuksia ja hyvinvointia. Sällikodissa asukkaat tuntevat toisensa sekä henkilökunnan hyvin, se tukee luottamuksellisuutta sekä avointa kohtaamista. Sällikodissa on viisi asumisohjaajaa ja sairaanhoitaja. (VVA ry.)

5.2.7 Suoja- Pirtti Ry:n Rukkilan asumisyhteisö

Rukkilan tuetun asumisen yksikkö on tarkoitettu nuorille pitkäaikaisasunnottomille naisille ja miehille, siellä toteutetaan tehostetusti tuetun asumisen toimintamallia asunto ensin- periaatteen mukaisesti. Asuminen perustuu vuokra- ja palvelusopimukseen, jossa määritellään tuen ja kuntoutuksen tavoitteita. Toiminta perustuu kodin ja yhteisöllisyyden yhdistämiseen. Rukkilassa on asuntoja 19 ja 21 asukaspaikkaa. Työntekijöinä on asumisohjaajia, sosionomi, vastaava asumisohjaaja ja osa- aikainen laitoshuoltaja. Asumisyksikössä on yhteisiätiloja, kuten keittiö, sauna, kuntosali ja oleskelutila. (Suoja- Pirtti Ry.)

6 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää miten Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu toteutuu ja miten Asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää asumisyksiköiden toiminnan kehittämiseksi ja mahdollisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten Asunto ensin- laatusuositukset toteutuvat Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä?
2. Miten Asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä?

7 Tutkimuksen toteutus ja menetelmälliset valinnat

7.1 Menetelmälliset valinnat

Asunto ensin- periaatteella toimivista asumisyksiköistä tehty aikaisempi tutkimus on pääasiassa laadullista haastatteluin tehtyä tutkimusta. Tutkimuksissa on haastateltu niin työntekijöitä kuin asukkaita yhdessä ja erikseen. Asunto ensin- laatusuositukset on julkaistu 2017 vuoden huhtikuussa, niihin kohdistuvaa tutkimusta ei ole tehty, ainoastaan joitakin vertaisarviointeja. Tämän vuoksi tämän tutkimuksen aiheena on asunto

ensin- periaatteen mukaisen laadun toteutuminen Helsingin Asunto ensin- periaatteella toimivissa asumisyksiköissä.

Tämä tutkimus on aloitettu keräämällä tietoa asunto ensin- periaatteesta, sen laatusuosituksista sekä tutkimuksista mitkä liittyvät aiheeseen. Teoria viitekehys koostuu asunnottomuudesta, pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishajelmista, Asunto ensin- periaatteesta ja laatusuosituksista sekä aiemmasta tutkimuksesta liittyen Asunto ensin- periaatteeseen ja sen mukaisiin asumisyksiköihin Suomessa. (vrt. Valli – Aaltola 2015: 85, 127.) Toimintaympäristöksi suunniteltiin kaikki tuetun asumisen asumisyksiköt Helsingissä, joita on kymmenen ja jotka kaikki toimivat asunto ensin - periaatteella.

Menetelmäksi tähän tutkimukseen on valittu strukturoitu ryhmähaastattelu, jossa on myös avoimia kysymyksiä. Strukturoituja kysymyksiä käytetään, koska on olemassa laatusuositukset, joista on tähän tutkimukseen muokattu laatuvaittämiä, jolloin on perusteltua käyttää strukturoituja kysymyksiä kysyttäessä miten väittäminen toteutuu. Avoinet kysymykset ovat perusteltuja, koska niillä kerätään tietoa, siitä mitä ja miten toimintaa pitäisi kehittää. Strukturoidulla haastattelu osuudella vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, siitä miten laatusuositukset toteutuvat. Avoinilla kysymyksillä vastataan toiseen kysymykseen mitä kehitettävää asumisyksiköissä tehtävässä asunto ensin- periaatteen mukaisessa työssä on. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä voidaan yhdistellä ja näin mahdollisesti tuottaa laadukkaampaa ja monisyisempää aineistoa, kuin pitäytymällä vain toisessa tutkimussuuntauksessa (vrt. Leinonen – Otonkorpi- Lehtoranta – Heiskanen 2017: 107).

Tutkimus toteutettiin ryhmähaastatteluina asumisyksiköiden henkilökunnalle. Se oli tutkittavan aiheen kannalta perusteltua, koska aihe käsittelee toimintakulttuuria ja arvoja, tällöin ryhmässä syntyvä keskustelu sekä yhteinen kokemus tutkittavasta aiheesta tukivat tutkimusta. Ryhmässä tapahtuva haastattelu myös rohkaisi haastateltavia puhumaan. (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 206.)

7.2 Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmän muodostivat Helsingissä sijaitsevat ympärivuorokautista tukea tarjoavat tuetun asumisen Asunto ensin- periaatteella toimivat asumisyksiköt. Kaikki havaintoyksiköt pyydettiin mukaan tutkimukseen, tutkimuksen oli tarkoitus koh-

distua koko perusjoukkoon. Kuitenkin neljä yksikköä kymmenestä oli estynyt osallistumaan tutkimukseen. Joten haastattelut toteutettiin kuudessa asumisyksikössä.

Ryhmässä haastateltaviksi työntekijöiksi pyydettiin mahdollisimman monipuolisesti osallistujia eri ammattiryhmistä. Asumisyksiköissä työskenteli esimiesten lisäksi pääasiassa ohjaajia/ asumisohjaajia, sosiaaliohjaajia, sairaanhoitajia ja fysioterapeutteja. Haastateltavat työntekijät tekivät asiakastyötä, koska tutkimuksessa haluttiin tietoa asiakkaita lähellä työskenteleviltä työntekijöiltä. Tällöin esimiesasemassa olevat rajautuivat haastateltavien ulkopuolelle, tämä oli tarpeellista myös ryhmädynamiikan näkökulmasta, koska ryhmään ei toivottu auktoriteettiasetelmaa. Jokaisessa asumisyksiköissä työskenteli 9- 21 henkilöä, joista suuri osa teki vuorotyötä, kerralla työvuorossa päiväaikaan oli noin 2- 9 työntekijää.

Yhteen ryhmään osallistujia pyrittiin saamaan jokaisesta ammattiryhmästä kaksi, jos mahdollista, eli jokaisessa haastattelussa oli tarkoitus olla yhteensä kuusi työntekijää. Koska työntekijöiden saaminen haastatteluun oli osassa yksiköistä haastavaa, päädyttiin siihen että pienimmissä asumisyksiköissä riittää että jokaisesta ammattiryhmästä tulee yksi työntekijä haastatteluun. Työntekijöitä oli kolmessa ryhmässä kolme, joista kahdessa ryhmässä osan aikaa kaksi, yhden työntekijän poistuttua ryhmästä kesken haastattelun. Kolmessa ryhmässä oli kuusi haastateltavaa, joista yhdessä kaksi haastateltavaa tulivat mukaan haastattelun alkuvaiheessa ja yhdessä yksi haastateltava lähti kesken haastattelun puolivälissä.

Haastattelut toteutettiin haastateltavien työpäivän aikana, tämä toi osaltaan haasteita ryhmien muodostamiseen. Ryhmän kokoon vaikutti myös suunnitellut työvuorot. Tässä tutkimuksessa ei ollut resursseja haastatella kaikkia työntekijöitä. Vastausten yleistettävyyteen asumisyksikköä koskeviksi kokemuksiksi pyrittiin vaikuttamaan ryhmässä tapahtuvalla haastattelulla, jossa haastateltavat muodostivat keskustellen yhteisen näkemyksen vastauksistaan väittämiin ja kysymyksiin.

Ennen varsinaista haastattelua ryhmältä kysyttiin asumisyksikköön liittyviä asioita, jotka olivat haastatteluun osallistuvien ammattinimikkeet ja miten hyvin työntekijät tuntevat Asunto ensin- laatusuositukset. Kaikissa ryhmissä oli ohjaajia/asumisohjaajia ja sosiaaliohjaajia. Viidessä ryhmässä oli mukana myös sairaanhoitaja ja kahdessa ryhmässä työtoimintaohjaaja.

7.3 Aineiston keruu

Tässä tutkimuksessa selvitettiin miten Asunto ensin- laatusuositukset toteutuivat Helsingin asumisyksiköissä strukturoidun haastattelun keinoin eli kyselylomake täytettiin ohjatusti. Lisäksi Asunto ensin- periaatteen mukaisen toiminnan kehittämiskohteita ja -ideoita asumisyksiköissä selvitettiin jokaiseen periaatteeseen liittyvällä avoimella kysymyksellä kyselylomakkeen yhteydessä. (vrt. Eskola – Suoranta 2000: 86.)

Ennen aineiston keruuta kaikkiin asumisyksikköjen johtajiin oltiin yhteydessä puhelimitse tai sähköpostitse, jonka yhteydessä lähetettiin suunnitelma tutkimuksesta ja taustakysymyksiä asumisyksikköä koskien sekä saatekirje (Liite 1), joka pyydettiin välittämään kaikille haastatteluun osallistuville työntekijöille. Taustakysymyksinä kysyttiin asuntojen määrää asumisyksikössä sekä työntekijöiden määrää ja ammattinimikkeitä. Taustatiedot on esitetty toimintaympäristön esittelyn yhteydessä. Näillä kysymyksillä haluttiin selvittää asumisyksiköiden tarkkaa kokoa ja henkilöstömitoitusta ja ammattinimikkeitä. Saatekirjeessä esiteltiin tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja suunniteltu toteutus sekä tutkimuseettiset näkökulmat.

Laatusuositukset on jaoteltu viiden keskeisen periaatteen alle, joten haastattelu rakentui kokonaisuudessaan periaatteiden mukaan, niin että kyselylomakkeen (Liite 2) laatusuositukset käytiin haastattelussa läpi periaate kerrallaan. Keskeisen periaatteen alle sijoittuvien laatusuosituksen toteutuminen selvitettiin strukturoiduilla laatusuosituksilla ja sen jälkeen periaatteeseen liittyvät kehittämistarpeet ja – ideat avoimella kysymyksellä.

Ennen varsinaista haastattelua ryhmältä kysyttiin asumisyksikköön liittyviä asioita. Ensimmäisenä kysyttiin asumisyksikkö jossa työntekijät työskentelevät sekä haastatteluun osallistuvien ammattinimikkeet, näillä tiedoilla saatiin kuva ryhmän kattavuudesta koko asumisyksikköä koskevaksi edustavuudeksi. Lisäksi kysyttiin miten hyvin työntekijät tuntevat Asunto ensin- laatusuositukset, koska haluttiin tietää ovatko laatusuositukset työntekijöille tuttu asia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, jotta saatiin mahdollisimman luotettavaa aineistoa. Nauhoitus myös antoi haastattelijalle mahdollisuuden keskittyä itse haastattelutilanteeseen, kun tarkkoja muistiinpanoja ei tarvinnut tehdä. Haastattelun avoimet kysymykset litteroitiin kokonaan ja muu materiaali osittain niiltä osin missä puhuttiin kehittämiskohteista ja muuten oleellisista asioista liittyen laatusuosituksen toteutumiseen.

Haastattelut pyrittiin toteuttamaan asumisyksiköissä työntekijöiden työpaikalla suljetussa tilassa, jossa ei ollut häiriötekijöitä, joissakin haastatteluissa asukkaiden äänet kuuluivat tilaan, jolloin se häiritsi haastattelun kulkua. Yhden haastattelun kesto oli 1–2 tuntia. Strukturoituja kysymyksiä oli 35 ja avoimia viisi. Aikaan vaikutti se, että ryhmät keskustelivat vaihtelevasti myös strukturoitujen kysymysten kohdalla. Ryhmissä oli osallistujia lähtökohtaisesti kolme- kuusi, joissakin ryhmissä osallistujia joutui tulemaan tai lähtemään kesken haastattelun, näistä oli tieto ennen haastattelun alkua.

Tässä tutkimuksessa kyselylomake täytettiin ryhmässä haastattelutilanteessa, jossa tutkija oli läsnä haastattelijana (vrt. Valli – Aaltola 2015: 84-85). Kyselylomakkeessa jokainen laatusuositus muodosti väittämän tai väittämiä ja jokaisen väittämän kohdalla kysyttiin, miten kyseinen väittämä toteutuu asumisyksikössä, jossa työntekijät työskentelevät. Väittämät perustuivat lähes suoraan asunto ensin - laatusuositukseen. Niitä oli muokattu, niin että suositukset joissa oli selvästi useampi väittämä, oli eroteltu eri väittämäksi, jotta ne olivat yksiselitteisempiä. Väittämiä ei kuitenkaan haluttu erotella liikaa, jotta se ei muokkaisi laatusuosituksia oleellisesti. Ryhmät tuottivat yhdessä keskustelun vastaukset väittämiin, jotka haastattelija kirjasi käsin lomakkeeseen. Kyselylomake jaettiin kaikille haastateltaville paperisena, jotta se helpotti pohdittavan asian hahmottamista ja mielessä pysymistä.

Väittämien vastausehdot olivat, Likert järjestysasteikon mukaisesti, numerot yhdestä viiteen, jossa numero kolme oli neutraali vastaus, vaihtoehdot muodostivat yksiselitteisen jatkumon ääripäästä toiseen. Asteikossa yksi oli täysin eri mieltä, kaksi jokseenkin eri mieltä, kolme ei samaa eikä eri mieltä, neljä jokseenkin samaa mieltä ja viisi oli täysin samaa mieltä. Lisäksi asteikosta erillään oli vaihtoehto, ei osaa sanoa, jonka voi valita, mikäli vastaaja ei tiennyt toteutuuko laatuväittämä tai ei ymmärtänyt mitä se tarkoittaa. (vrt. Leinonen – Otonkorpi- Lehtoranta – Heiskanen 2017: 90; Vehkalahti 2008: 35-36; Kananen 2008: 21.)

7.4 Aineiston analyysi

Ennen varsinaista analyysia kvantitatiivisen osan aineisto litteroitiin havaintomatriisiin ja tarkistettiin oliko aineistossa virheitä. Tarvittaessa haastateltaville voitiin esittää tarkentavia kysymyksiä jälkikäteen, tähän ei ollut tarvetta. (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 217; Kananen 2008: 38.) Kvantitatiivisen aineiston analyysi perustui aineiston rakennetta kuvaaviin tunnuslukuihin, koska tutkimuskysymys rajoittui ilmiön kuvailuun, eli siihen miten

laatusuositukset toteutuivat asumisyksiköissä. Tunnuksina käytettiin frekvenssejä eli havaintojen määrää sekä suhdannelukua. Havainnot taulukoitiin frekvenssitaulukoon. Laativäittämiä tarkasteltiin väittämä kerrallaan sekä periaatteiden alle sijoittuvia väittämiä yhdessä. Asteikko rakentui Likert järjestysasteikon mukaisesti yhdestä viiteen. Jokaisella vastausvaihtoehdolla oli arvo numeron mukaan, vastaukset olivat järjestyksessä, mitä suurempi numero sitä enemmän väittämä toteutuu. Asteikon keskellä vaihtoehto 3 oli neutraali, ei samaa eikä eri mieltä. Asteikon lisäksi vaihtoehtona oli nolla vaihtoehto, en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ollut tietoa tai ei osattu sanoa kuinka kyseinen laativäittäjä toteutui. En osaa sanoa vaihtoehto ei kuulunut asteikkoon. (vrt. Kananen 2008: 21,43, 51.) Tulosten esittelyssä asteikon 1 tarkoittaa laatu on erittäin heikko, 2 tarkoittaa laatu on melko heikko, 3 tarkoittaa laatu ei ole hyvä eikä heikko, 4 tarkoittaa laatu on melko hyvä ja 5 tarkoittaa laatu on erittäin hyvä. Määrällisen aineiston analyysin kautta saatiin tulokseksi vastaukset tutkimuskysymykseen, eli tietoa laadun toteutumisesta asumisyksiköissä, aineistosta saaduista tuloksista toteutunut laatu esitetään periaate kerrallaan.

Ennen varsinaista analyysia kvalitatiivinen osio litteroitiin ja luettiin moneen kertaan. Tämän jälkeen aineisto eriteltiin tutkimuskysymykseen vastaten (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 217). Analyysi toteutettiin induktiivisena sisällön analyysina asunto ensin periaatteiden sisällä ja aineisto järjestettiin keskeisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisen periaatteen alle asettuvat laatusuositukset ja periaatteisiin liittyvät kehittämistarpeet ja – ideat analysoitiin aineistolähtöisesti, yksittäisistä havainnoista yleisiin väittämiin edeten, eikä tutkija määritellyt sitä mikä oli tärkeää vaan tärkeät asiat nousivat aineistosta. (vrt. KvaliMOTV.)

Avointen kysymysten aineisto oli jo valmiiksi teemoissa haastattelu vaiheessa keskeisten periaatteiden alle asetettujen kysymysten johdosta. Aineiston sisällön analyysi toteutettiin avointen kysymysten kohdalla klusteroinnilla. Litteroiduista haastatteluiden aineistoista etsittiin kehittämiskohteita ja ideoita yksi periaate kerrallaan. Kehittämiskohteiden ja -ideoiden alkuperäisilmaisista etsittiin samankaltaisuuksia joista pelkistettiin ilmaisuja (Liite 3), jotka vastasivat toiseen tutkimuskysymykseen. Pelkistetyille ilmaisuille etsittiin kuvaava käsite ja niistä muodostettiin ala- luokkia, joista saatiin tiivistetty tieto kehittämiskohteista ja – ideoista.

Aineiston analyysin kautta saatiin tulokseksi vastaukset tutkimuskysymykseen asumisyksikköjen toiminnan kehittämistarpeista sekä mahdollisten haasteiden ratkaisusta

asunto ensin- periaatteen mukaisessa toiminnassa. Kehittämistarpeet ja - ideat, myöhemmin kehittämiskohteet, esitetään periaate kerrallaan. (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 216-218.)

8 Tulokset

Opinnäytetyön tulokset on esitetty periaate kerrallaan, ensin vastataan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, sen jälkeen vastataan toiseen tutkimuskysymykseen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten Asunto ensin- laatusuositukset toteutuvat Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä?
2. Miten Asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä?

Vastaukset laatusuosituksen toteutumisesta asumisyksiköissä on esitetty taulukossa, jossa vastausten määrä on lukuina ja suhdannelukuna. Taulukko esittää kyselylomakkeen strukturoidun osion vastaukset. Asteikon 1 tarkoittaa laatu on erittäin heikko, 2 tarkoittaa laatu on melko heikko, 3 tarkoittaa laatu ei ole hyvä eikä heikko, 4 tarkoittaa laatu on melko hyvä ja 5 tarkoittaa laatu on erittäin hyvä.

Kyselylomakkeen avoimet kysymykset on esitetty kuvioissa, jossa esitetään kehittämiskohteet. Kehittämiskohteet on ensin pelkistetty ilmaisuksi haastatteluaineiston lainauksista, jonka jälkeen niitä on ryhmitelty ja saatu lopuksi otsikko kehittämiskohteille, jotka liittyvät käsiteltävään periaatteeseen. Kuviossa Asunto ensin- periaate on lyhennetty ae- periaate ja asunto ensin ae. Kehittämiskohteiden otsikon alla suluissa oleva numero kertoo asumisyksikköjen määrän, joiden haastatteluista kehittämiskohde on johdettu.

Ennen varsinaista haastattelua ryhmältä kysyttiin asumisyksikköön liittyviä asioita, jotka olivat haastatteluun osallistuvien ammattinimikkeet ja miten hyvin työntekijät tuntevat Asunto ensin- laatusuositukset. Kaikissa ryhmissä oli ohjaaja/asumisohjaaja ja sosiaaliohjaaja. Viidessä ryhmässä oli mukana myös sairaanhoitaja ja kahdessa ryhmässä työtoimintaohjaaja. Laatusuosituksista oli kaikissa yksiköissä kuultu, mutta missään yksikössä suositukset eivät olleet aktiivisesti esillä tai käytössä. Työntekijöitä oli kolmessa ryhmässä kolme, joista kahdessa ryhmässä osan aikaa kaksi, yhden työntekijän

poistuttua ryhmästä kesken haastattelun. Kolmessa ryhmässä oli kuusi haastateltavaa, joista yhdessä kaksi haastateltavaa tuli mukaan haastattelun alkuvaiheessa ja yhdessä yksi haastateltava lähti kesken haastattelun puolivälissä.

Laatusuositus koskien palvelujen hankintoja koettiin epäselväksi (väittämät 11 ja 12), eikä sitä ymmärretty, haastateltavat pohtivat minkälaisia hankintoja tarkoitetaan, tavaroita vai jotain muuta. Haastateltavat toivoivat että laatuväittämät 6 ja 28 olisi esitetty useampana väitteenä.

8.1 Asunto ensin- mallin rakenteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet

Asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyvä laatu oli parasta siinä että asunnot sijaitsevat hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella osana muuta yhdyskuntarakennetta (3. väittämä). Tässä väittämässä kaikissa kuudessa asumisyksikössä laatu oli erittäin hyvä. Heikointa laatu oli kokeilukulttuurin mukaisten uusien ideoiden testaamisessa matalalla kynnyksellä arjessa ja palautteen ja tuloksien aktiivisessa hyödyntämisessä toiminnan kehittämisessä (10. väittämä). Tässä väittämässä kahdessa asumisyksikössä laatu oli melko heikko, yhdessä yksikössä ei heikko eikä hyvä, yhdessä yksikössä melko hyvä ja kahdessa yksikössä laatu oli erittäin hyvä. Taulukosta 1 voi tarkastella laadun toteutumista asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyen.

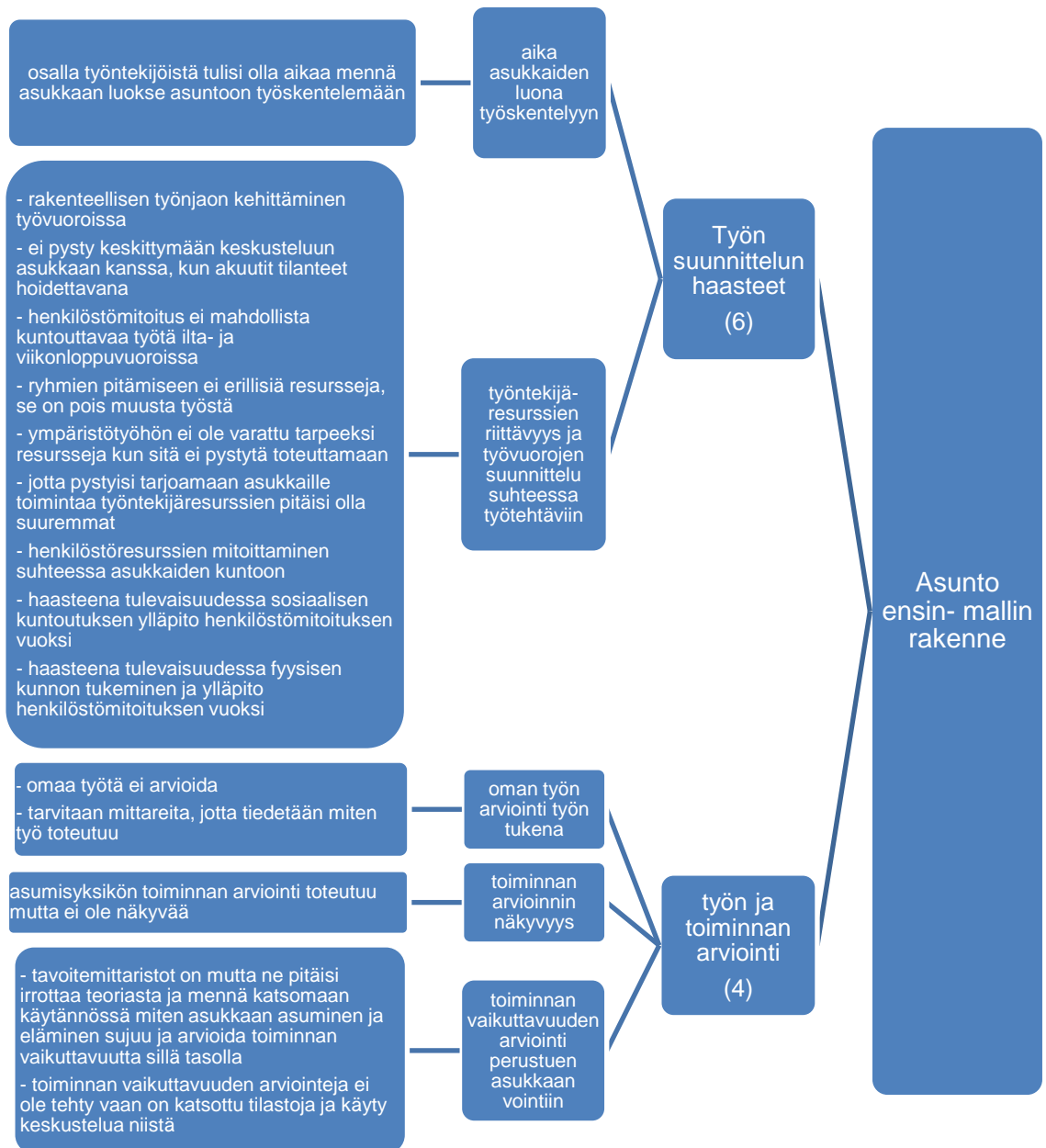
Taulukko 1. Asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen

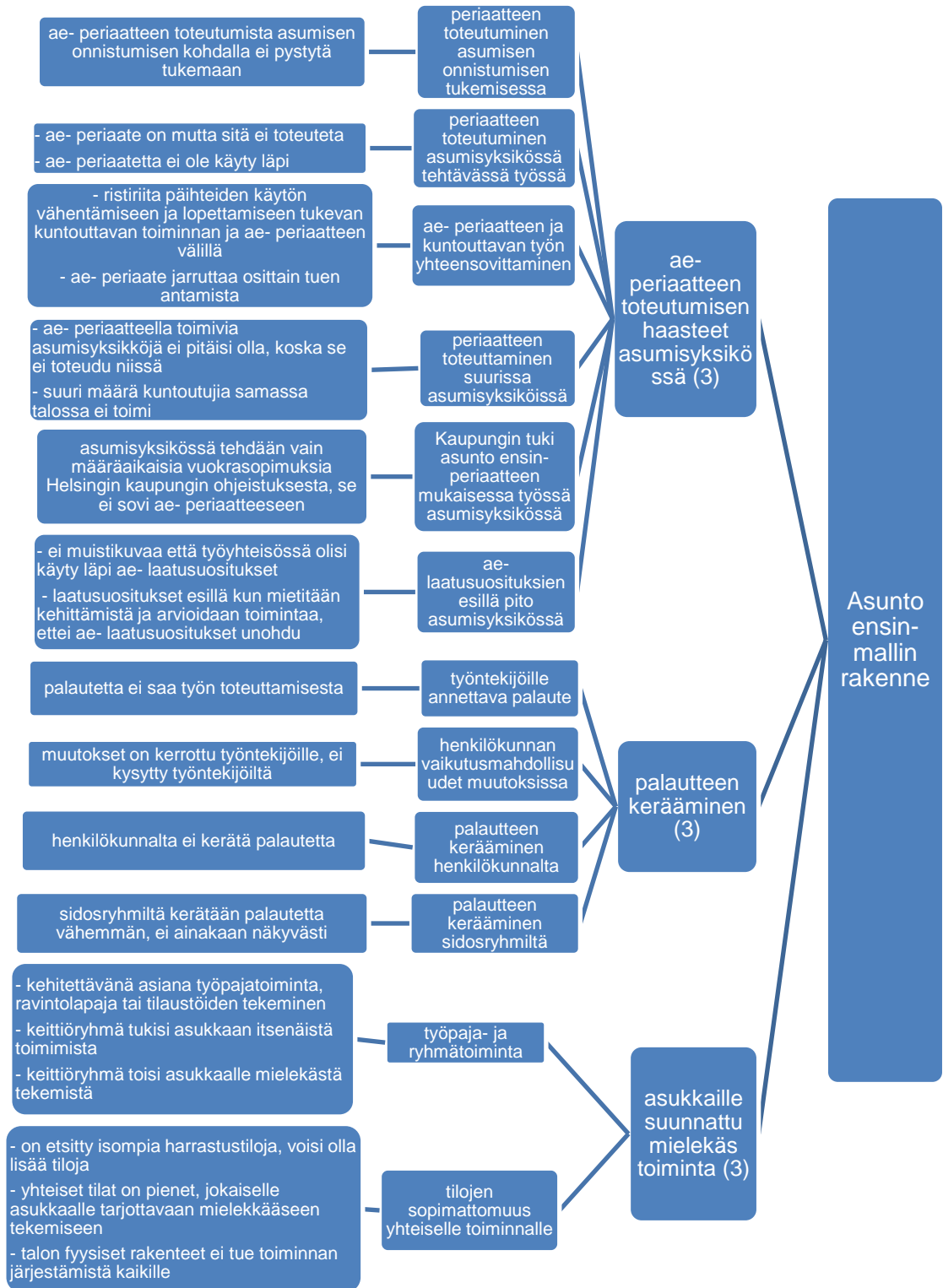
	1 Täysin erimielistä		2 Jotseenkin erimielistä		3 Ei samaa eikä erimielistä		4 Jotseenkin samaa mieltä		5 Täysin samaa mieltä		0 En osaa sanoa	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Toiminnan perustehtävä on organisaatiossa kaikille selvä ja toimintaa ohjaavat arvot on määritetty. Perustehtävä ja arvot tukevat asunto ensin -periaatteen toteutumista ja ohjaavat työtä arjessa.	0	0	1	16,7	1	16,7	2	33,3	2	33,3	0	0
2. Asiakasprosessit on kuvattu ja kuvauksiin on kirjattu myös yhteistyökäytännöt ja toimijoiden vastuut.	0	0	1	16,7	0		3	50,0	1	16,7	1	16,7
3. Asunnot sijaitsevat hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella osana muuta yhdyskuntarakennetta.	0	0	0	0	0	0	0	0	6	100,0	0	0

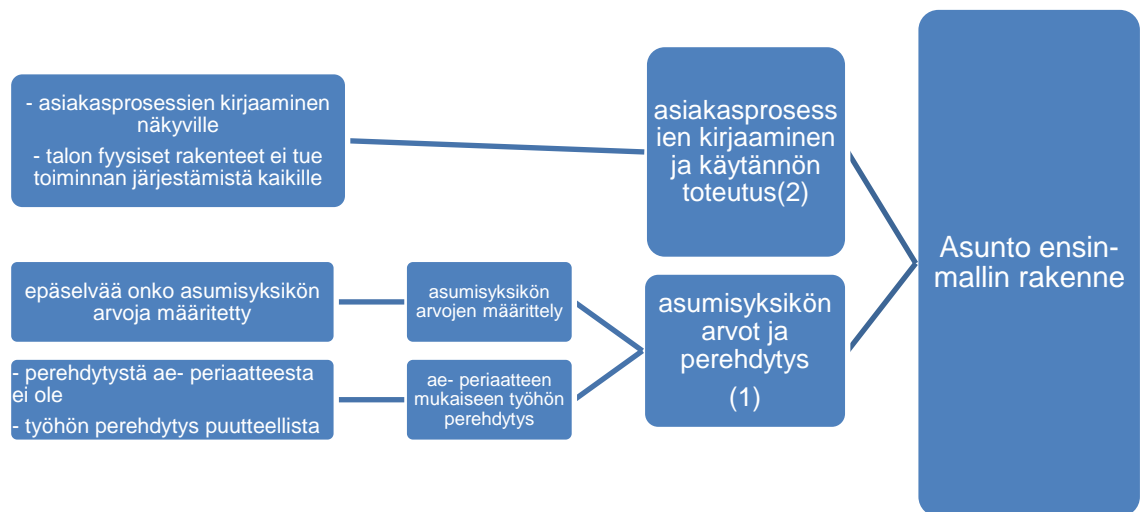
netta.												
4. Yksiköiden tilaratkaisut mahdollistavat myös arjen mielekkään tekemisen toteuttamisen.	0	0	1	16,7	0	0	1	16,7	4	66,7	0	0
5. Työntekijäresurssi on mitoitettu asiakastarpeen mukaan ja se mahdollistaa myös asukkaiden sosiaalisen kuntoutumisen tukemisen.	0	0	1	16,7	1	16,7	2	33,3	2	33,3	0	0
6. Arjen mielekkään tekemisen vastuuhenkilö on nimetty ja ympäristötyöhön (naapurustotyö) on varattu resursseja.	0	0	1	16,7	2	33,3	1	16,7	2	33,3	0	0
7. Henkilöstöllä on vähintään sosiaali -tai terveysalan peruskoulutus, sekä riittävä erityisosaaminen tehtävänsä hoitamiseen.	0	0	0	0	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0
8. Henkilöstöllä on mahdollisuus lisäkoulutukseen ja työnohjaukseen. Uusi henkilöstö perehdytetään periaatteen mukaiseen toimintaan.	0	0	0	0	1	16,7	2	33,3	3	50,0	0	0
9. Jatkuvan parantamisen pyrkimys on kiinteä osa toimintaa. Palveluntuottaja kerää palautetta asiakkailta, sidosryhmiltä ja henkilöstöltä säännöllisesti ja palvelun vaikuttavuutta seurataan suunnitelmallisesti.	0	0	1	16,7	1	16,7	2	33,3	2	33,3	0	0
10. Kokeilukulttuurin mukaisesti uusia ideoita testataan matalalla kynnyksellä arjessa ja palautetta ja tuloksia hyödynnetään aktiivisesti toiminnan kehittämisessä.	0	0	2	33,3	1	16,7	1	16,7	2	33,3	0	0
11. Asunnottomien palvelujen hankinnat perustuvat asiakastarpeisiin.	0	0	0	0	1	16,7	2	33,3	2	33,3	1	16,7
12. Hankinnoista vastaavat huolehtivat siitä, että hankinnoilla tuetaan asunto ensin -periaatteiden toteutumista ja huomioidaan asunto ensin – laatusuositukset.	0	0	0	0	4	66,7	0	0	2	33,3	0	0

Kaikki kehittämiskohteet liittyen Asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Kehittämiskohteet liittyen Asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyen

Asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyvät kehittämiskohteet olivat työn suunnittelun haasteet, työn ja toiminnan arviointi, palautteen kerääminen, asunto ensin- periaatteen toteutumisen haasteet asumisyksikössä, asukkaille suunnattu mielekäs toiminta, asiakasprosessien kirjaaminen ja käytännön toteutus sekä asumisyksikön arvot ja perehdytys.

Kaikissa kuudessa yksikössä oli kehittämiskohteita liittyen työn suunnitteluun. Työn suunnitteluun liittyvät kehitettävät asiat olivat aika asukkaan luona työskentelyyn sekä työntekijäresurssien riittävyys ja työvuorojen suunnittelu suhteessa työtehtäviin. Työntekijät kokivat että henkilöstömitoitus ei mahdollista kuntouttavan työn tekemistä ilta- ja viikonloppuvuoroissa, kun yksikössä minimimiehitys. Henkilöstömitoituksessa toivottiin otettavan huomioon asukkaiden kunto ja varsinkin tulevaisuudessa nähtiin asukkaiden kunnan huonontuvan ja tuen tarpeen kasvavan. Erilaisten toimintojen järjestäminen asukkaille koettiin haastavaksi pienen henkilöstömitoituksen vuoksi. Työvuoroissa toivottiin tietyille työntekijöille aikaa työskennellä asukkaiden luona, tämä toivottiin otettavan huomioon työvuorojen rakenteessa.

Työn ja toiminnan arviointia haluttiin kehittää neljässä yksikössä. Kehitettäviä asioita olivat oman työn arviointi työn tukena, toiminnan arvioinnin näkyvyys ja toiminnan vaikuttavuuden arviointi perustuen asukkaan vointiin. Palautteen keräämiseen liittyvät asiat olivat henkilökunnan vaikutusmahdollisuudet muutoksissa, työntekijöille annettava palaute, palautteen kerääminen henkilökunnalta ja palautteen kerääminen sidosryhmiltä.

Asunto ensin- periaatteen toteutumisen haasteita nähtiin kolmessa asumisyksikössä. Haasteet liittyivät periaatteen mukaisen työn toteuttamiseen suurissa asumisyksiköissä sekä työntekijöiden kokemukseen että sitä ei toteuteta. Päihteiden käytön vähentämiseen tukevan kuntouttavan työotteen ja Asunto ensin- periaatteen välillä nähtiin ristiriita. Haastattelussa koettiin myös että Asunto ensin- periaatteen mukaista asumisen onnistumista ei pystytä toteuttamaan asumisyksiköissä. Asukkaille järjestettävää mielekästä toimintaa haluttiin kehittää paja- ja ryhmätoimintana sekä tilaustöitä kehittämällä. Kahdessa yksikössä yhteiset tilat koettiin liian pieniksi kaikille asukkaille järjestettävään toimintaan. Asiakasprosessien kuvaus sekä toimijoiden vastuut ja yhteistyökäytännöt olivat puutteelliset kahdessa yksikössä, niitä ei toteutettu käytännössä tai ei ollut tietoa onko niitä kuvattu.

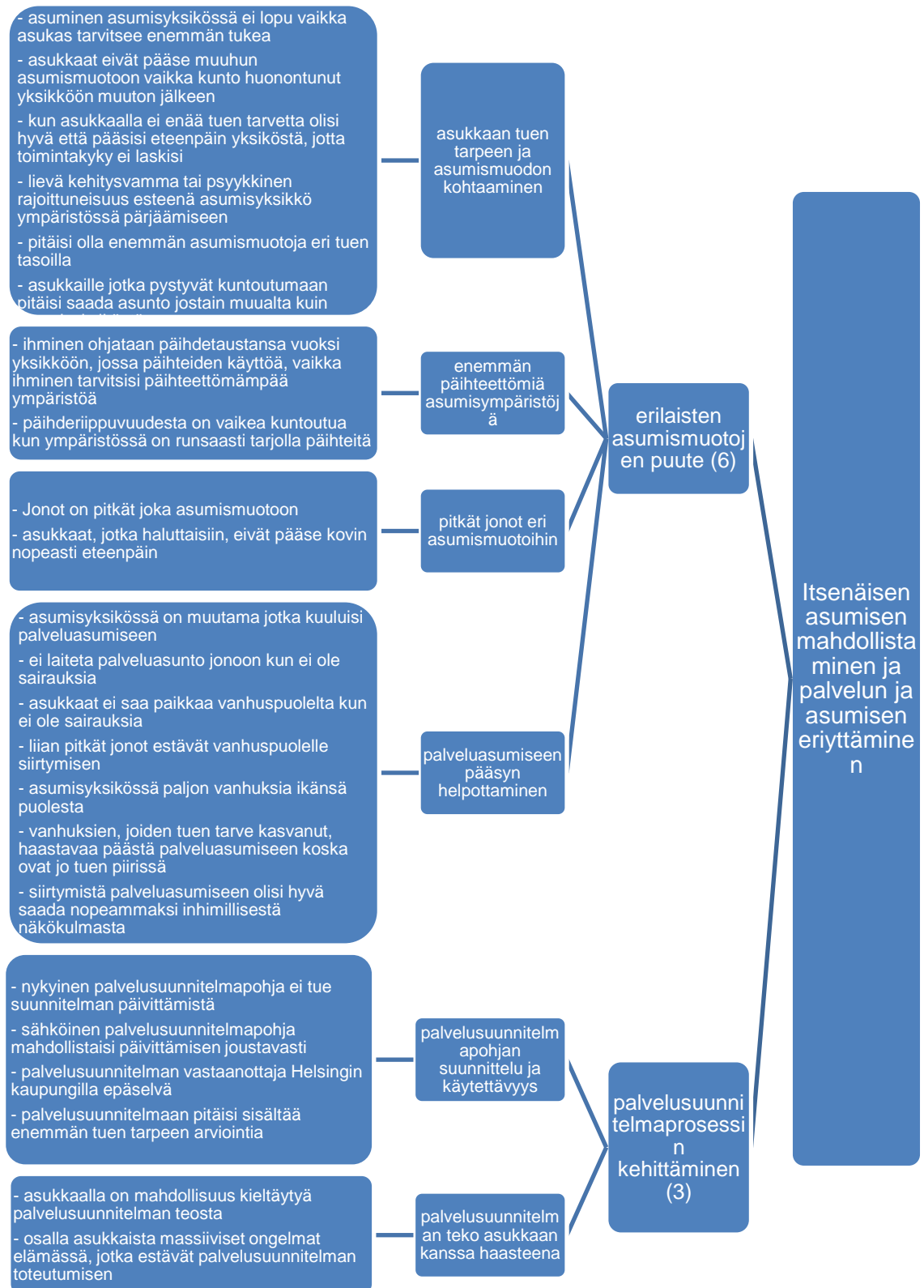
8.2 Itsenäisen asumisen mahdollistamisen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyvien laatusuosituksen toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet

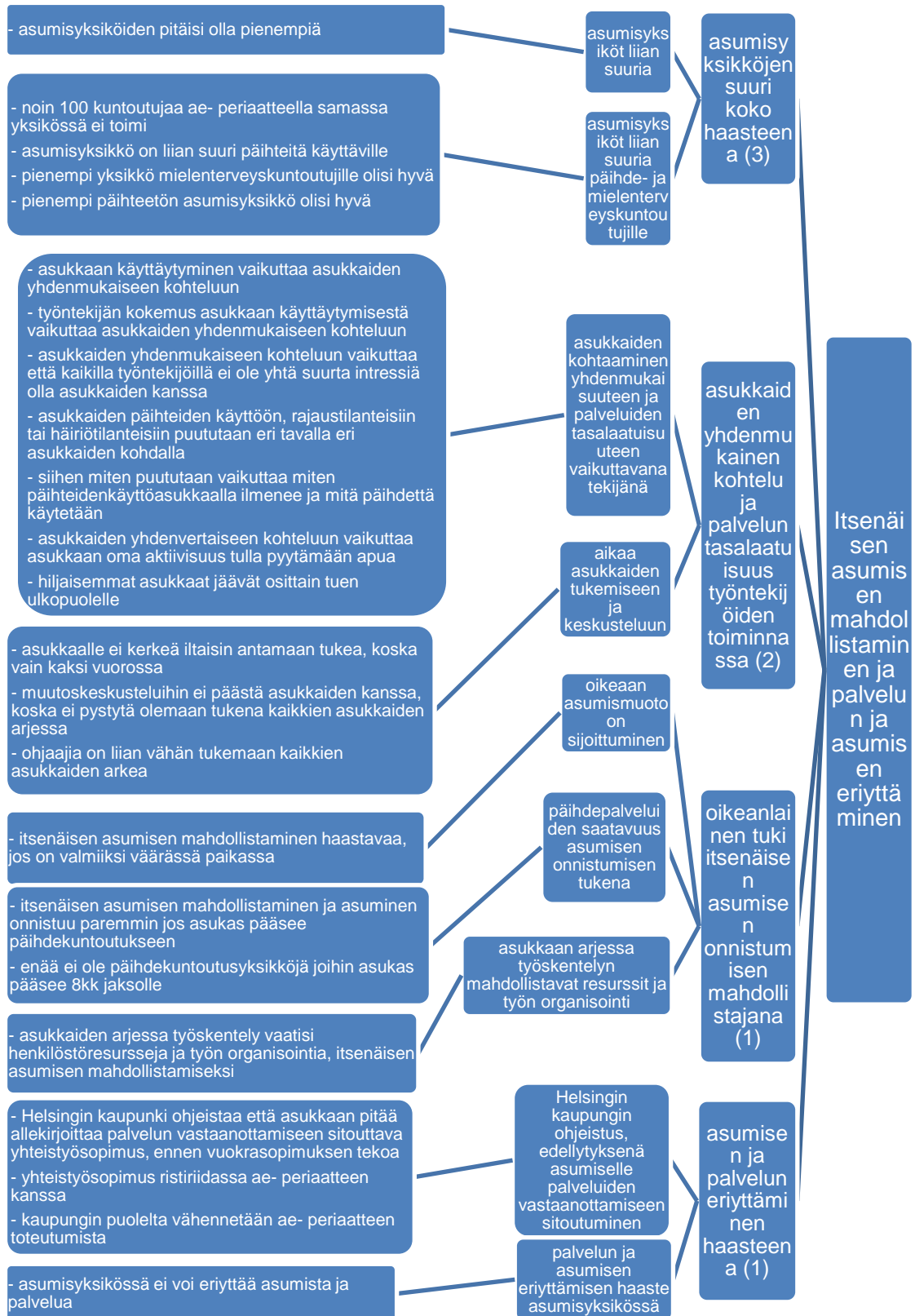
Itsenäisen asumisen mahdollistaminen, asuminen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyvä laatu oli parasta siinä että asumissosiaalinen työ on myös haittojen vähentämistä, halutessaan asukkaalla on oikeus vain olla ja asua ja osallistumispakkoa ei ole, vuokralaisen velvollisuuksien hoitaminen ja itsestä huolehtiminen riittää (21. väittämä). Tämän väittämän kohdalla laatu oli erittäin hyvää viidessä asumisyksikössä ja melko hyvää yhdessä yksikössä. Heikointa laatu oli siinä että tukipalvelu asumisyksikössä joustaa asukkaan tarpeiden mukaan, asukkaiden yhdenvertainen kohtelu ja yksilölliset tarpeet huomioiden (18. väittämä). Tämän väittämän kohdalla laatu oli neljässä asumisyksikössä erittäin hyvä ja kahdessa laatu ei ollut heikko eikä hyvä. Taulukosta 2 voi tarkastella laadun toteutumista asumisyksiköissä itsenäisen asumisen mahdollistaminen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyen.

Taulukko 2. Itsenäisen asumisen mahdollistaminen, asuminen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen

	1 Täysin eri mieltä		2 Jokseenkin eri mieltä		3 Ei samaa eikä eri mieltä		4 Jokseenkin samaa mieltä		5 Täysin samaa mieltä		0 En osaa sanoa	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
14. Asunto ensin -palveluissa asukkaalla on huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus. Perusteluissa poikkeustapauksissa (esim. arviointiyksiköt) asuminen järjestetään muulla asiakkaan palvelutarve paremmin huomioivalla tavalla.	0	0	1	16,7	0	0	0	0	5	83,3	0	0
15. Asumisen häiriötilanteisiin ja muihin asumisen ongelmiin kuten vuokratarkoituksiin puututaan nopeasti ja asukasta tuetaan tilanteen selvittämiseksi.	0	0	0	0	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0
16. Asukkaan kanssa tehdään yhdessä palvelusuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti.	0	0	0	0	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0
17. Tarvittaessa asukas saa palveluohjausta ja omatyöntekijä saattaa hänet perus- ja/tai erityispalveluihin.	0	0	0	0	1	16,7	0	0	5	83,3	0	0
18. Tukipalvelu joustaa asukkaan tarpeiden mukaan, asukkaiden yhdenvertainen kohtelu ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Tukipalvelulla tarkoitetaan asumisyksikössä tapahtuvaa työtä.	0	0	0	0	2	33,3	0	0	4	66,7	0	0
19. Asumisen jatkumista ei ole sidottu palvelujen vastaanottamiseen.	1	16,7	0	0	0	0	0	0	5	83,3	0	0
20. Tuen tarpeen muutokset eivät lähtökohtaisesti tarkoita asumismuodon vaihtoa ja asuminen varmistetaan tuen päättymisestä huolimatta.	0	0	0	0	1	16,7	1	16,7	4	66,7	0	0
21. Asumissosiaalinen työ on myös haittojen vähentämistä. Halutessaan asukkaalla on oikeus vain olla ja asua, osallistumispakkoa ei ole. Vuokralaisen velvollisuuksien hoitaminen ja itsestä huolehtiminen riittää.	0	0	0	0	0	0	1	16,7	5	83,3	0	0

Kaikki kehittämiskohteet liittyen Itsenäisen asumisen mahdollistamiseen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen on esitetty kuviossa 2

Kuvio 2. Kehittämiskohteet liittyen itsenäisen asumisen mahdollistamiseen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen

Itsenäisen asumisen mahdollistamisen, asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyvät kehittämiskohteet olivat erilaisten asumismuotojen puute, asumisyksiköiden suuri koko haasteena, palvelusuunnitelmaprosessin parantaminen, asukkaiden yhdenmukaisen kohtelun ja palvelun tasalaatuisuuden kehittäminen työntekijöiden toiminnassa, tuki itsenäisen asumisen onnistumisen mahdollistamiseksi ja asumisen sekä palvelun eriyttäminen haasteena.

Kaikissa kuudessa asumisyksikössä koettiin erilaisten asumismuotojen puute kehittämiskohteena. Asukkailla nähtiin olevan erilaisia tuen tarpeita, joihin asumisyksikkö ei pystynyt vastaamaan. Tuen tarpeen muuttuessa asukas ei päässyt helposti tuetumpaan tai vähemmän tuetumpaan asumismuotoon. Asumisyksikkö ympäristö ei myöskään sopinut kaikille asiakkaille. Päihde- ja mielenterveyspalveluihin erikoistuneista pienemmistä yksiköistä ja vanhuspuolen palveluasumisesta koettiin olevan puutetta. Asumisyksiköiden suuri koko koettiin haasteelliseksi kolmessa yksikössä. Noin 100 kuntoutujaa samassa talossa koettiin toimimattomaksi yhdistelmäksi, varsinkin päihde- ja mielenterveyskuntoutujille. Palvelusuunnitelmaprosessia haluttiin kehittää helpommin käytettäväksi kolmessa yksikössä. Sen päivittämisen helpottamiseksi sähköinen palvelusuunnitelmapohja koettiin toimivaksi. Palvelusuunnitelman vastaanottajaan Helsingin kaupungin puolelta toivottiin selkeyttä. Palvelusuunnitelman teko asiakkaiden kanssa koettiin välillä haasteelliseksi. Asukas pystyi halutessaan kieltäytymään suunnitelman teosta tai asukas saattoi olla niin huonossa kunnossa, ettei suunnitelmaa pystytty tekemään. Suunnitelman sisältöön toivottiin enemmän tuen tarpeen arviointia.

Asukkaiden yhdenmukaista kohtelua ja tasalaatuaista palvelua haluttiin kehittää kahdessa yksikössä. Asukkaiden toiminnan ja työntekijöiden kokemuksen toiminnasta sekä käytettävän päihteen ja päihtymyksen ilmenemisen koettiin vaikuttavan asukkaan saamaan kohteluun saattamalla asukkaat eriarvoiseen asemaan. Myös työntekijän oman motivaation tai sen puuttumisen asukkaan kanssa toimimiseen koettiin vaikuttavan yhdenmukaiseen kohteluun negatiivisesti. Hiljaisten asukkaiden, jotka eivät tulleet herkästi pyytämään apua, koettiin jäävän ilman tukea.

8.3 Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvän toiminnan kehittämiskohteet

Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvä laatu toteutui parhaiten siinä että asukas voi vaikuttaa itselleen parhaiten sopivien palvelujen/aktiiviteettien

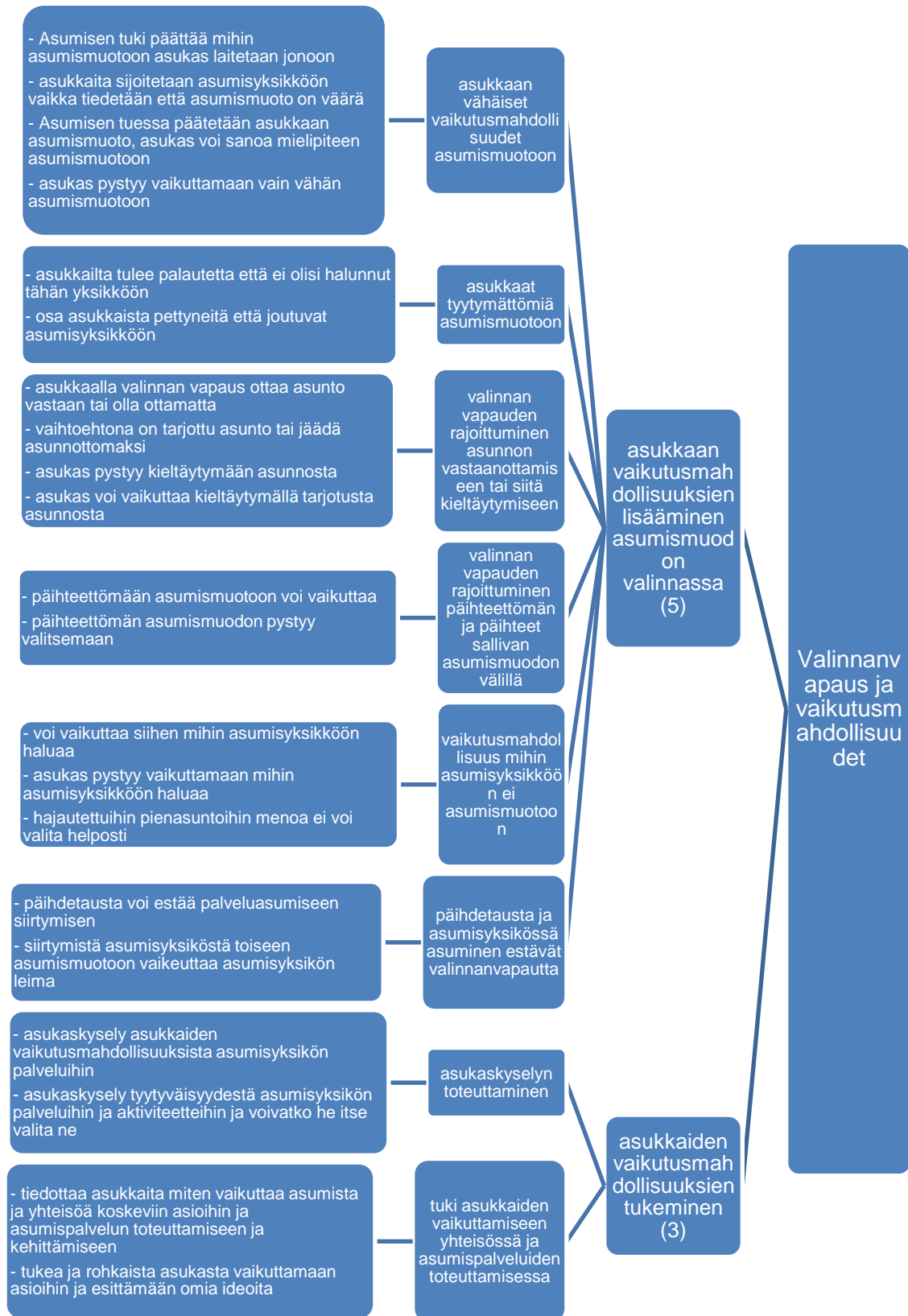

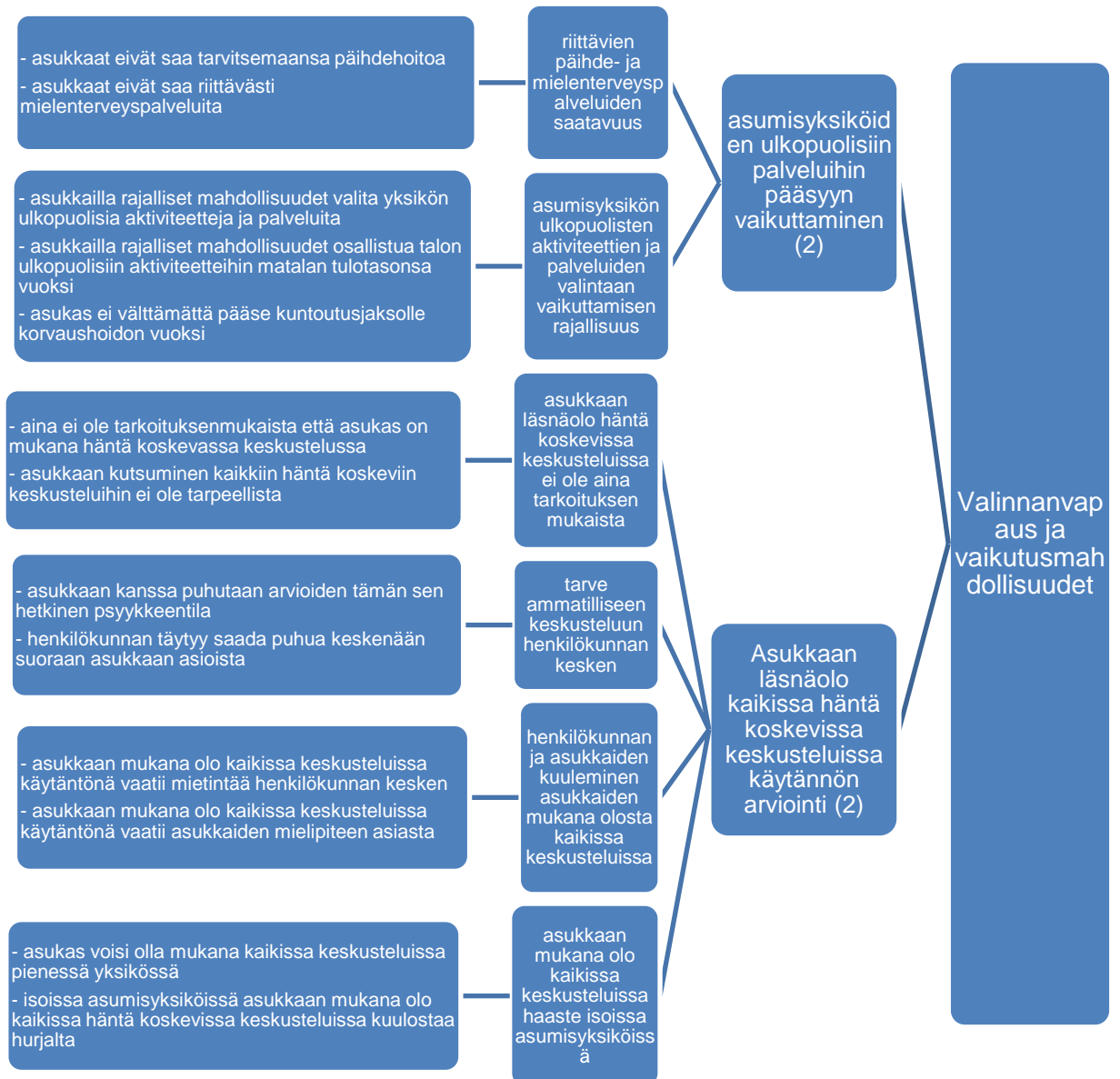
valintaan ja saa tukea valintojen tekemiseen (25. väittämä). Väittämän kohdalla yhdessä asumisyksikössä laatu ei ollut heikko eikä hyvä, kahdessa yksikössä laatu oli melko hyvä ja kolmessa yksikössä erittäin hyvä. Heikoimmin laatu toteutui siinä että asukas kutsutaan aina mukaan häntä koskevien asioiden käsittelyyn (23. väittämä). Tämän väittämän kohdalla kahdessa asumisyksikössä laatu oli erittäin heikko, kahdessa yksikössä melko heikko, yhdessä yksikössä ei heikko eikä hyvä ja yhdessä yksikössä erittäin hyvä. Taulukosta 3 voi tarkastella laadun toteutumista valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteen kohdalla.

Taulukko 3. Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvien laatusuosituksen toteutuminen

	1 Täysin eri mieltä		2 Jokseenkin eri mieltä		3 Ei samaa eikä eri mieltä		4 Jokseenkin samaa mieltä		5 Täysin samaa mieltä		0 En osaa sanoa	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
23. Asukas kutsutaan aina mukaan häntä koskevien asioiden käsittelyyn.	2	33,3	2	33,3	1	16,7	0	0	1	16,7	0	0
24. Asukas voi vaikuttaa asumismuodon valintaan (esim. yksikkö, hajautettu, päihteetön, päihteet salliva).	0	0	1	16,7	2	33,3	3	50,0	0	0	0	0
25. Asukas voi vaikuttaa itselleen parhaiten sopivien palvelujen/aktiviteettien valintaan ja saa tukea valintojen tekemiseen.	0	0	0	0	1	16,7	2	33,3	3	50,0	0	0
26. Asukas tietää miten vaikuttaa asumista ja yhteisöä koskeviin asioihin sekä asumispalvelun toteutukseen ja kehittämiseen.	0	0	0	0	2	33,3	3	50,0	1	16,7	0	0

Kaikki kehittämiskohteet liittyen valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteen on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Kehittämiskohteet liittyen Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen

Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvät kehittämiskohteet olivat asukkaan vaikutusmahdollisuuksien parantaminen asumismuodon valinnassa, asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien tukeminen, asumisyksikön ulkopuolisiin palveluihin pääsyyn vaikuttaminen ja asukkaan läsnäolo kaikissa häntä koskevilla keskusteluissa.

Viidessä asumisyksikössä oltiin sitä mieltä että asukkaalla on vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa asumismuodon valintaan. Työntekijät kokivat että asukkaan asumismuoto päätetään Asumisen tuessa ja asukkaalla mahdollisuus sanoa mielipiteensä siihen. Asumisyksiköiden välillä ja päihteettömään vai päihteet sallivan asumismuodon valinnassa asukkaalla nähtiin olevan vaikutusmahdollisuuksia. Vaikutusmahdollisuuden nähtiin neljässä yksikössä rajoittuvan tarjotusta asunnosta kieltäytymiseen tai sen vastaanottamiseen.

Kolmessa yksikössä koettiin kehittämiskohteenä olevan asukkaan vaikutusmahdollisuuksien tukeminen. Sitä haluttiin kehittää toteuttamalla asukaskysely ja tukemalla sekä kannustamalla asukkaita vaikuttamaan yhteisöä ja asumispalveluja koskeviin asioihin. Vaikutusmahdollisuuksista haluttiin tiedottaa asukkaita enemmän. Kahdessa yksikössä koettiin että asukkaiden saatavilla ei ole riittävästi päihde- ja mielenterveyspalveluita ja asumisyksiköiden ulkopuolisten aktiviteettien ja palveluiden valinta on haasteellista.

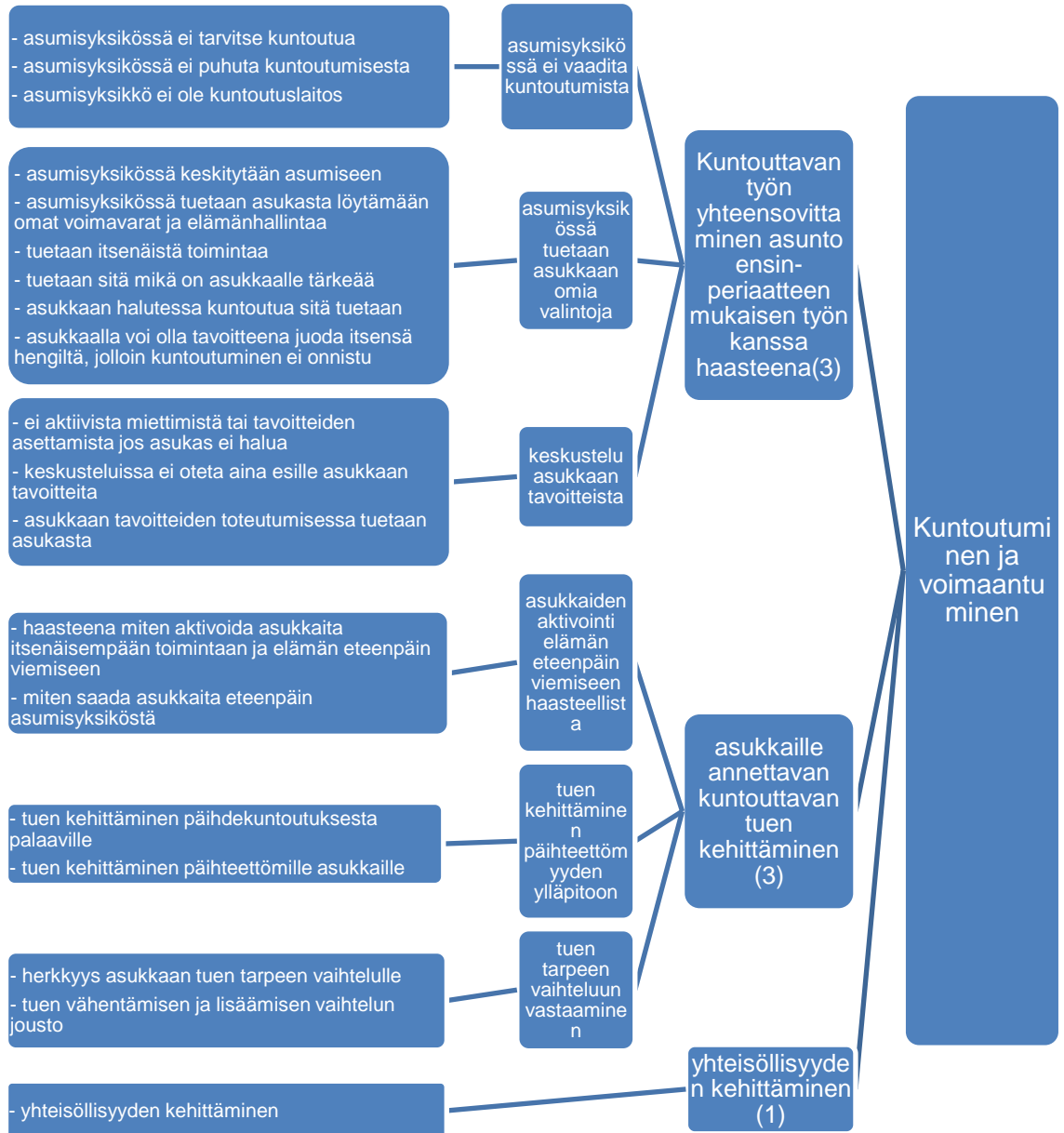
8.4 Kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvien laatusuosituksen toteutuminen ja siihen liittyvät toiminnan kehittämiskohteet.

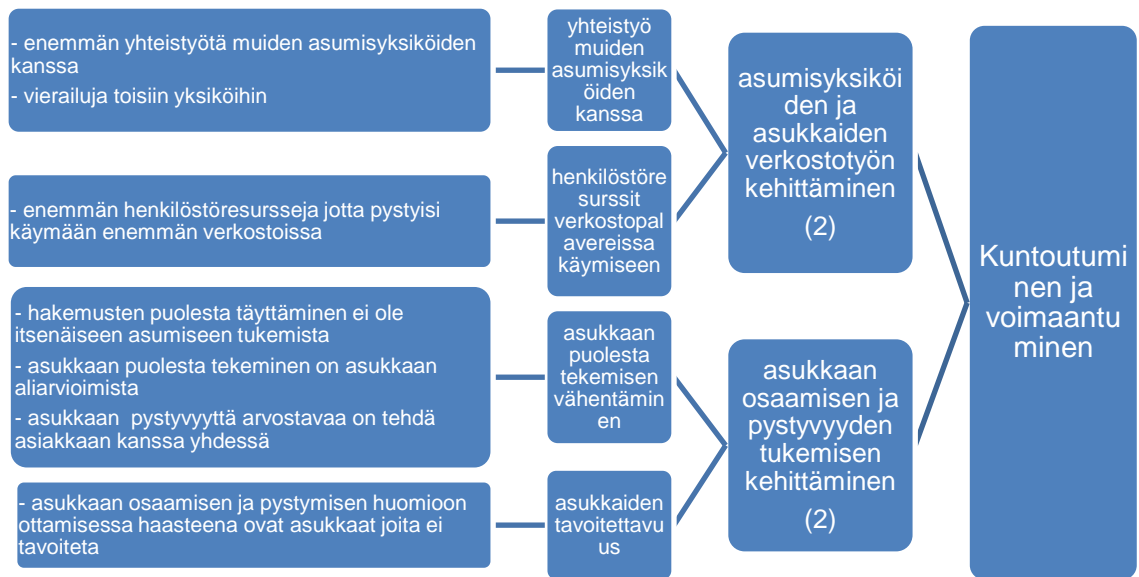
Kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvä laatu oli parasta siinä että asukasta rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta arjestaan samalla varmistaen, että asukas tietää mistä apua ja tukea on saatavissa (32. väittämä). Tämän kohdalla kahdessa asumisyksikössä laatu oli melko hyvä ja neljässä yksikössä erittäin hyvä. Heikointa laatu oli siinä että asukkaan kanssa keskustellaan aktiivisesti hänen tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan sekä etsitään dialogisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen (väittämä 28). Tämän kohdalla laatu ei ollut heikko eikä hyvä kahdessa asumisyksikössä, kolmessa yksikössä laatu oli melko hyvä ja yhdessä yksikössä erittäin hyvä. Taulukosta 4 voi tarkastella laadun toteutumisen kuntoutumisen ja voimaantumiseen liittyen.

Taulukko 4. Kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvien laatusuosituksen toteutuminen

	1 Täysin eri mieltä		2 Jokseenkin eri mieltä		3 Ei samaa eikä eri mieltä		4 Jokseenkin samaa mieltä		5 Täysin samaa mieltä		0 En osaa sanoa	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
28. Asukkaan kanssa keskustellaan aktiivisesti hänen tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan sekä etsitään dialogisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen.	0	0	0	0	2	33,3	3	50,0	1	16,7	0	0
29. Asukkaan osaaminen ja pystyvyys huomioidaan arjessa ja asukkaalle annetaan johdonmukaisesti kannustavaa palautetta hänen arkisista tekemisistä ja onnistumisista.	0	0	0	0	1	16,7	1	16,7	4	66,7	0	0
30. Vahvistamme arvostavan kohtaamisen pohjalta kaikkien toimijoiden keskinäistä luottamusta ja yhteisöllistä ilmapiiriä. Toimijoilla tarkoitetaan asukasta ja tämän verkostoa sekä asumisyksikön ja muiden yhteistyötahojen työntekijöitä.	0	0	0	0	1	16,7	3	50,0	2	33,3	0	0
31. Asukkaalta pyydetään palautetta säännöllisesti.	0	0	0	0	3	50,0	0	0	3	50,0	0	0
32. Asukasta rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta arjestaan samalla varmistaen, että asukas tietää mistä apua ja tukea on saatavissa.	0	0	0	0	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0

Kaikki kehittämiskohteet liittyen kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4. Kehittämiskohteet liittyen kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen

Kuntouttamisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvät kehittämiskohteet olivat kuntouttavan työn yhteensovittaminen asunto ensin- periaatteen kanssa, asukkaille annettavan kuntouttavan tuen kehittäminen, asukkaan osaamisen ja pystyvyyden kehittäminen, asumisyksiköiden ja asukkaiden verkostotyön kehittäminen sekä yhteisöllisyyden kehittäminen.

Kolmessa yksikössä koettiin että asumisyksikkö ei ole kuntouttava tai kuntoutuslaitos. Asumisyksiköissä kuntouttavan työotteen ja asunto ensin- periaatteen välillä nähtiin ristiriita. Asumisyksikössä koettiin että työllä tuetaan asukkaan asumista tämän omin ehdoin, kuntoutumisesta tai tavoitteellisuudesta ei puhuttu asukkaan kanssa, jos asukas ei itse ottanut sitä esille. Asukkaille annettavan kuntouttavan työn kehittämistä toivottiin kolmessa yksikössä. Kehitettäväksi asioiksi siinä nähtiin päihteettömyyden tukemisen keinot, tuen tarpeen vaihteluihin vastaaminen sekä asukkaiden tukeminen elämänsä eteenpäin viemisessä. Kahdessa yksikössä haluttiin kehittää verkostotyöskentelyä. Toisessa asumisyksikössä toivottiin asumisyksiköiden verkostoitumisen kehittämistä ja toisessa asukkaan verkostoihin osallistumisen mahdollistamista henkilöstöresursein.

8.5 Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen ja siihen liittyvät toiminnan kehittämiskohteet

Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyvä laatu oli parasta siinä että mahdolliset muutot toteutetaan asukkaan tarpeet huomioiden ja muutostilanteisiin taataan asukkaalle riittävä tuki (35. väittämä). Tämän väitteen kohdalla kahdessa asumisyksikössä laatu oli melko hyvä ja neljässä yksikössä erittäin hyvä. Heikointa laatu oli siinä että yhdessä asukkaiden kanssa edistetään suvaitsevuuutta ja ehkäistään leimaantumista lähiyhteisöissä ja valtakunnallisesti (38. väittämä). Tämän väitteen kohdalla yhdessä yksikössä laatu oli erittäin heikko, yhdessä yksikössä laatu oli melko heikko, yhdessä yksikössä laatu ei ollut heikko eikä hyvä, yhdessä yksikössä laatu oli melko hyvä ja kahdessa yksikössä laatu oli erittäin hyvä. Taulukosta 5 voi tarkastella laadun toteutumista yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyen.

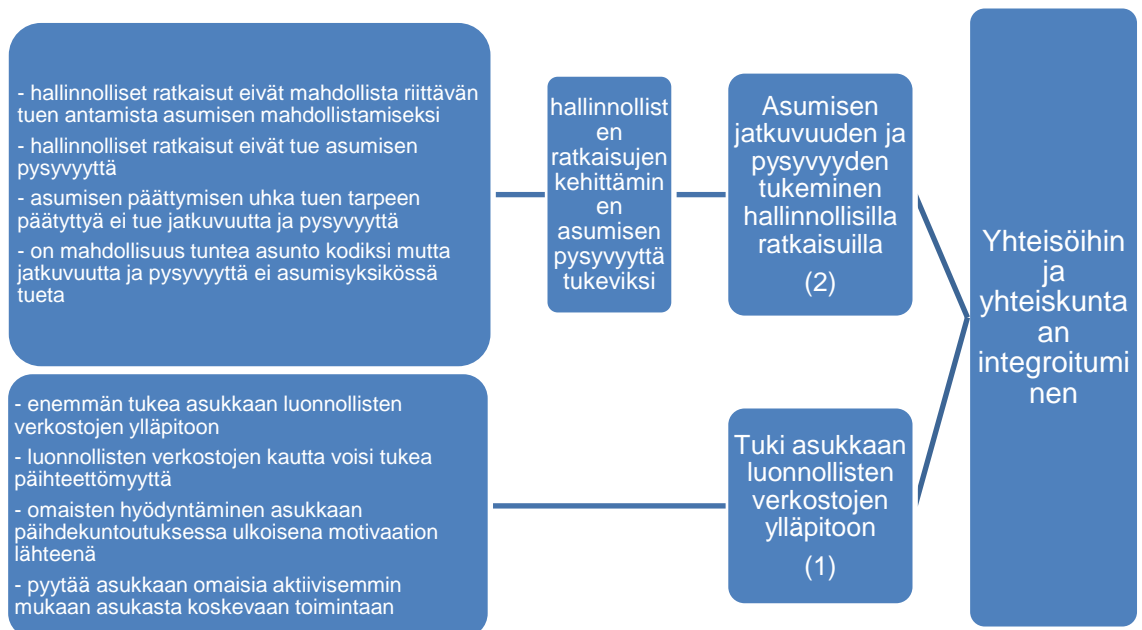
Taulukko 5. Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyvien laatusuositusten toteutuminen

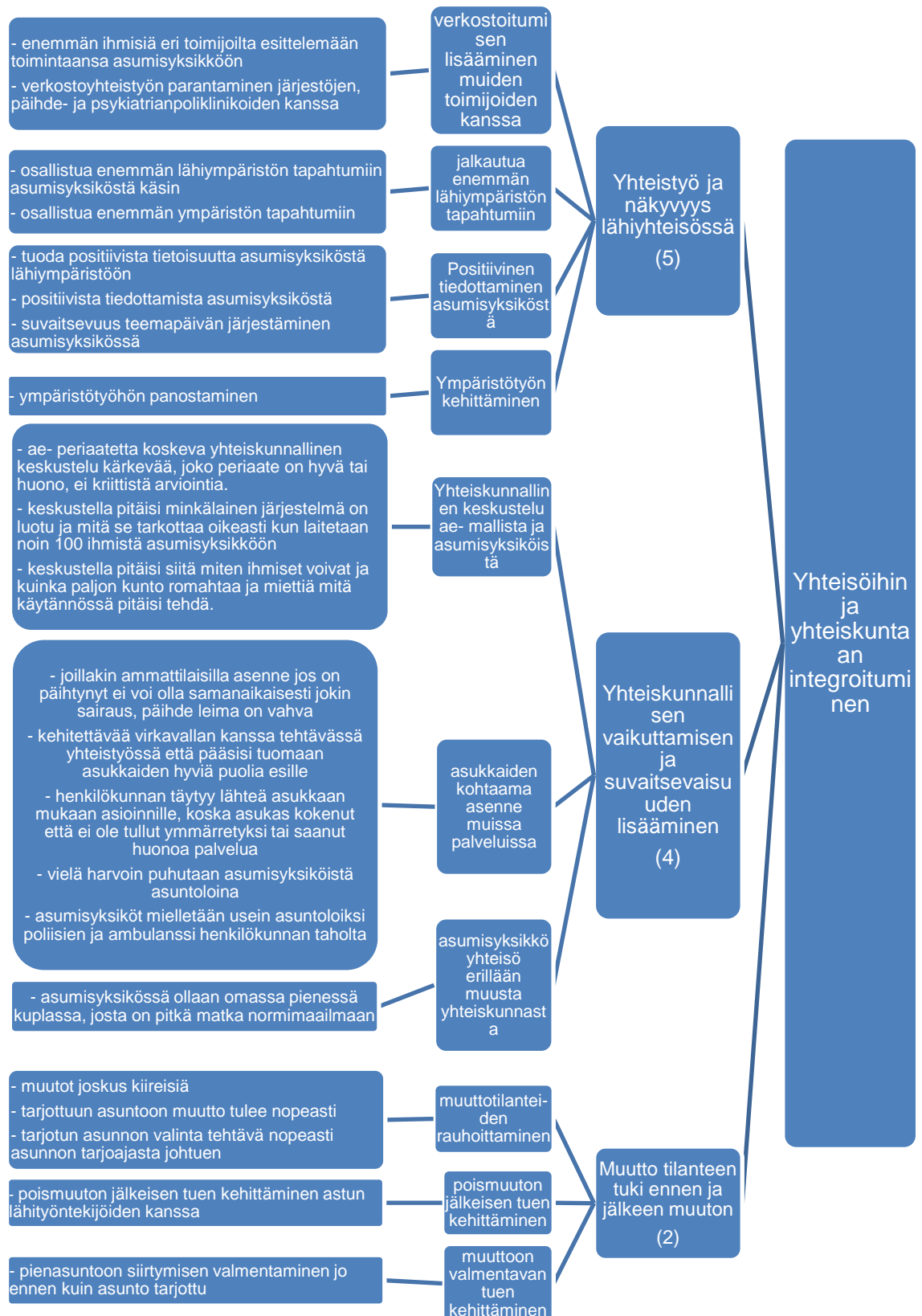
	1 Täysin eri mieltä		2 Jokseenkin eri mieltä		3 Ei samaa eikä eri mieltä		4 Jokseenkin samaa mieltä		5 Täysin samaa mieltä		0 En osaa sanoa	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
34. Asukkaalla on mahdollisuus kokea asunto kodiksi, esim. vuokrasopimukset ja hallinnolliset ratkaisut tukevat asumisen jatkuvuutta ja pysyvyyttä.	0	0	1	16,7	1	16,7	0	0	4	66,7	0	0
35. Mahdolliset muutot toteutetaan asukkaan tarpeet huomioiden ja muutostilanteisiin taataan asukkaalle riittävä tuki.	0	0	0	0	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0
36. Tuemme asukkaan osallisuutta omaa elämää koskeissa asioissa sekä kiinnittymistä ympäröivään yhteisöön. Vahvistetaan yhteydenpitoa luonnollisiin verkostoihin, kuten perheenjäseniin.	0	0	0	0	2	33,3	2	33,3	2	33,3	0	0
37. Asumisyksiköissä ympäristötyötä tehdään suunnitelmallisesti ja asukkailla on keskeinen rooli toteutuksessa.	0	0	1	16,7	0	0	1	16,7	4	66,7	0	0

38. Yhdessä asukkaiden kanssa edistetään suvaitsevuuutta ja ehkäistään leimaantumista lähiyhteisöissä ja valtakunnallisesti.	1	16,7	1	16,7	1	16,7	1	16,7	2	33,3	0	0
39. Yhteistyökumppaneiden kanssa etsitään aktiivisesti uusia mahdollisuuksia osallisuuden ja integroitumisen tukemiseen.	0	0	2	33,3	1	16,7	1	16,7	2	33,3	0	0

Kaikki kehittämiskohteet liittyen yhteisöihin ja yhteiskuntaan integroitumisen periaatteen on esitetty kuviossa 5.

Kuvio 5. Kehittämiskohteet liittyen yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen

Yhteisöihin ja yhteiskuntaan integroitumisen periaatteeseen liittyvät kehittämiskohteet olivat asumisyksikön kiinnittyminen lähiyhteisöön ja toiminnan näkyväksi tekeminen, yhteiskunnallinen tiedottaminen ja suvaitsevuuden lisääminen, asumisen jatkuvuuden ja pysyvyyden tukeminen hallinnollisilla ratkaisuilla, muutto tilanteen tuki ennen ja jälkeen muuton sekä tuki asukkaan luonnollisten verkostojen ylläpitoon.

Viidessä asumisyksikössä haluttiin kehittää asumisyksiköiden ulospäin suuntaavaa toimintaa. Työntekijät halusivat käydä enemmän lähiympäristön tapahtumissa ja eri toimijoiden vierailuja asumisyksikköön. Positiivista tiedottamista asumisyksiköstä ja samalla positiivisemmän mielikuvan luomista asukkaista haluttiin myös kehittää. Yhteiskunnallista vaikuttamista ja suvaitsevuuden lisäämistä toivottiin kehitettävän neljässä asumisyksikössä. Kehitettävää koettiin olevan yhteiskunnallisessa keskustelussa Asunto ensin- periaatteen mukaisesta toiminnasta, jonka nähtiin tällä hetkellä olevan kaksijakoista, joko periaatetta vastaan tai sen puolesta. Keskustelussa ei nähty tällä hetkellä olevan aitoa pohdintaa periaatteen toimimisesta käytännössä tai mahdollisista vaihtoehtoista sille. Keskusteluun toivottiin lisää näkökulmia asukkaiden elämän tilanteista sekä siitä mitä tapahtuu kun 100 tuen tarvitsijaa laitetaan samaan taloon asumaan. Kehitettävää nähtiin asukkaiden saamassa kohtelussa terveyspalveluiden ja muiden viranomaisten taholta. Kohtelu saattoi olla epäasiallista ja vahvasti päihdehistorian määrittelemää. Asumisyksikön työntekijät lähtivät myös sen vuoksi asukkaiden mukaan asiointikäynneille, jotta asukkaat saisivat parempaa kohtelua asioidessaan. Asumisyksiköt nähtiin myös omana maailmanaan, joka oli osaksi erillään muusta yhteiskunnasta.

Kahdessa asumisyksikössä koettiin että asumisen jatkuvuutta ja pysyvyyttä ei tuettu hallinnollisilla ratkaisuilla. Toisessa yksikössä pysyvyyttä esti se että asukkaiden tuen tarpeen päätyttyä asukkaan tuli muuttaa eteenpäin yksiköstä ja se että yksikössä tehtiin vain määräaikaista sopimuksia. Toisessa yksikössä pysyvyyttä esti se että hallinnolliset ratkaisut eivät mahdollistaneet tarvittavan tuen antamista kaikille asukkaille, jolloin esimerkiksi asukkaan asunto saattoi olla lähes asuinkelvottomassa kunnossa ja elämänhallinta lähes olematonta. Muuttotilanteet tulivat asukkaalle usein nopeasti, koska asuntojen tarjoaminen tapahtui nopealla aikataululla. Tämän tilanteen tukea haluttiin kehittää valmentamalla asukasta tulevaan muuttoon jo hyvissä ajoin sekä parantamalla yhteistyötä tulevan asumisen tuen kanssa. Asukkaan luonnollisten verkostojen, kuten perhesuhteiden, tukeminen koettiin kehittämiskohteeksi yhdessä yksikössä. Perhesuh-

teiden tukeminen koettiin mahdollisena ulkoisena motivaatio tekijänä asukkaan kuntoutumisessa.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää miten Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu toteutuu ja miten Asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää Helsingin tuetun asumisen asumisyksiköissä työntekijöiden näkökulmasta. Tuloksia voidaan hyödyntää asumisyksiköissä tehtävän työn sekä asunto ensin- periaatteen mukaisen toiminnan kehittämiseen.

Tulosten mukaan laatu toteutuu asumisyksiköissä enemmän hyvin kuin huonosti, vaikka laatusuosituksista on ollut vähän puhetta asumisyksiköissä ja ne ovat olleet vähän esillä jokapäiväisessä työssä. Suositukset on todettu tarkoituksen mukaisiksi ja tehokkaiksi ohjaus- ja seurantavälineiksi, mutta on todettu että käyttöönotto monien toimijoiden verkostoon on vaikutuksiltaan epävarma. (Voutilainen 2007: 8.) Osa laatusuosituksista ei kunnolla käsitetty tai ne koskivat liian isoja kokonaisuuksia, jolloin niihin toivottiin erittelyä ja toisaalta niiden sopivuutta asumisyksikkö työhön kyseenalaistettiin. On tärkeää että yhteisesti sovittu laadun määritelmä välitetään kaikille, jotka työskentelevät kyseisessä yksikössä tai organisaatiossa (Idänpää- Heikkilä ym. 2000: 11).

Tuloksien mukaan suurin osa asumisyksiköiden toiminnasta on laadukasta suurimmassa osassa asumisyksiköitä. Mielenkiintoisia eroja laadun toteutumisessa asumisyksikköjen on väitteissä joissa yksi yksikkö poikkeaa selvästi toisista. Esimerkiksi viidessä asumisyksikössä asuminen ja palvelu on eriytetty ja yhdessä ei sekä huonevuokralain mukainen sopimus ei toteutunut yhdessä asumisyksikössä kun viidessä se toteutui. Myös asukkaan kutumisessa aina häntä koskeviin keskusteluihin oli eroja, ainoastaan yhdessä asumisyksikössä asiakas kutsuttiin aina keskusteluihin, muissa yksiköissä ei. Tätä selittää osakseen se että työntekijät kokivat että asukkaan kutumista aina häntä koskeviin keskusteluihin ei koeta tarpeellisenä tai mahdollisena isoissa asumisyksiköissä ja sen koetaan estävän osittain ammatillisen keskustelun toteuttamista. Merkittävää on myös se että laatu on pääasiassa hyvää mutta kehittä-

miskohteita on silti runsaasti. Osa hyväksi koetusta laadusta pitää myös kehittämiskohteita sisällään.

”meil on myös keski ikä 56 vai 58 meidän asukkailla keskuudessa, mikä tarkoittaa että on paljon sen ylimeneviä ja sitten taas tuetumpaan asumiseen kautta palveluasumiseen pääseminen on meidän asiakkailla todella haastavaa koska hehän ovat jo tuen piirissä”

”on täällä myöskin semmosia jotka on alaspäin menny huomattavasti kuin tänne tullessaan että tarviivatkin enemmän tukea kun tänne tullessaan, siitä huolimatta ovat täällä sitten”

”he ei niinkun saa paikkaa vanhuspuolelta kun ei oo sairauksia et katotaan et on terve, et kato- taan et on liian pitkät jonot siellä että”

Parhaiten laatu toteutui kyselyn mukaan Itsenäisen asumisen mahdollistamisen ja asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyen, tähän periaatteeseen liittyi myös yksi keskeisemmistä kehittämiskohteista, erilaisten asumismuotojen puute. Tulokset tukevat ajatusta että Asunto ensin- periaatteen mukainen tuettu asuminen ei ole riittäviä vaan lisäksi tarvitaan muita kuntouttavampia ja hoidollisempia tuetun asumisen palveluita. Erilaisten, eriasteisella tuella olevien asumismuotojen puute on merkittävä. Usein asukkaat sijoittuvat asunnon tarpeessa jonoon ja asumisyksiköissä on asukkaita jotka eivät hyödy asumisyksikkö ympäristöstä eivätkä siellä tarjottavasta tuesta. Useammassa asumisyksikössä oli sellaisia asukkaita, jotka tarvitsevat enemmän tukea kuin asumisyksikkö pystyy tarjoamaan. Asukkaiden toimintakyvyssä oli puutteita, mutta tuen tarve ei ollut riittävä palveluasumiseen. Myös aiemmassa tutkimuksessa työntekijöiden näkemys on että vaikeimmin hoidettavat asiakkaat saattavat jäädä palveluiden ulkopuolelle (Perälä - Jurvansuu 2016: 532). Asumisyksiköistä ei pääse aina helposti eteenpäin itsenäisempään tai tuetumpaan asumiseen, vaan asiakas saattaa olla jumissa yksikössä.

Laatu toteutui hyvin siinä että asiakas saa halutessaan vain elää ja olla kunhan huolehtii vuokralaisen velvollisuuksista. Kuitenkin eettisesti ongelmaksi koettiin se että asukas saa Asunto ensin- periaatteen mukaisesti käyttää päihteitä ja viettää itseään tuhoavaa elämää, henkilökunnan pystymättä siihen puuttumaan. Työntekijät puhuivat itsemääräämisoikeudesta ja toisaalta ristiriidasta sen suhteen että ammattilaisena näkee asukkaan itselle haitallisen toiminnan, mutta toimiessaan Asunto ensin- periaatteen mukaisesti ei voi siihen puuttua. Tärkeintä asunto ensin filosofiassa alkuperäisen periaatteen mukaan on itsemääräämisoikeus ja valinnanvapaus sekä asunnon ensisijaisuus (Juhi- la&Raitakari.2014;189).

”hänellä on valinnan vapaus vetäytyä ja sitten allekirjoittaako sopimuksen mut sen jälkeen tän asumismuodon suhteen niin onk sitä?”

”tokihan suurin osa ihmisistä valitsee asunnon mielummin ku jää kadulle, koska on se vaihto ehto et ota kämppä tai jää kadulle.”

”kai se voi sanoo mielipiteensä, mut lopulta Astussa se päätetään”

Valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyvä laatu toteutuivat heikoimmin kaikista periaatteista. Asukkaiden vaikutusmahdollisuudet valita asumismuoto ovat työntekijöiden mielestä vähäiset. Samoin kuin tutkimuksessa koskien asumisyhteisöä todettiin, ettei asukkailla ollut valinnanvapautta tarjotun asunnon suhteen (Arkonaho - Viippola 2015: 35). Asunto ensin- periaatteen mukaan asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa hänen elämäänsä koskeviin päätöksiin sekä antaa niistä palautetta (Asunto ensin- laatusuositukses 2017). Asukkailta kysyttiin kaikissa asumisyksiköissä palautetta ja palautteen anto väyliä oli monia. Asukkaan vaikutusmahdollisuudet rajoittuvat siihen mihin asumisyksikköön asukas toivoo, haluaako päihdeettömään vai päihdeet sallivaan tai kieltäytykö tarjotusta asunnosta. Ongelmalliseksi voidaan nähdä työntekijöiden kokemus siitä että asumisyksikön asukkaiden oli vaikea päästä palveluasumisen puolelle, vaikka toimintakyky olisi tätä vaatinut. Syyksi koettiin se että asukas oli jo tuen piirissä asuessaan asumisyksikössä, vaikka tuki oli riittämätön. Päihdeiden käyttö ja päihdehistoria vaikuttavat jatkoasumiseen negatiivisesti. Tämän voi tulkita olevan ristiriidassa asunto ensin- periaatteen kanssa, jossa asunnon saaminen ei edellytä asukkaalta kuntoutumista eikä asuntoa tarvitse ansaita.

Laatu oli hyvää valinnanvapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteen sisällä siinä että asukas voi vaikuttaa itselleen sopiviin palveluihin ja aktiviteettien valintaan, tähän liittyi kuitenkin kehittämiskohteena asumisyksiköiden ulkopuolisiin palveluihin vaikuttaminen. Asukkaat pystyivät vaikuttamaan asumisyksikön sisäisiin palveluihin ja aktiviteetteihin mutta esimerkiksi asukkaiden vaikutusmahdollisuudet päihde- ja mielenterveyspalveluihin pääsemisessä olivat heikot. Asumisen tuen rinnalla tulisi olla ainakin kattavat päihde- ja mielenterveyspalvelut, mutta asumisyksikön asukkaat jäivät usein muun palvelujärjestelmän, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluiden, ulkopuolelle, tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota (Perälä - Jurvansuu 2016: 530-537). Myös tutkimuksessa asukkaiden kokemasta tuetun asumisen laadusta esille nousi myös tarvittavien päihde- ja mielenterveyspalveluiden sekä perusterveyden ja erikoissairaanhoidon palveluiden saatavuuden merkityksellisyys. Näiden palveluiden saatavuus koettiin vaikeaksi ja riittämättömäksi. (Kivelä - Leppo 2016: 78-81.)

”tiettyjä henkilöstö asioita, sillä tavalla tätä rakennetta että tietyillä ihmisillä ois rauha niinkun mennä enemmän tonne kerrokseen että jotain sellasta rakenteellista työnjakoa”

”päiväs aikaan mitotus on hyvä että mahdollistaa kuntouttamisen mut sit taas niinku ilta ja viikonloput kuitenkin”

Asunto ensin- mallin rakenteeseen liittyvä laatu toteutui keskimäärin melko hyvin. Kaikki yksiköt sijaitsevat osana muuta yhdyskuntarakennetta. Tuloksista ilmeni että työn suunnittelun haasteina asumisyksiköissä on asukkaille annettavan ajan riittämättömyys ja henkilöstöresurssit työvuorojen sisällä ja suhteutettuna työtehtäviin. Työntekijäresurssien koettiin toisaalta olevan hyvät, mutta joissakin vuoroissa ei pystytty jalkautumaan asukkaan kotiin ja paneutumaan asukkaan tilanteeseen ja selvittämään miten asukkaalla oikeasti menee, koska työntekijöitä oli liian vähän vuorossa ja aika riitti ainoastaan päivystysluonteiseen työhön. Työntekijöitä oli liian vähän vastaamaan asukkaiden tuen tarpeeseen ja tilanteen nähtiin tulevaisuudessa huonontuvan asukkaiden ikääntymisen ja heikentyvän kunnan vuoksi.

Asunto ensin- toiminnan arviointia haluttiin kehittää, sitä tulisi tehdä säännöllisesti ja sen tulisi perustua asukkaan elämän sujumiseen ja vointiin sekä asumisyksikön arjen työhön. Tällä hetkellä toiminnan arviointi asumisyksiköissä oli vähäistä. Arviointi perustui lukuihin asukkaiden vaihtuvuudesta sekä asuntojen käyttöasteesta. Tulosten mukaan henkilökunnalta tulisi kysyä enemmän palautetta toiminnasta ja henkilökuntaa pitäisi kuunnella enemmän toiminnan kehittämisessä ja arvioinnissa, sillä henkilökunta on lähinnä asiakasta ja tuntee toiminnan käytännönsä. Myös tutkimuksessa Asunto ensin -politiikan arjesta asumisyksiköiden työntekijöiden kertomana, työntekijät kokivat että heidän näkemyksiään ei oteta tarpeeksi huomioon asumispalveluita suunniteltaessa tai asukkaita sijoitettaessa (Perälä - Jurvansuu 2016: 537).

”kun täs on tää kuntoutuminen sanana niin meilähän ei silleen niinku puhuta täällä kuntoutumisesta vaan ku tää on kuitenkin keskitytään siihen asumiseen”

”ja ollaan me ristiriidassa siinä että me ollaan kuntouttava et tavallaan ajatus on päihteiden käytön vähentäminen tai lopettaminen, niin sittenhän se on vähä ristiriidassa ae kanssa”

Kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyvä laatu toteutui melko hyvin. Asukkaan osaaminen ja pystyvyys huomioidaan yksiköissä hyvin, työntekijät antoivat kaikissa asumisyksiköissä asukkaille palautetta pienimmistäkin onnistumisista. Asunto ensin- periaatteen mukaisesti työntekijän ammattitaitoa on nähdä ja sanoittaa pienetkin

onnistumiset (Asunto ensin- laatusuositukset 2017). Heikoiten laatu toteutui periaatteen sisällä siinä että asiakkaan kanssa etsitään dialogisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen. Yksi keskeinen kehittämiskohde oli Asunto ensin- periaatteen ja kuntouttavan työn yhteensovittaminen. Asunto ensin- periaate nähdään asumisyksiköissä osittain ristiriitaisena kuntouttavan työotteen kanssa, koska asunnossa saa olla ja elää eikä vaatimuksia kuntoutumiselle ole. Kuitenkin laatusuosituksessa ohjeistetaan etsimään aktiivisesti polkuja kuntoutumiselle (Asunto ensin- laatusuositukset 2017).

”jos mä kehittäisin sitä ni ei olis asumisyksikköä mikä toteuttais ae periaatetta, koska ei se toteudu tässä silleen kun sen mun mielestä pitäisi toteutua...yleensäkin suuri määrä kuntoutujia ae periaatteella (samassa yksikössä) ni ei se vaan tule millään tavalla toimimaan.”

Asunto ensin- periaatteen tarpeellisuus asumisyksikkö työssä on osassa yksiköistä kyseenalaista ja sen yhteyttä käytännön työhön ei aina nähty. Asunto ensin- periaatteen ei myöskään aina koettu toimivan asumisyksikkö ympäristössä. Osa Asunto ensin sovelluksista perustuu alkuperäisen periaatteen vastaisesti yhteisöasumiseen, Asunto ensin- periaatteen etäännyttämisestä alkuperäisestä mallista on oltu huolissaan (Juhila - Raitakari 2014: 189). Huomioitavaa tuloksissa oli että kaupungin ohjeistuksen mukaan yhdessä asumisyksikössä tehdään vain määräaikaista vuokrasopimuksia ja asuminen on sidottu palvelun vastaanottamiseen, joka on Asunto ensin- periaatteen vastaista. Asunto ensin- periaatteen mukaan asuminen perustuu lähtökohtaisesti huoneenvuokralakiin ja asukkaan tarvitsema tuki sovitaan asumisesta erillään. Päämääränä on ensisijaisesti asumisen turvaaminen. (Asunto ensin- laatusuositukset 2017.)

”mun mielestä täällä ollaan kuitenkin aikailla omassa pienessä kuplassa, kyllä täältä aika pitkä matka on sellaseen tavallaan jonkinlaiseen normimaailmaan”

Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyvän laadun väittämässä vastauksissa oli eniten hajontaa asumisyksiköiden kesken. Yhteistoimintaa ja näkyvyyttä lähiympäristössä haluttiin lisätä. Verkostoitumalla ja asumisyksikön työtä näkyväksi tekemällä haluttiin myös edistää suvaitsevuuutta. Suvaitsevouden edistäminen koetaan tärkeänä kehittämiskohteena, suvaitsevouden edistämässä myös laatu toteutui heikoimmin yhteisöihin ja yhteiskuntaan integroitumisen periaatteen kohdalla.

”tuoda semmosta positiivista niinkun tietosuutta meidän paikasta tänne lähiympäristöön”

”ärsyttää se että ihan kuin joillakin ammattilaisilla olis se asenne et jos olet päihtynyt niin ei voi olla samanaikaisesti jotain sairautta”

”meidän täytyy monta kertaa lähteä mukaan kun asukas on kokenut että hän on saanut, hän ei tule kuulluksi tai ymmärretyksi tai saanut huonoa palvelua”

Asumisyksiköissä pohdittiin asukkaiden leimaantumista ja heidän saamaa kohtelua muissa palveluissa, kuten terveystalveissa ja pankissa. Työntekijät kokivat että asukkaat kohdataan ennakkoluuloisesti muiden ammattiryhmien taholta ja kohtelu voi olla huonompaa kuin muilla ihmisillä. Leima saattoi tulla työntekijöiden mielestä sosiaaliturvatunnusta katsoessa esimerkiksi asumisyksikön osoitteesta, c- hepatiitti merkinnästä tai päihdehistoriasta. Päihdehistorialla koettiin olevan negatiivinen vaikutus monessa tilanteessa, kuten ambulanssi hoitajien hoidon tarpeen arvioinnissa, vanhuspalveluihin pääsyssä sekä asioinnissa eri palveluissa. Työntekijät lähtivät asukkaiden mukaan asiointikäynneille osaksi myös siitä syystä että asiakas saisi parempaa palvelua. Myös ambulanssin hoitohenkilökunnalle ja poliisille pyrittiin työntekijöiden toimesta kertomaan asumisyksikön toiminnasta ja asumisen haasteista, jotta asukkaiden kohtaaminen olisi parempaa.

”niinkun että se varsinainen keskustelu siitä mitä pitäis tehdä, minkälainen järjestelmä ollaan luotu mitä se tarkoittaa niin siitä ei käydä kauheesti keskustelua...ei ymmärretä sitä että pitäis mennä sinne kattoo ihan oikeesti sitä mitä tapahtuu kun 100 ihmistä laitetaan tänne...niinku mitä siel tapahtuu ja kuinka paljon ihmiset romahtaa alaspäin ja et niinku mitä ihan käytännössä pitäis tehdä”

Yhteiskunnallista keskustelua asunto ensin- periaatteesta ei käydä aidosti pohdiskelevalla otteella. Keskustelussa ei oteta huomioon asukkaiden oikeaa tilannetta asumisyksiköissä, joka saattaa olla hyvinkin kaoottinen. Keskustelussa tulisi pohtia aidosti sitä millainen järjestelmä Asunto ensin- periaatetta toteuttamalla on luotu. Asumisyksikkö ympäristön ei sovi kaikille ja osa asukkaista on väärässä paikassa. Myös tutkimuksessa, Asunto ensin- periaatteen hallinnollisista mekanismeista, todetaan että osa asukkaista oli selvästi väärässä paikassa asuessa (Lehikoinen 2015: 98). Osa asumisyksiköistä on liian suuria, työntekijät kokevat että 100 asumisen tuen tarpeessa olevaa, usein mielenterveys- ja/tai päihdeongelmaista, kuntoutujaa samassa talossa ei välttämättä tue elämänhallintaa ja asumisen taitojen harjoittelua. Työntekijöiden haastattelussa suuret asumisyksiköt koettiin turvattomiksi ja vaikeiksi hallita, toiveena oli pienemmät yksiköt, jotka olisi paremmin resursoitu (Perälä & Jurvansuu. 2016;537). Keskustelua kaivattiin myös siitä millaisia asumisen ongelmia asumisyksiköissä esiintyy.

Työntekijät pohtivat sitä riittääkö asunto mikäli asumisen taitoja ei ole tai niitä ei päihtymyksen vuoksi pystytäkään toteuttamaan. Toteutuuko asumisen laatu, jos asunto on eritteiden, käytettyjen neulojen sekä tyhjien pullojen peittämä. Hallittu päihteiden käyttö nähtiin haastavana yksikössä, jossa päihteitä on paljon tarjolla. Asioiden hoitaminen saattoi olla vaikeaa, asukkaan jatkuvan päihtymyksen vuoksi. Osa asukkaista meni työntekijöiden mukaan huonompaan kuntoon asumisyksikköön muuttamisen jälkeen. Myös tutkimuksessa asunto ensin -politiikan arjesta asumisyksiköiden työntekijöiden kertomana todettiin että osa asukkaista menee asumisyksikössä huonompaan kuntoon. Joskus asumisyksikkö saattaa mahdollistaa entistä runsaamman ja rajattomamman päihteidenkäytön ja elämän laatu saattaa laskea rajusti (Perälä - Jurvansuu 2016: 536).

Laadukkaan asumisen lähtökohtana on asukkaan tuen tarvetta vastaava asumismuoto. Laadukkaalla aidosti asiakaslähtöisellä asumisen tuella ja toimivalla palvelujärjestelmällä asukkaita voidaan tukea itsenäisempään asumiseen. Asunnottomuuden vähentämisessä asumisyksiköt eivät yksin riitä. Tarvitaan erilaisia asumismuotoja ja tukipalveluita. Myös kansainvälisen tutkija- arvioinnin tutkijat ovat painottaneet että asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä ja vähentämisessä tulee panostaa kohtuullisen hintatason vuokra- asuntojen lisäksi muun muassa asumisen tukipalveluiden kehittämiseen. (Ympäristöministeriö 2016,2-3). Tärkeää olisi että ihminen saa erilaisissa elämäntilanteissa oikeanlaista tukea ja hoitoa. Kun puhutaan ihmisarvosta ja elämän laadusta, pelkkä asunto ei riitä. Vaikka tulosten mukaan laatu asumisyksiköissä toteutuu pääasiassa hyvin, kehittämiskohteet osoittavat että laadukkaan asunnottomuustyön toteuttamiseksi tarvitaan asumisen tuen lisäksi muita tukipalveluita ja erilaisia asumismuotoja. Myös tutkimuksessa asunto ensin -politiikan arjesta todettiin että Asunto ensin- periaate tarvitsee rinnalleen muita tukitoimia, pelkkä asumisen tuki ei riitä (Perälä - Jurvansuu 2016: 530). Laatusuositukset ohjeistavat laadukkaan työn toteuttamiseen, mutta pitävät sisällään ohjeistuksia, joita ei asumisyksikössä pystytäkään toteuttamaan, niiden toteuttamiseen tarvitaan muuta palvelujärjestelmää. Asunto ensin keskustelu ei tavoita asukkaiden elämäntilanteita ja asunnottomuuden vähentäminen tilastollisesti ei tarkoita asunnottomien elämälaadun paranemista ja yhteiskuntaan kiinnittymistä.

9.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys, aineiston laatu sekä eettiset valinnat

Tässä opinnäytetyössä tekijä on noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä muun muassa raportoimalla tutkimuksen toteutuksen ja tulokset avoimesti. Kaikilta tutkimukseen osallistuneilta asumisyksiköiltä on haettu ja saatu lupa tutkimukseen, jossa oli liitteenä tutkimussuunnitelma ja saatekirje, joka pyydettiin toimittamaan kaikille haastateltaville ennen tutkimusta. Saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksen tavoite ja toteutus sekä eettiset valinnat. Haastatteluihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja haastattelusta pystyi kieltäytymään tutkimuksen missä vaiheessa vain, eikä siitä tullut seuraamuksia. Aineisto raportoitiin niin, että ketään yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa. Suorien lainauksien kieli on muutettu, niin että siitä on poistettu murteet ja mahdollisesti tunnistettavat ilmaisut. Kaikki kerätty aineisto hävitetään, kun tutkimus on valmis. (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 23-27.)

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä laadullisessa tutkimuksessa voidaan arvioida selittämällä kaikki tutkimuksen vaiheet tarkasti läpi, joka on tässä opinnäytetyössä toteutettu. Tutkimuksen pätevyys voidaan ajatella muodostuvan siitä, miten hyvin tutkimuksen kuvaus sopii yhteen selitysten ja tulkintojen kanssa. Laadullisen tutkimuksen analyysivaiheessa tärkeää on aineiston luokittelu ja sen perusteet sekä tulosten tulkinta ja siihen liittyvät perusteet. Analyysissä näkyy tekijän kokemattomuus tutkimuksen ja analyysin tekemisessä, joka voi osaltaan vaikuttaa luotettavuuteen. Tulokset on esitetty taulukoissa ja kuvioissa ja auki kirjoitettu. Avointen kysymysten tulokset on johdettu litteroitujen haastatteluiden lainauksista ja ne on esitetty kuvioissa ja tarkastettu useaan kertaan. (vrt. Hirsjärvi ym. 2007: 227-228.) Opinnäytetyössä välitetään lukijalle tutkimuksen taustat ja tutkimusprosessin aikana tehdyt valinnat, niitä on reflektoitu, näin arvioimalla tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta. (vrt. KvaliMOTV).

Määrällisen aineiston laatuun pyrittiin vaikuttamaan haastatteluiden kysymysten muotoilulla sekä haastattelijan toiminnalla haastattelutilanteessa. Strukturoidussa haastattelu osuudessa esitettiin samat kysymykset ja annettiin samat vastausvaihtoehdot. Kyselyhaastattelussa kysymykset ja vastaukset olivat mahdollisimman yksiselitteisiä ja suunnittelematonta vuorovaikutusta pyrittiin välttämään. Haastattelija kuitenkin auttoi haastateltavia muodostamaan tarkkoja vastauksia. Kyselyhaastatteluissa aineiston laatu pyrittiin varmistamaan haastattelijan samanlaisen toimintana jokaisessa haastattelussa. Kysymysten tarkka yksityiskohtainen muotoilu poisti osittain kysymysten tarkoituksen pohtimisen haastattelutilanteessa. Osa laatuväittämistä oli liian monimuotoisia

ja niissä esiintyi useampi väittämän, jonka vuoksi haastateltavien oli haasteellista vastata väittämiin. Haastattelija pyrki olemaan neutraali tutkittavaa aihetta kohtaan ja pitäytyä asetetuissa kysymyksissä ja välttämään kysymysten uudelleen muotoilua ja neuvottelua sekä muuta ylimääräistä kommunikointia. Neutraaliuteen haasteita toi se että tekijä työskentelee yhdessä haastattelussa mukana olleessa asumisyksikössä ja tutkittava aihe herättää mielipiteitä, tekijä on tiedostanut tämän koko opinnäytetyöprosessin ajan. Mielenkiinto aihetta kohtaan toimi myös vahvuutena tutkimuksen teossa. (vrt. Leinonen – Otonkorpi- Lehtoranta – Heiskanen 2017: 90- 97.)

Aineiston laatua arvioidessa tulee ottaa huomioon, miten aineiston keräämistapa auttaa tai estää vastaamaan tutkimuskysymykseen (vrt. Leinonen – Otonkorpi- Lehtoranta – Heiskanen 2017: 107). Käytetty metodi strukturoitu kyselyhaastattelu ryhmätilanteessa ei välttämättä ollut paras tutkimuksen tarkoitusta ajatellen, koska kymmenestä Helsingin asumisyksiköstä kuusi osallistui haastatteluihin. Tulosten yleistettävyyteen vaikuttaa se että otos jäi melko pieneksi verrattuna siihen että haastattelut oli tarkoitus toteuttaa kohdistuen koko perusjoukkoon. Lisäksi haastateltavien määrä jäi osassa haastatteluista pieneksi ja kaikissa haastatteluissa ei ollut edustettuna kaikkia ammattiryhmiä joita asumisyksikössä työskenteli. Tutkimuksen toteuttaminen kesäloma aikaan saattoi vaikuttaa työntekijöiden pieneen määrään ryhmissä.

Tutkimuksen tarkoitukseen parempi vaihtoehto tai tutkimuksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaamista tukeva metodi olisi voinut olla kaikille kymmenen asumisyksikön työntekijöille lähetettävä kyselylomake. Toisaalta haastattelussa ryhmä pohti yhdessä monien laatusuosituksen kohdalla sen toteutumista pitkään, jolloin vastauksen voi olettaa olevan mahdollisimman luotettava. Ryhmässä myös kehittämiskohteita syntyi mahdollisesti paremmin kuin yksin ja kehittämiskohteet olivat useamman kuin yhden työntekijän jakamia. Toisaalta ryhmässä saatetaan haluta antaa yksikössä toteutettavasta työstä positiivisempi kuva kuin se todellisuudessa on. Ryhmässä tapahtuva haastattelu rohkaisee haastateltavia puhumaan, toisaalta joku ryhmästä voi kontrolloida koko haastattelua, jolloin vastauksista voi tulla vääristyneitä. Ryhmähaastattelu on järkevä silloin kun tutkitaan kulttuuria ja sen jäsenyyksiä, näkemyksiä ja arvoja. (Hirsjärvi ym. 2007: 206.)

9.3 Jatkotutkimus ja kehittämishaasteet

Jatkotutkimus tarpeina:

- Asunto ensin asumisyksiköiden laadun toteutumisen lisätutkimus
- Asunto ensin- periaatteen toimivuuden arviointi asumisyksiköissä

Keskeisimpinä kehittämishaasteina voidaan nähdä puute erilaisista eriasteisiin tuen tarpeisiin vastaavista asumismuodoista sekä asunto ensin- periaatteen mukaisen toiminnan arvioinnista, perustuen asukkaiden todelliseen vointiin asumisyksiköissä. Yhteiskunnallisen keskustelun asunto ensin- periaatteen mukaisesta toiminnasta tulisi perustua siihen että toimintaa tarkasteltaisiin avoimesti ja asumisyksikköjen arjesta käsin, millainen järjestelmä on luotu asunnottomuuden vähentämiseen tähdättäessä.

Lähteet

Alkula, Tapani – Pöntinen, Seppo – Ylöstalo, Pekka 1995. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva. WSOY:n graafiset laitokset.

Arkonaho, Anne – Viippola, Maarit 2015. Aukkaiden kokemuksiä yhteisöllisyydestä, asiakaslähtöisyydestä ja osallisuudesta asumisyksikön arjessa. Opinnäytetyö Yamk. Helsinki. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Löytyy sähköisesti: <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201504265049>>.

ARA 2017. Asunnottomat 2016. selvitys 1/2017

ARA 2018. Asunnottomat 2017. Selvitys 2/2018

Asunto ensin a. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/tietoa/>>. Luettu 3.2.2018.

Asunto ensin b. Verkkodokumentti. <http://historia.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus>. Luettu 16.2.2016

Asunto ensin c. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/ohjelma/historia/paavo-verkostokehittajat-hanke/>>. Luettu 8.4.2018.

Asunto ensin d. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/>>. Luettu 8.4.2018.

Asunto ensin e. Verkkodokumentti. <http://historia.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunto_ensin_periaate/ae_keskeiset_periaatteet>. Luettu 8.4.2018.

Asunto ensin f. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/tietoa/asunto-ensin/asunto-ensin-periaatteet/>>. Luettu 8.4.2018.

Asunto ensin- laatusuosituksset 2017. Verkkodokumentti. <<http://asuntoensin.fi/assets/files/2017/06/Asunto-ensin-laatusuosituksset-25-huhti-2017.pdf>>. Luettu 14.1.2018

Eskola, Jari – Suoranta, Juha 2000. Johdatuslaadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.

Granfelt, Riitta 2013. Asumissosiaalinen työ rikosseuraamusalalla. Teoksessa Hyväri, Susanna ja Sakari Kainulainen (toim.): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, Helsinki 2013, 209- 228.

Haverinen, Riitta 2003. Laatudokumentit ja suomalainen sosiaalipalvelujen modernisaatio. Yhteiskuntapolitiikka 68,325- 336.

Saatavilla sähköisesti:
<<http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/101370/034haverinen.pdf?sequence=1>>. Luettu 24.3.2016.

HDL. Verkkodokumentti. <<https://www.hdl.fi/tukea-ja-toimintaa/asunnottomille/>>. Luettu 4.2.2018.

Helsingin kaupunki a. Verkkodokumentti. <<https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=3719>>. Luettu 18.3.2018.

Helsingin kaupunki b. Verkkodokumentti. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asunnottomien-tuet-ja-palvelut/tukiasuminen/viertotie>. Luettu 18.3.2018

Helsingin vieraskoti. Verkkodokumentti.
<<http://www.helsinginvieraskoti.fi/asumispalveluyksikko.html>>. Luettu 4.2.2018.

Hirsi, Ville- Veikko 2011. ”Mulla ei ollu ku fattan huonekalut ja täältä talosta sain apua, joku asensi mun digiboksin” Puolimatkan koti Pessin asukkaiden kokemuksia tuetusta asumisesta. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsingin toimipaikka.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Ota-van kirjapaino Oy.

Hoiva. Verkkodokumentti. <<https://www.hoiva.fi/kunta-asiakkaille/asunnottomille/tuettu-asuminen/>>. Luettu 18.3.2018.

Hyvärinen, Matti 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa: Hyvärinen, Matti – Nikander, Pirjo – Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tallinna. Tallinna Raamatutrukikoja OU.

Idänpää– Heikkilä, Ulla – Outinen, Maarit - Nordblad, Anne – Päivärinta, Eeva – Mäkelä, Marjukka 2000. Laatuksiteerit. Suuntaviivoja tekijöille ja käyttäjille. Aiheita-monistesarja 20/2000. Stakes. 41. Verkkodokumentti. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75158/Aiheita20-2000.pdf?sequence=1>. Luettu 29.3.16

Johansson, Juhani 2013. Moraalisen järjestyksen ylläpito asumispalvelun häiriötilanteessa. Teoksessa Hyväri, Susanna ja Sakari Kainulainen (toim.): Paikka asua ja elää? Näkökulmia asunnottomuuteen ja asumispalveluihin. Diakonia-ammattikorkeakoulu, A tutkimuksia 39, Helsinki 2013: 157- 179.

Juhila, Kirsi – Raitakari, Suvi 2014. Asunto ensin- julkaisujen suuntaukset, pääargumentit ja käytännöllis- poliittiset tavoitteet. Yhteiskuntapolitiikka 79(2014):2, 185- 196.

Kaakinen, Juha. 2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008- 2011. Loppuraportti. Ympäristöhallinto. Saatavilla sähköisesti: http://historia.asuntoensin.fi/files/2648/PAAVO_I_loppuraportti_J_Kaakinen_2012.pdf. Luettu 16.1.2018

Kananen, Jorma. 2008. Kvanti, kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

Karppinen, Jari – Fredriksson, Peter 2016. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2012- 2015, PAAVO 2. Loppuraportti Ympäristöministeriö. Löytyy sähköisesti: <http://asuntoensin.fi/ohjelma/historia/paavo-ii-2012-2015/>

Kivelä, Päivi – Leppo, Anna 2016. Aasukkaan ääni. Aasukkaiden kokema tuetun asumisen laatu. Sininauha- julkaisut. Sininauhasäätio. Verkkodokumentti.

http://kotikaikille.fi/site/assets/files/1019/asukkaan_aani_tutkimusraportti.pdf. Luettu 27.9.2017.

Kivelä, Päivi - Hakanpää, Jenni 2015. Mistä on asumisen laatu tehty? Työntekijöiden näkemyksiä tuetun asumisen laadun osatekijöistä. Helsinki: Sininauhasäätiö. Verkkodokumentti. <
http://kotikaikille.fi/site/assets/files/1019/mista_on_asumisen_laatu_tehty.pdf>

KvaliMOTV. Verkkodokumentti.
 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html>. Luettu 18.5.2016

Lehikoinen, Keijo 2015. Asunto ensin- periaate, Hallinta ja hallinnallisuus asukkaiden näkökulmasta. Pro gradu- tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto. Löytyy sähköisesti:
 <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/48795/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201602161578.pdf?sequence=1>>. Luettu 19.3.2016.

Leinonen, Minna – Otonkorpi- Lehtoranta, Katri – Heiskanen, Tuula 2017. Kyselyhaastattelu. Teoksessa: Hyvärinen, Matti – Nikander, Pirjo – Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tallinna. Tallinna Raamatutrukikoja OU.

Mäki, Tiina 2004. Laadun informaatio- ohjauksen haasteet: Henkilökunnan ja laatusuosituksen laadulle antamien merkitysten harmonisuus ja ristiriitaisuus. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 109. Kuopio. Kuopion yliopisto. Löytyy sähköisesti: <http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-27-0060-3/urn_isbn_951-27-0060-3.pdf>. Luettu 24.3.2016

Oulasvirta, Lasse - Ohtonen, Jukka – Stenvall, Jari 2002. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus: Tasapainoista ratkaisua etsimässä. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Verkkodokumentti. < <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201309236194>>. Luettu 22.3.2016

Pathwaystohousing. Verkkodokumentti. <<https://pathwaystohousing.org/housing-first-model>>. Luettu 11.4.2016.

Pelastusarmeija. Verkkodokumentti.
<<https://www.pelastusarmeija.fi/paikkakunnat/helsinki/asumispalvelu>>. Luettu
18.3.2018.

Perälä, Riikka - Jurvansuu, Sari 2016. Poliitikasta käytännöksi. Asunto ensin -politiikan arkea asumisyksiköiden työntekijöiden kertomana. Yhteiskuntapolitiikka 81(2016):528-539.

Pitkänen, Sari 2010. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2/2010. Selvitys pitkäaikaisasunnottomuuden määrittelystä ja tilastoinnista. Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Löytyy sähköisesti:
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41554/ARARA_2_2010_PAAVOselvitys.pdf?sequence=1. Luettu 18.2.2018.

Sininauhakoti. Verkkodokumentti. <<https://www.sininauhakoti.fi/asumisyksikot-ja-asunnot/>>. Luettu 4.2.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000- 2003. Seurantajulkaisu 12. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Verkkodokumentti.
<http://julkari.fi/bitstream/handle/10024/112169/TATO_2000_2003__seurantajulkaisu_fi.pdf?sequence=1>. Luettu 23.3.2016

Suoja- Pirtti Ry. Verkkodokumentti.< <http://www.suoja-pirtti.fi/rukkila.php> >. Luettu 15.5.2018.

Taipale, Ilkka 1982. Asunnottomuus ja alkoholi. Jyväskylä. Alkoholitutkimussäätiö. K.J. Gummerus Oy.

Tsemberis 2015. Verkkodokumentti.
<http://www.asuntoensin.fi/files/819/Tsemberis_20101015.pdf>. Luettu 11.4.16.

Valli, Raine – Aaltola, Juhani (toim.) 2015 Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva. Bookwell Oy.

Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala. Vammalan kirjapaino Oy.

Voutilainen P(toim.) 2007. Laatu laatusuosituksilla? Ikäihmisten hoitoa ja palveluita koskevan laatusuosituksen seuranta ja arviointi. Helsinki. Stakes.

VVA ry. Verkkodokumentti. <<https://vvary.fi/asumispalvelut/>>. Luettu 24.4.2018.

Y- foundation 2017. A Home of your own, housing first and ending homelessness in Finland. Keuruu. Otava. Löytyy sähköisesti:< <https://ysaatio.fi/en/housing-first-finland/a-home-of-your-own-handbook>>.

Ympäristöministeriö 2016. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016- 2019. Valtioneuvoston periaatepäätös 9.6.2016. Verkkodokumentti. < http://www.ym.fi/fi-FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Asunnottomuuden_ennaltaehkaysyn_toimenpideohjelma>. Luettu 18.1.2018.

Saatekirje

Liite 1 Saatekirje

Hyvä haastateltava,

Kiitos että osallistut opinnäytetyönä tekemääni tutkimukseen, osallistumisesi on tärkeää. Teen opinnäytetyötä Metropolian ammattikorkeakoulussa (YAMK), aiheena on Helsingin alueella sijaitsevien asunto ensin- periaatteella toimivien asumisyksikköjen laadun toteutuminen. Aiheen valintaan on vaikuttanut se että työskentelen itse Vanhan Viertotien asumisyksikössä ja olen kiinnostunut asunto ensin- periaatteen mukaisesta laadusta ja sen toteutumisesta sekä aiheeseen liittyvän käytännöntutkimuksen tarve. Tutkimuksessa haastattelen asumisyksikköjen henkilökuntaa ryhmässä toteutuvassa kyselylomakehaastattelussa. Haastattelut toteutetaan kaikissa kahdeksassa Helsingin tuetun asumisen asumisyksikössä, jotka toimivat asunto ensin- periaatteen mukaisesti ja niissä on henkilökuntaa ympärivuorokauden.

Kyselylomakkeessa kysytään 35 laatuvaittämän toteutumista asumisyksikössä asteikolla 1- 5. Tarkoituksena on että ryhmä vastaa jokaiseen väittämään yhdessä, joten jokaiselta ryhmältä tulee täytetyksi yksi lomake, jonka haastattelija täyttää haastattelutilanteessa. Laatuvaittämät on johdettu asunto ensin- laatusuosituksista. Lomakkeessa on myös viisi avointa kysymystä, joissa kysytään toiminnan kehittämistarpeita ja - ideoita asumisyksikössä. Haastattelun arvioitu toteutumisaika on 1,5- 2 tuntia ja se toteutetaan työpäivän aikana. Haastattelu nauhoitetaan, sillä avoimien kysymysten vastaukset litteroidaan analyysivaiheessa ja nauhoituksella varmistetaan myös tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen tarkoitus on selvittää miten Asunto ensin- periaatteen mukainen laatu toteutuu ja miten asunto ensin- periaatteen mukaista toimintaa pitäisi kehittää tuetun asumisen asumisyksiköissä työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää asumisyksiköiden toiminnan kehittämiseksi ja mahdollisten haasteiden ratkaisemiseksi. Tutkimuksen on tarkoitus olla valmis syksyllä 2018.

Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista, suostumukseksi tutkimukseen katsotaan se että haastateltava tulee haastatteluun saatuaan tämän saatekirjeen. Haastattelusta voi kieltäytyä tutkimuksen missä vaiheessa vain, eikä siitä tule seuraamuksia. Aineisto raportoidaan niin että ketään yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa. Asumisyksiköt voidaan tunnistaa tuloksia tarkastellessa. Kaikki kerätty aineisto hävitetään, kun tutkimus on valmis.

Mikäli teillä on kysyttävää tai kommentoitavaa, minulle voi laittaa sähköpostia tai soittaa.

Kiitos paljon jo etukäteen ja nähdään haastattelussa.

Terveisin

Marika Ruohoniemi
sähköpostiosoite
p.

Kyselylomake

Kyselylomakkeen väittämät perustuvat lähes suoraan asunto ensin- laatusuosituksiin. Niitä on muokattu, niin että suositukset joissa on selvästi useampi väittäjä, on eroteltu eri väittämäksi, jotta ne ovat yksiselitteisempiä. Väittämät asettuvat asunto ensin- periaatteen viiden keskeisen periaatteen alle. Avoimet kysymykset sijoittuvat jokaisen periaatteen alla olevien väittämien jälkeen. Kaikki väittämät ja avokysymykset kysytään ryhmältä, haastateltavat eivät täytä itse lomaketta, vaan haastattelija kirjaa vastaukset lomakkeeseen. Ryhmä vastaa jokaiseen väittämään yhdessä, ensin aiheesta keskustellen.

Taustakysymykset:

Missä asumisyksikössä työskentelette ja mikä on ammattinimikkeenne?

Miten hyvin tunnette asunto ensin- laatusuositukset?

Miten hyvin kyseinen laatusuositus toteutuu teidän asumisyksikössä. Arvioi toteutumista numeroasteikolla 1- 5.

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

1. Asunto ensin- mallin rakenne	1	2	3	4	5	0
1. Toiminnan perustehtävä on organisaatiossa kaikille selvä ja toimintaa ohjaavat arvot on määritetty. Perustehtävä ja arvot tukevat asunto ensin- periaatteen toteutumista ja ohjaavat työtä arjessa.						
2. Asiakasprosessit on kuvattu ja kuvauksiin on kirjattu myös yhteistyökäytännöt ja toimijoiden vastuut.						
3. Asunnot sijaitsevat hyvien julkisten kulkuyhteyksien varrella osana muuta yhdyskuntarakennetta.						
4. Yksiköiden tilaratkaisut mahdollistavat myös arjen mielekkään tekemisen toteuttamisen.						
5. Työntekijäresurssi on mitoitettu asiakastarpeen mukaan ja se mahdollistaa myös asukkaiden sosiaalisen kuntoutumisen tukemisen.						
6. Arjen mielekkään tekemisen vastuuhenkilö on nimetty ja ympäristötyöhön (naapurustotyö) on varattu resursseja						
7. Henkilöstöllä on vähintään sosiaali -tai terveysalan peruskoulutus, sekä riittävä erityisosaaminen tehtävänsä hoitamiseen.						
8. Henkilöstöllä on mahdollisuus lisäkoulutukseen ja työnohjaukseen. Uusi henkilöstö perehdytetään periaatteen mukaiseen toimintaan.						

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

	1	2	3	4	5	0
9. Jatkuvan parantamisen pyrkimys on kiinteä osa toimintaa. Palveluntuottaja kerää palautetta asiakkailta, sidosryhmiltä ja henkilöstöltä säännöllisesti ja palvelun vaikuttavuutta seurataan suunnitelmallisesti.						
10. Kokeilukulttuurin mukaisesti uusia ideoita testataan matalalla kynnyksellä arjessa ja palautetta ja tuloksia hyödynnetään aktiivisesti toiminnan kehittämisessä.						
11. Asunnottomien palvelujen hankinnat perustuvat asiakastarpeisiin.						
12. Hankinnoista vastaavat huolehtivat siitä, että hankinnoilla tuetaan asunto ensin -periaatteiden toteutumista ja huomioidaan asunto ensin – laatusuositukset.						
13. Mitä kehittäisitte asumisyksikössänne asunto ensin- mallin rakenne periaatteeseen liittyen? Miten kehittäisitte?						

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

Itsenäisen asumisen mahdollistaminen, asumisen ja palveluiden eriyttäminen	1	2	3	4	5	0
14. Asunto ensin -palveluissa asukkaalla on huoneenvuokralain mukainen vuokrasopimus. Perusteluissa poikkeustapauksissa (esim. arviointiyksiköt) asuminen järjestetään muulla asiakkaan palvelutarve paremmin huomioivalla tavalla.						
15. Asumisen häiriötilanteisiin ja muihin asumisen ongelmiin kuten vuokravelkoihin puututaan nopeasti ja asukasta tuetaan tilanteen selvittämisessä.						
16. Asukkaan kanssa tehdään yhdessä palvelusuunnitelma, jota päivitetään säännöllisesti.						
17. Tarvittaessa asukas saa palveluohjausta ja omatyöntekijä saattaa hänet perus- ja/tai erityispalveluihin.						
18. Tukipalvelu joustaa asukkaan tarpeiden mukaan, asukkaiden yhdenvertainen kohtelu ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Tukipalvelulla tarkoitetaan asumisyksikössä tapahtuvaa työtä.						
19. Asumisen jatkumista ei ole sidottu palvelujen vastaanottamiseen.						
20. Tuen tarpeen muutokset eivät lähtökohtaisesti tarkoita asumismuodon vaihtoa ja asuminen varmistetaan tuen päättymisestä huolimatta.						
21. Asumissosiaalinen työ on myös haittojen vähentämistä. Halutessaan asukkaalla on oikeus vain olla ja asua, osallistumispaikkaa ei ole. Vuokralaisen velvollisuuksien hoitaminen ja itsestä huolehtiminen riittää.						
22. Mitä kehittäisitte asumisyksikössänne Itsenäisen asumisen mahdollistamisen sekä asumisen ja palveluiden eriyttämisen periaatteeseen liittyen? Miten kehittäisitte?						

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

3. Valinnan vapaus ja vaikutusmahdollisuudet	1	2	3	4	5	0
23. Asukas kutsutaan aina mukaan häntä koskevien asioiden käsittelyyn.						
24. Asukas voi vaikuttaa asumismuodon valintaan (esim. yksikkö, hajautettu, päihtetön, päihteet salliva).						
25. Asukas voi vaikuttaa itselleen parhaiten sopivien palvelujen/aktiviteettien valintaan ja saa tukea valintojen tekemiseen.						
26. Asukas tietää miten vaikuttaa asumista ja yhteisöä koskeviin asioihin sekä asumispalvelun toteutukseen ja kehittämiseen.						
27. Mitä kehittäisitte asumisyksikössänne valinnan vapaus ja vaikutusmahdollisuudet periaatteeseen liittyen? Miten kehittäisitte?						

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

4. Kuntoutuminen ja voimaantuminen	1	2	3	4	5	0
28. Asukkaan kanssa keskustellaan aktiivisesti hänen tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan sekä etsitään dialogisesti uusia näkökulmia kuntoutumiseen.						
29. Asukkaan osaaminen ja pystyvyys huomioidaan arjessa ja asukkaalle annetaan johdonmukaisesti kannustavaa palautetta hänen arkisista tekemisistä ja onnistumisista.						
30. Vahvistamme arvostavan kohtaamisen pohjalta kaikkien toimijoiden keskinäistä luottamusta ja yhteisöllistä ilmapiiriä. Toimijoilla tarkoitetaan asukasta ja tämän verkostoa sekä asumisyksikön ja muiden yhteistyötoimijoiden työntekijöitä.						
31. Asukkaalta pyydetään palautetta säännöllisesti.						
32. Asukasta rohkaistaan ottamaan vastuuta omasta arjestaan samalla varmistaen, että asukas tietää mistä apua ja tukea on saatavissa.						
33. Mitä kehittäisitte asumisyksikössäne kuntoutumisen ja voimaantumisen periaatteeseen liittyen? Miten kehittäisitte?						

1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = ei samaa eikä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä, 0 = en osaa sanoa, mikäli asiasta ei ole tietoa

5. Yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroituminen	1	2	3	4	5	0
34. Asukkaalla on mahdollisuus kokea asunto kodiksi, esim. vuokrasopimukset ja hallinnolliset ratkaisut tukevat asumisen jatkuvuutta ja pysyvyyttä.						
35. Mahdolliset muutot toteutetaan asukkaan tarpeet huomioiden ja muutostilanteisiin taataan asukkaalle riittävä tuki.						
36. Tuemme asukkaan osallisuutta omaa elämää koskevissa asioissa sekä kiinnittymistä ympäröivään yhteisöön. Vahvistetaan yhteydenpitoa luonnollisiin verkostoihin, kuten perheenjäseniin.						
37. Asumisyksiköissä ympäristötyötä tehdään suunnitelmallisesti ja asukkailla on keskeinen rooli toteutuksessa.						
38. Yhdessä asukkaiden kanssa edistetään suvaitsevuutta ja ehkäistään leimaantumista lähiyhteisöissä ja valtakunnallisesti.						
39. Yhteistyökumppaneiden kanssa etsitään aktiivisesti uusia mahdollisuuksia osallisuuden ja integroitumisen tukemiseen						

40. Mitä kehittäisitte asumisyksikössänne yhteiskuntaan ja yhteisöihin integroitumisen periaatteeseen liittyen? Miten kehittäisitte?

Laadullisen aineiston analyysimalli

